

„Apaštaly darbai“

Tėvas Bernard Rey OP

TURINYS

1. Įžanga	3
2. Pirmas susitikimas „Jūs būsite mano liudytojai“	6
3. Antras susitikimas. „Šventoji Dvasia gimdo Bažnyčią“	12
4. Trečias susitikimas. „Pagal Evangeliją gyvenanti Bažnyčia“	15
5. Ketvirtas susitikimas „Bažnyčia pasauliui“	23
6. Penktas susitikimas „Paulius, Viešpaties liudytojas“	31
7. Šeštas susitikimas „Dievo žodis sklinda iš miesto į miestą“	36
8. Septintas susitikimas „Pauliaus kančia“	45

1. IŽANGA

Apaštalų darbų knyga sudaro antrą šv. Luko darbo tomą; pirmas jo tomas – trečioji Evangelija. Šie du darbai Naujajame Testamente pateikiami atskirai, nes keturios Evangelijos, dėstančios Jėzaus istoriją ir Jo mokymą, bendruomenėse labai greitai tapo ypač svarbios, daug anksčiau nei buvo pripažinta kitų apaštalų raštų, į kuriuos įeina ir Apaštalų darbai, reikšmė.

Trečioji Evangelija ir Apaštalų darbai sudaro vieną darbą, kaip pabrėžia du Teofilui skirti prologai. Po to, kai „*viską nuo pradžios ištyręs, nusprendžiau surašyti [...] sutvarkytą pasakojimą*“ (Lk 1, 3–4), o tai galėtume pavadinti Jėzaus biografija istoriniu požiūriu, Lukas Apaštalų darbuose tęsia pasakojimą apie „*buvusius pas mus įvykius*“, įkvėptus Šventosios Dvasios dovanos, Jėzaus prisikėlimo vaisiaus. Tai istorija apie bendruomenes, kurias įkūrė apaštalai, iš Kristaus gavę misiją būti „*liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir lig pat žemės pakraščiu*“ (Apd 1, 8). Šitaip turi išsipildyti nuo pat pradžių Dievo turėtas sumanymas, kuris skelbiamas Evangelijose: Jo karalystės atėjimas „*kaip danguje, taip ir žemėje*“, – to ir šiandien nepaliauja prašyti visos krikščionių, Jėzaus Velykų vaisių, kartos.

Prieš pristatant šio darbo sandarą, dera prisiminti kelis faktus apie šv. Luką ir antrą jo darbo dalį.

1.1. Šv. Luko darbo reikšmė

Dviejose savo darbo dalyse Lukas mėgina aprašyti gimstančios krikščionybės istoriją. Jis pats priklauso trečiai krikščionių kartai. Yra graikas, pagonių kilmės, bet judaizmas jam artimas: jis labai gerai susipažinęs su Šv. Raštu, jam netgi pavyksta mėgdžioti graikiškos Biblijos autorių vartojamą kalbą, kad jo darbas tęstų jų raštus. Lukas priklauso ne Jeruzalės bendruomenėms, bet krikščionių bažnyčiai, kuriai didelę įtaką padarė šv. Paulius. Jis nebūtinai pažinojo Paulių asmeniškai, – nors kai kuriose vietose apie jį pasakodamas vartoja „mes“ – bet labai jį gerbė, ir tai patvirtina jo atminimą šlovinantys Apaštalų darbai. Lukas šią knygą turėjo parašyti apie 80–85 metus.

Jis buvo labai išsilavinęs ir mėgino rašyti taip, kaip buvo įprasta tų laikų istorikams. Neginčija to, kas buvo parašyta anksčiau, ir pabrėžia tokių raštų „svarumą“, bet krikščionybė jam nėra vien tik doktrina: tai „*tarp mūsų*“ nutikęs įvykis, turintis savo liudininkų. Žinant Luko kilmę ir kokie yra jo ketinimai, nenuostabu, kad vertingiausios jam yra temos, susijusios su visuotinumu: vieta, Dievo numatyta visiems, taip pat ir „nutolusiems nuo Dievo“, kaip antai, pagonims ir nusidėjėliams, dėl to taip pabrėžiamas atleidimas ir gailestingumas. Pastebėsime, kad vertinamas moterų vaidmuo – tai iš bendruomenių atsinešta patirtis, apie kurią liudija Apaštalų darbai. Visa tai skirta mums, gyvenantiems „tarp tautų“ ir net gyvenamoje aplinkoje susiduriantiems su skirtingomis kultūromis bei religijomis.

Bet Lukas nenori vien laikytis faktų. Jo laikais užrašyti istoriją taip pat reiškė ir pamokyti, o Lukui pamokant svarbu skaitytojui parodyti šios istorijos vaisius. Jo kaip istoriko darbas taip pat turi katechetinės svarbos. Mūsų laikais rašyti istoriją – tai mėginti tiksliai atkurti tam tikrą kiekį faktų, kuriuos pirma reikia išdėstyti, o po to paaiškinti. Seniau faktų išdėstymas ir komentarai būdavo supinami, skaitytojams pateikiama pavyzdžių, pasakojimų apie drąsą, pamokymų. Paimkime pavyzdį. Lukas nemini Prisikėlusiojo pasirodymų kitur nei Jeruzalėje ar jos apylinkėse. Susidūrus su tokiu „literatūriniu faktu“ reikėtų klausti ne to, ar Lukui nebuvo žinoma apie pasirodymus Galilėjoje, bet kodėl jis taip išskiria Šventąjį miestą. Atsakymą rasti nesunku: Lukui Jeruzalė yra Šventyklos miestas, čia jis pradeda ir užbaigia savo Evangeliją.

Nes Jėzui Šventykla yra „Tėvo namai“, ir iš Jeruzalės, dvelkiant Sekminių Dvasiai, turi pasklisti misijos pas tautas (Apd 1, 8–9; 2, 1–11). Todėl Lukas savo Evangelijoje vienintelis vaizduoja Prisikėlusiojo pasirodymus Jeruzalėje ar aplinkinėse vietovėse (kelias į Emausą) ir, matyt, viskas nutinka per vieną dieną, taip pat ir Žengimas į Danguį (24 skyriuje visa tai be pertrūkio išdėstoma nuo pirmos iki paskutinės eilutės).

Evangelijoje pasitelkdamas istorinį, teologinį ir katechetinį matmenis, Lukas taip parodo norą padėti skaitytojams praktikuoti tikėjimą, neapsunkindamas detalėmis, kurių jie nepajėgtų suprasti (pvz., tam tikros žydų praktikos). Vienu žodžiu, jis drauge su skaitytojais nori keliauti jų keliu, kaip su mokiniais Velykų vakarą kelyje į Emausą, nes būtent čia jie per tikėjimą gyvena Dievo šiandieną, anksčiau Galilėjos ir Judėjos keliuose parodytą Jėzaus, o dabar įkvepiamą iš Prisikėlusiojo gautos Dvasios. Akivaizdu, tai tinka ir mums.

1.2. Apaštalų darbų knygos sandara

Bendrą šio darbo kryptį pirmose eilutėse nurodo pats Jėzus. Susirinkę apie prisikėlusį Mokytoją, kuris juos mokė, apaštalai užduoda Jam tokį klausimą: „*Viešpatie, gal tu šiuo metu atkursi Izraelio karalystę?*“ Jėzus jiems atsakė: „*Ne jūsų reikalas žinoti laiką ir metą, kuriuos Tėvas nustatė savo galia. Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite jos galybės ir tapsite mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir ligi pat žemės pakraščiu.*“ (Apd 1, 6–8) Tad Luko pateiktas kelias išsidėsto pagal Dievo Kūrėjo ir Išgelbėtojo sumanymą. Pradėjus nuo išrinktosios tautos, jis užbaigiamas Jėzaus asmenyje, Žodyje, tapusiam kūnu, kuris mirė ir prisikėlė, bet tai per liudytojus dar turi tapti tikrove visai žmonijai ir kūrinijai (Apd 1, 8).

Lukas pasakoja apie du kelius: pirmasis, kur labiausiai regimas Petras, veda nuo pradžios Jeruzalėje iki tame pačiame mieste įsikūrusio Susirinkimo; antruoju keliaujame drauge su Pauliumi, kuris Gerąją Naujieną nuneša iki Romos, Imperijos sostinės ir simbolinio pasaulio centro. Pasižymėkime šių dviejų kelionių etapus (pagal Yves Saoût, p. 290):

Pristatymas

Pradžia: Jeruzalėje Jėzus kalba apie Dievo valdžią (1, 1–11)

Pirma dalis:

Jėzaus liudytojais Jeruzalėje, Judėjoje ir Samarijoje.

Jeruzalės Bažnyčia (1, 12 iki 5, 42)

Pirmieji liudytojais Judėjoje ir Samarijoje (6, 1 iki 12, 25)

Antiochijos Bažnyčia ir jos misionieriai (13, 1 iki 15, 35)

Antra dalis:

Jėzaus liudytojais ligi žemės pakraščiu

Pauliaus kelionės į Imperijos provincijas (15, 36 iki 19, 20)

Pauliaus kelionė į Imperijos sostinę (19, 21 iki 28, 31)

Kopimas į Jeruzalę (19, 21 iki 23, 11)

Kopimas į Romą, anot Luko, pasaulio centrą (23, 12 iki 28, 28)

Pabaiga: Romoje Paulius kalba apie Dievo valdžią (28, 30).

1.3. Siūloma darbo tvarka

Iš pirmo žvilgsnio šv. Luko pasakojama istorija vyksta labai tolimame nuo mūsų kultūros pasaulyje. Tad gali kilti pagunda atmesti tai, kas, atrodo, visiškai nesusiję su mūsų problemomis ar rūpesčiais. Bet mūsų tikėjimas kviečia mus leisti apimamiems Šventosios Dvasios, kuri įkvėpė visą šį ilgą pasakojimą – kaip įkvepia ir mūsų! – ir mums kalba per pirmųjų krikščionių kartų liudijimą. Apaštalų darbų knygoje būtent Dievo planas, Dvasios dovana leidžia Jėzaus mokiniams – vakar ir šiandien – susirinkti, tuo gyventi ir tęsti darbą. Yra nemažai subtilių užuominų apie tai, ką patyrė pats Jėzus, idant skaitytojais suprastų, jog tai, ką vedami Dvasios patiria liudininkai, primena ir pratęsia Mokytojo darbą.

Dėl šių dalykų ir dėl to, kad šios studijų priemonės apimtis tiksliai apibrėžta, rašant stengtasi apimti visą šv. Luko pateiktą perspektyvą. Skirtingos temos, kurias galite persiskaityti turinyje, eina tokia tvarka, kaip pateikiamos Apaštalų darbuose, su keliomis išimtimis. Mums pasirodė įdomu susieti kelis tekstus, kad geriau suprastume kai kuriuos Luko pasirinkimus. Todėl apmąstymas apie „Pagal Evangeliją gyvenančią Bažnyčią“ pristato būdą, kaip buvo pasiekta bendruomenių vienybė; prie pirmuose Apaštalų darbų skyriuose minimų faktų buvo pridėti kiti toliau minimi sprendimai, kaip antai, septynių diakonų paskyrimas graikiškai kalbantiems (Apd 6) ir Jeruzalės susirinkime priimti sprendimai (Apd 15). Taip pat pasirodė naudinga vienu metu nagrinėti tris Pauliaus atsivertimo versijas (9, 1–30; 22, 1–21 ir 26, 10–20), nes taip geriau suvokiami skirtingi šio įvykio matmenys.

Nors Apaštalų darbai nagrinėjami iš eilės, taip perteikiant jų dinamiką ir pabrėžiant skirtingas mums perduodamas Dvasios žinias, tai nereiškia, kad komentaras yra išsamus; tai ir nebūtų įmanoma dėl ribotos šio darbo apimties. Bet iš čia kyla dvigubas DMK nariams skirtas kvietimas: nedvejodami skaitykite nurodytus papildomus Biblijos tekstus ir ypač *kiekvienas asmeniškai perskaitykite visą antrą šv. Luko raštų knygą*.

Kaip paprastai būna su DMK temomis, kiekviename skyriuje iš pradžių išdėstoma teorija, po to pateikiami klausimai asmeniniam apmąstymui ir pasidalinimui. Po to – pasiūlymai Pareigai prisėsti ir malda. Šioje knygelėje spausdinamos šiandienos krikščionių maldos. Dėl tokio pasirinkimo galima diskutuoti – ir, galiausiai, juo nepasinaudoti, – bet taip norima pabrėžti, kad šiandien, kaip vakar ir pradžioje, krikščionys yra kviečiami būti liudininkais ir įgyvendinti „Dvasios darbus“.

(Šv. Rašto tekstai imti iš www.biblija.lt)

2. PIRMAS SUSITIKIMAS „JŪS BŪSITE MANO LIUDYTOJAI“

Apaštalų darbų knyga prasideda skelbiant apaštalų pasirengimo laiką. Šie dar yra su prisikėlusiu Jėzumi, aplinka panaši į evangelijų. Jėzus juos moko, kalba jiems apie Dievo Karalystę, dėl kurios Jis gyveno žemėje ir iškentė kryžiaus auką. Jis „*jiems rodydamasis*“ per keturiasdešimt dienų – tai simbolinis skaičius, kuris Biblijoje reiškia pasirengimą, misijos laukimą – per dykumą keliaujančios tautos ir paties Jėzaus, kuris, pakrikštytas Jono, rengėsi pradėti savo misiją. Tad Mokytojas yra su savo mokiniais, kaip Evangelijoje aprašytais laikais, ir rūpinasi tais, kuriuos neseniai pašaukė; Jis su jais valgo ir skelbia būsimą krikštą Šventojoje Dvasioje.

2.1. Nekantrumas, kurį reikia įveikti

Tad iškyla klausimas: „*Viešpatie, – pastebėkime, kad taip kreipiamasi į Prisikėlusįjį – gal tu šiuo metu atkursi Izraelio karalystę?*“ (Apd 1, 6) Klausimas stebina: išganymas čia suprantamas kaip valstybės atkūrimas, kaip skelbė pranašas Joelis (4, 1), ir aiškiai regimas mokinių nekantrumas, tarsi jie klausytų Jėzaus: „*Tu padarei savo darbą; kada gi pagaliau išvysime laukiamus rezultatus?*“ Tokia dvasios nuostata būdinga ankstesnei kartai, ir to žymę regime Pirmajame Pauliaus laiške tesalonikiečiams (4, 13 – 5, 2): krikščionys – ir Paulius tarp jų – yra taip įsitikinę, kad regės Viešpaties dieną, jog jiems kyla klausimas dėl likimo tų, kurie miršta dabar ir negalės tos dienos regėti (1 Tes 4, 13–18). Tad laikas po Velykų yra suvokiamas kaip laukimo metas.

Lukui rašant savo darbą jau taip nebėra. Jau nebekyla tik laukimo klausimas, labiausiai reikia veikti, nes misija tęsiasi.

Bet Jėzus nukerta mokinių klausinėjimą: „*Ne jūsų reikalas žinoti laiką ir metą, kuriuos Tėvas nustatė savo galia.*“ (Apd 1, 7) Jau svarbu ne kada ateis pabaiga, nes tai lieka Dievo paslaptis, o tuoj prasidėsiantis naujas Jo sumanymo etapas (kuriame mes vis dar esame), kuriam reikia darbininkų. Dėl to Jėzus tęsia: „*Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite jos galybės ir tapsite mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir lig pat žemės pakraščių.*“ (Apd 1, 8) Toliau seka pasakojimas apie Žengimą į Dangų.

2.2. Viešpats paimamas

Kad gerai suvoktume, ką šis Apaštalų darbų įvykis reiškia Lukui, dera prisiminti, kaip apie tą patį įvykį kalbama paskutinėse trečiosios Evangelijos eilutėse – tai patvirtina, kad Lukui rašyti istoriją reiškia ne vien perteikti tariamai vykusius faktus ar žodžius, bet atskleisti jų prasmę skaitytojui, dėl to netgi galima pakeisti pasakojimo rėmus:

„*Jėzus nusivedė juos palei Betaniją ir, iškėlęs rankas, palaimino juos. Laimindamas jis atsiskyrė nuo jų ir pakilo į dangų. Jie pagarbino jį, paskui, didelio džiaugsmo kupini, sugrįžo į Jeruzalę. Jie nuolat lankė šventyklą ir šlovino Dievą.*“ (Lk 24, 50–53)

Šis „atsiskyrimas“ vyksta tą pačią Velykų dieną, po paskutinio palaiminimo (Lk 24, 51), ir mokiniai nelieka suglumę ar pakėlę akis į dangų. Tiesiog baigėsi asmeninė Jėzaus misija žemėje. Liudijęs Tėvo meilę ir skelbęs Jo Karalystę, Jis taip pat nugalėjo mirtį: Jo Velykos žmonijai tapo pažadu gyvenimo, stipresnio už mirtį. Ir ką belieka daryti, tik džiaugiantis dėkoti, tą ir daro mokiniai, grįžę į Jeruzalę, kur nuolat lanko Šventyklą ir laimina Dievą. Taip, trečioji

evangelija, Geroji Jėzaus Kristaus Naujiena pagal šv. Luką, puikiai paskelbta. Dabar prasideda liudytojų laikas, „apaštalų darbų“ metas.

Antroje darbo dalyje Jėzaus Žengimas į dangų įgauna naują reikšmę, nes šis įvykis nebesuvokiamas kaip epopėjos pabaiga, užliejanti mokinius džiaugsmu, bet kaip pradžios taškas. Tai įvyksta ant Alyvų kalno (Apd 1, 12), tą vietą Zacharijas buvo apibūdinęs kaip tą, kur Dievas pasieks galutinę pergalę ir pasirodys kaip visos žemės karalius bei vienintelis Viešpats (Zch 14, 4 ir 9), ir tai susiję su paskutiniu Jėzaus atėjimu, paminėtu toliau:

„Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite jos galybės ir tapsite mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir lig pat žemės pakraščių.“

„Tai pasakęs, jiems bežiūrint, Jėzus pakilo aukštyn, ir debesis jį paslėpė nuo jų akių. Kai jie akių nenuleisdami žiūrėjo į žengiantį dangun Jėzų, štai prie jų atsirado du vyrai baltais drabužiais ir prabilo: „Vyrai galilėjiečiai, ko stovite žiūrėdami į dangų? Tasai Jėzus, paimtas nuo jūsų į dangų, sugrįš taip pat, kaip esate jį matę žengiant į dangų.“ (Apd 1, 8–11)

Kad teisingai suprastume šias eilutes, pridera turėti galvoje pasakojimą apie Elijo paėmimą į dangų, kuris ir įkvėpė Luką. Elijas ruošiasi palikti šį pasaulį ir ką tik patikėjo savo mokiniui Eliziejui sunkią pareigą tęsti pranašo misiją. Tad Elijas klausia: „Sakyk man, ką galiu tau padaryti, kol nesu nuo tavęs paimtas.“ – „Prašyčiau leisti man paveldėti tavo dvasios dvigubą dalį“, – atsakė Eliziejus. „Sunkaus dalyko iš manęs prašai – tarė Elijas. – Jeigu matysi mane, kai būsiu nuo tavęs paimamas, tau bus šitai suteikta, o jeigu nematysi, tai nebus tau suteikta.“ Jiems einant toliau ir besikalbant, staiga juodu perskyrė ugnies vežimas ir ugingi žirgai. Elijas pakilo viesulu į dangų. Eliziejus, tai matydamas, sušuko: „Tėve, tėve! Izraelio kovos vežimai ir raiteliai!“ (2 Kar 2, 9–12) Eliziejus matė, kaip buvo paimtas Elijas. Šis ženklas patikina, kad jis nebus apleistas, o gaus savo dvasios mokytojo jėgos ir drąsos, idant tęstų jo darbus.

Būtent tas pats nutinka ir Jėzaus mokiniams. Kelis kartus tekste minimos jų akys ir žvilgsniai, regintys į dangų kylantį Jėzų. Taip jie patikinami, kad Jėzaus pažadas bus įvykdytas: „Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite jos galybės ir tapsite mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir lig pat žemės pakraščių. Tai pasakęs, jiems bežiūrint, Jėzus pakilo aukštyn, ir debesis jį paslėpė nuo jų akių.“ (Apd 1, 8–9)

Jėzus įžengia į Dievo pasaulį, kuris nuo mūsų paslėptas, bet tai nereiškia, kad Jis nuo mūsų atsitolina. Tam tikra prasme Jis dingsta mokiniams iš akių ir nebėra jų regimas, palikęs jiems misiją liudyti tai, ką jie su Juo patyrė ir ko iš Jo išmoko. Bet jiems nereikia stovėti pakėlus akis ir laukti laikų pabaigos. Jie kviečiami laukti pažadėtos Dvasios galybės: tada galės leisti į kelią ir imtis darbo! Nuo šiol jie žino, kad Jėzaus darbas su Dvasios galia galės tęstis per juos. Šios dovanos dėka Jėzaus misija toliau bus įgyvendinama per jų istoriją.

Žinią užbaigia įdomi detalė. Kai mokiniai lieka sustingę toje vietoje, kur pranyko Jėzus, juos užkalbina du vyrai baltais drabužiais: „Vyrai galilėjiečiai, ko stovite žiūrėdami į dangų? Tasai Jėzus, paimtas nuo jūsų į dangų, sugrįš taip pat, kaip esate jį matę žengiant į dangų.“ (Apd 1, 11) Mokiniai pavadinami „galilėjiečiais“. Toks kreipinys šiame kontekste yra svarbus. Iš tiesų Galilėja mokiniams reikšminga dvigubai. Jų kalba tai reiškia „tautų žemė“, vadinasi, „pagonių žemė“. Šis pavadinimas jiems taip pat primena kraštą, kur prasidėjo didysis jų nuotykis su Jėzumi – kitą dieną po Jo krikšto, ant Jo nusileidus Dvasia. Tad mokiniai yra

„galilėjiečiai“ ne tik dėl savo gimimo vietos, bet ir pagal pašaukimą. Gavę Dvasią, jie atsidurs Galilėjoje su misija skelbti Dievo Karalystės atėjimą. Bet nuo šiol jų keliai nesibaigs ties Izraelio tautos sienomis, kaip Jėzaus keliai, – jie patrauks pas visas tautas.

2.3. Jeruzalėje laukianti bendruomenė

Apaštalai grįžta į Jeruzalę ir susirenka „*aukštutiniame kambaryje, kuriame buvo apsistoję*“. (Galbūt kalbama apie Paskutinės vakarienės vietą, nebent tai buvo namai „*Morkumi vadinamo Jono motinos Marijos*“, kur netikėtai atsidūrė Petras po stebuklingo išlaisvinimo iš kalėjimo; žr. Lk 22, 12; Apd 12, 12).

Dar kartą pateikiamas Vienuolikos sąrašas. Ne taip kaip Evangelijoje (Lk 3, 16), Jonas paminimas iškart po Petro, greičiausiai dėl to, kad jie tapo gana artimi, nes apie tai liudija jų veikla Šventykloje ir vykimai į Samariją (Apd 3, 1 ir 11; 8, 17 – Jono evangelijoje jie minimi kartu nuo Velykų ryto; žr. Jn 20, 4–8 ir 21, 20–22). Be apaštalų, matome glaudžią vieningą bendruomenę: „*Jie visi ištvėringai ir vieningai atsidėjo maldai kartu su moterimis ir Jėzaus motina Marija bei jo broliais.*“ (Apd 1, 14) Lukas nemini Marijos po kryžiumi, bet jos buvimas čia labai reikšmingas: Šventojoje Dvasioje ji pradėjo ir pagimdė Jėzų; o čia bendrystėje su tais, kuriuos pasirinko jos Sūnus, ji laukia Bažnyčios gimimo iš Dvasios dvelkimo. Su Marija taip pat yra minimi „Jėzaus broliai“, ir tai nestebina, jei žinome, koks bus Jokūbo, „Viešpaties brolio“, vaidmuo Jeruzalės bendruomenėje.

Bet kol kas apie struktūrą dar nekalbama. Dabar labiausiai reikia atkurti Dvylikos grupę, nes joje nebeliko nusižudžiusio Judo. O tas skaičius svarbus; jis nurodo Dievo pažadą, nes simbolizuoja dvylika Izraelio giminių ir jau numato Bažnyčios, kurią pradės Šv. Dvasia, misiją. Nuo pat pradžių ši grupelė suvokia esanti Dievo tauta ir Abraomui duoto pažado paveldėtoja: „*Padarysiu iš tavęs didelę tautą... visos žemės gentys ras tavyje palaiminimą*“ (Pr 12, 2. 3). Tad tikrai reikia, kad jų būtų dvylika, ir pagal judaizmo praktiką naujas apaštalas, kurį numatė Dievas ir kuris lydėjo Jėzų nuo pat pradžių (Apd 1, 21), išrenkamas traukiant burtus: taip paskiriamas Motiejus.

Kaip nurodo Lukas, „*ten buvo susirinkę apie šimtą dvidešimt asmenų*“ (Apd 1, 15); šis skaičius – dešimt kartų dvylika – taip pat reikšmingas. Mes jau regime tikrą bendruomenę, susirinkusią aplink dvylika, sudarančią vieningą „kūną“, ištikimą ir besimeldžiantį. Pašaukta gyventi pagal Dievo žodį ir paskleisti jį iki žemės pakraščiu, ji laukia Dievo kvapsnio: Šventosios Dvasios.

2.4. Klausimai pasidalijimui

1. Ar jau turime patirties būti kokio nors asmens pasiuntiniu, atstovauti jam svarbiu reikalu, kur neištikimybė tikrai nepageidautina? Jei taip, pamėginkime išreikšti, ko gali pareikalauti ištikimybė tokiai atsakomybei. Ar išvelgiame sąsają su tuo, kam mus kviečia krikščionių tikėjimas?
2. Jėzaus mes nematome. Dėl to daug kas kalba apie Jo nebuvimą ir kartais tai susieja su regimu Jo „neveiksmingumu“ pasaulyje. Ką apie tai manote?

2.5. Pareiga prisėsti

Gyvendami poroje kiekvienas vienaip ar kitaip jaučiasi atsakingas už kitą. Net jei kito žmogaus nėra šalia fiziškai, pasitikime savo meile, kuri palaiko mūsų santykį ir tarsi sukuria

neregimą buvimą. Ar jaučiame, kad esame pakankamai dėmesingi ir „esantys“ kitam asmeniui ir tam, kuo jis (ji) gyvena?

Nors nematome Tėvo ir Jo Sūnaus Jėzaus, jie mus myli. Ko jie tikisi iš mūsų tam tikrose situacijose, gerbdami mūsų laisvę, trumpai tariant, kaip galime įsivaizduoti jų nuostatą mūsų atžvilgiu (kiek galime įsivaizduoti?); ar tai mūsų poros gyvenime gali turėti įtakos mūsų elgesiui vienam su kitu?

2.6.Malda

Ištraukos iš maldos, kuria popiežius Benediktas XVI užbaigia encikliką *Išgelbėti viltimi*

Šventoji Marija (...), tu gyvenai šventuosiuose Izraelio raštuose, kuriuose kalbėta apie viltį,– apie Abraomui ir jo palikuonims duotą pažadą (plg. Lk 1, 55). Suprantame tave ištikusį šventąjį išgąstį, kai Dievo angelas įžengė į tavo namus ir tau pranešė, jog turėsi pagimdyti tą, kurio laukė Izraelis, laukė pasaulis. Per tave, per tavo „taip“ tūkstantmečių viltis turėjo tapti tikrove, įžengti į šį pasaulį bei jo istoriją. Tu nepabūgai šios užduoties didybės ir ištarei „taip“: „*Štai aš Viešpaties tarnaitė, tebūna man, kaip tu pasakei*“ (Lk 1, 38).

(...) Nepaisant Jėzaus pradinės veiklos didybės bei sukulto džiaugsmo, tau jau Nazareto sinagogoje teko patirti žodžių apie „*prieštaravimo ženklą*“ tiesą (plg. Lk 4, 28 ir t.). Tu išgyvenai didėjančią priešiško bei atmetimo galią, vis labiau besitvenkusią apie Jėzų bei virtusią kryžiaus valanda, kai pasaulio Gelbėtoją, Dovydo įpėdinį, Dievo Sūnų turėjai išvysti mirštantį tarp nusikaltėlių kaip nesėkmės ištiktąjį bei pajuokai išstatytąjį. Tu išgirdai žodžius: „*Moterie, štai tavo sūnus!*“ (Jn 19, 27) Nuo kryžiaus gavai naują misiją. Kryžiaus dėka naujaip tapai motina – visų, kurie tiki į tavo Sūnų Jėzų ir nori juo sekti, motina. Skausmo kalavijas pervėrė tavo širdį. Ar numirė viltis? Ar pasaulis galutinai tapo be šviesos, gyvenimas – be tikslo?

(...) Ne, prie kryžiaus tu, vadovaudamasi Jėzaus žodžiais, tapai tikinčiųjų motina. Kupina šio tikėjimo, kuris net Didžiojo penktadienio tamsybėje darė viltį tikrą, tu sulaukei Velykų ryto. Prisikėlimo džiaugsmas palytėjo tavo širdį ir dabar iš naujo suvedė tave su mokiniais, turėjusiais tapti Jėzaus šeima per tikėjimą. Tu buvai tarp tikinčiųjų, Jėzui įžengus į dangų vieningai meldusių dovanoti Šventąją Dvasią (plg. Apd 1, 14) ir gavusių ją Sekminių dieną. Jėzaus „karaliavimas“ buvo kitoks, negu įsivaizdavo žmonės. Jis prasidėjo tą valandą, ir šiam „karaliavimui“ nebus galo. Tu pasilieki tarp mokinių kaip jų motina, kaip vilties motina. Šventoji Marija, Dievo Motina, mūsų Motina, pamokyk mus kartu su tavimi tikėti, viltis, mylėti. Parodyk mums kelią į jo karalystę. Jūros Žvaigžde, šviesk mums ir vesk mus mūsų kelyje!

(https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/enciklikos/spe-salvi)

3. ANTRAS SUSITIKIMAS „ŠVENTOJI DVASIA GIMDO BAŽNYČIA“

Jėzus skelbė apaštalams, kad pagrindinė Bažnyčios gyvenimo veikėja yra Šventoji Dvasia: Ji paskatina misiją suteikdama stiprybės skelbti Jėzaus Evangeliją nepaisant persekiojimų – tai patyrė pirmoji Jeruzalės krikščionių bendruomenė (Apd 4, 31); Ji nulemia Evangelijos sklidimą pas pagonis per Kornelijaus atsivertimą, prie kurio dar sugrįšime (Apd 10, 44–46), ir Ji pasirodys dar kartą, kai Paulius Efeze uždės rankas ant Jono mokinių ir šie pradės kalbėti kalbomis bei pranašauti (Apd 19, 6–7).

Lukas, Bažnyčios gyvenimo istorikas ir pirmo amžiaus devintojo dešimtmečio teologijos liudytojas, suvokė, koks svarbus buvo Dvasios nusileidimas ant apaštalų grupelės; tai naujo etapo pradžia ir jis nurodo, kad tai nutiko Sekminių dieną. Sąsaja su šia žydų švente jam yra labai svarbi, nes Bažnyčios gimimą padeda įterpti į Dievo sumanymą. Kad pasisemtume Luko teologijos turtų, svarbu paminėti, kokią svarbą šiai šventei teikė pirmo amžiaus judaizmas.

3.1. Žydų Sekminių šventė

Sekminių šventė iš pradžių buvo Derliaus šventė, kai Dievui buvo aukojamos pirmienos. Šventės pavadinimas kilo iš graikų kalbos, nes ji buvo švenčiama *penkiasdešimt* dienų po pirmojo miežių pėdo paaukojimo (Neraugintos duonos šventė). Prie šios žemdirbiškos Derliaus šventės šliejosi Įstatymo paskelbimo ant Sinajaus kalno ir Sandoros sudarymo prisiminimas (kaip prie Neraugintos duonos šventės buvo pridurtas pirmosios paschos šventimas išeinant iš Egipto). Remdamiesi žydų interpretacijomis (Filonas Aleksandrietis, Jubiliejų knyga, Midrašas...) dėl įvykių ant Sinajaus kalno, geriau suprasime Luko aprašytą Sekminių reiškinį svarbą ir ypač teologinę reikšmę, kurią gimstanti Bažnyčia suteikė gautoms Dvasios dovanomis.

„Dabar visas Sinajaus kalnas buvo dūmuose, nes VIEŠPATS buvo nužengęs ant jo ugnyje. Nuo jo kilo dūmai tarsi iš krosnies, o visas kalnas baisiai drebėjo. Rago gaudesys darėsi vis skardesnis. Mozei kalbant, Dievas atsakė jam perkūno griausmu. (...) Matydami perkūno griausmus ir žaibus, rago gaudesį ir kalną dūmuose, visi žmonės buvo baimės apimti, drebėjo ir stovėjo iš tolo.“ (Iš 19, 18–19 ir 20, 18)

Filonas Aleksandrietis aiškina, kad triukšmas kyla dėl to, kad Dievas, neturėdamas burnos, kalba per tuos visus triukšmus, skleisdamas artikuliuotą iškvėpimą tarsi žodžius, kurie paverčia orą ugnimi ir sukelia liepsnas. Jis patikslina ir dėl kalbų: *„Iš dangaus sklido balsas ir skambėjo tarp liepsnų. Šis balsas, stingdantis iš nuostabos, buvo tariamas įprasta klausytojams tarpe.“*

O midrašas (aramėjiška versija su paaiškinimais) užsimena, kad Dievo balsas skamba 70 kalbų, kad suprasti galėtų visos tautos. Šis skaičius pasirinktas todėl, kad šitiek tautų išvardyta Pradžios knygos 10 skyriuje. Šias „žemės gentis“ minint matome ir Dievo pažade Abraomui: *„visos žemės gentys ras tavyje palaiminimą“* (Pr 12, 3). Kitaip tariant, midrašo versija ant Sinajaus kalno sudarytos Sandoros neapriboja Izraelio tauta, bet suteikia jai universalumo.

Šie duomenys, kurių dalį perima Lukas, padės geriau suprasti svarbą, jo teikiamą pasakojimui apie Dvasios dovaną apaštalams, susirinkusiems su pirmąja Jeruzalės bendruomene (Apd 1, 13–14), kurią minėjome ankstesniame skyriuje.

3.2. Šventosios Dvasios atėjimas

„Atėjus Sekminių dienai, visi mokiniai buvo drauge vienoje vietoje. Staiga iš dangaus pasigirdo ūžesys, tarsi pūstų smarkus vėjas. Jis pripildė visą namą, kur jie sėdėjo. Jiems pasirodė tarsi ugnies liežuviai, kurie pasidaliję nusileido ant kiekvieno iš jų. Visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios ir pradėjo kalbėti kitomis kalbomis, kaip Dvasia jiems davė prabilti.“

(Apd 2, 1)

Jau užsiminėme apie sąsajas su pasakojimu apie Sandoros dovaną ant Sinajaus kalno: iš dangaus pasigirdęs triukšmas, smarkus vėjas, bet yra vienas esminis skirtumas: šiuo atveju veiksmas nevyksta aukštai, nepasiekiamoje žmonėms vietoje, bet „namuose“, kur melstis buvo susirinkusi pirmoji Jėzaus mokinių bendruomenė. Dabar Dievas kalba arčiau klausytojų gyvenimo, ten, kur jie yra; taip regimas noras būti artimam visur. Kas dėl „kalbėjimo kalbomis“, arba glosolalijos, šis reiškinys žinomas Luko skaitytojams ir kartais stebimas per bendruomenių maldą ir apeigas. Žinome, kad Paulius stengėsi tai sutvarkyti Korinte: „*tegul viskas bus daroma ugdymui*“ (1 Kor 14, 26–28). Lukas aprašo tokią bendruomeninę patirtį, bet visiškai kitokio lygmens.

„Jeruzalėje gyveno žydų ir pamaldžių žmonių iš visų tautų po dangumi. Pasigirdus tam ūžesiui, subėgo daugybė žmonių. Jie didžiai nustebė, kiekvienas girdėdamas savo kalba juos kalbant. Lyg nesavi ir nustėrę jie klausinėjo: „Argi va šitie kalbantys nėra galilėjiečiai? Tai kaipgi mes kiekvienas juos girdime savo krašto kalba?! Mes, partai, medai, elamiečiai, Mesopotamijos, Judėjos ir Kapadokijos, Ponto ir Azijos, Frygijos ir Pamfilijos, Egipto bei Libijos pakraščio ties Kirėne gyventojai, ateiviai romėnai, žydai ir prozelitai, kretiečiai ir arabai, – mes visi girdime juos skelbiant įstabius Dievo darbus mūsų kalbomis.“ Visi be galo stebėjosi ir nieko nesuprasdami klausinėjo: „Ką tai reiškia?“ O kiti šaipėsi: „Jie prisigėrę jauno vyno.“ (Apd 2, 5–13)

Toks Dvasios sukeltas „kalbėjimas kalbomis“ yra Naujosios Sandoros atėjimo ženklas ir yra skirtas misionieriškam skelbimui. Jis vyks „už sienų“ ir prie jau esamos bendruomenės prišlies didelę minią iš viso pasaulio, ir kiekvienas sava kalba galės priimti žinią, kurią Dievo žodis pirmajai bendruomenei perteiks Petro lūpomis. Žinoma, kol kas Dievo žodis dar skirtas tik žydams ir prozelitams (į judaizmą atsivertusiems ir apipjaustytiems pagonims), bet tai, kad išvardijamos šalys, sudarančios visą tuo metu žinomą pasaulį, jau parodo Dvasios veikimo užmojų ir įvairias misionieriško skelbimo kryptis.

Šventosios Dvasios atėjimo svarba pabrėžiama primenant Babelio bokšto statymą (Pr 11). Susirinkę žmonės norėjo patys savo jėgomis pasiekti dangų, Dievo buveinę. Dievas sumaišė jų kalbas, jie pasklido ir taip pasaulyje pagal Dievo sumanymą atsirado skirtingos tautos. Tam tikruose žydų tradicijos tekstuose pasakojama, kad apleistą bokštą nuvertė smarkus vėjas. Pagal Luko pasakojimą, šis smarkus vėjas būtų Dvasia. Ji neateina tam, kad suvienodintų visų tautų kalbą; bet skirtingumas nebūtinai reiškia priešybę, tai netgi raginimas bendrystei: kviečiama ją pasiekti klausantis to paties Dievo žodžio, Jėzaus Evangelijos, kurią sava kalba priims kiekviena tauta dėka krikščioniškos misijos, kurią pradės Dvasios dvelksmas.

Toks yra vaisius Evangelijos, kurią skelbė ir pagal kurią gyveno Jėzus iki mirties ant kryžiaus, toks yra vaisius Jo Velykų, per kurias išsipildo Dievo sumanymas, apie kurį kalbėjo pranašai. Būtent tai ir skelbs pirmas krikščioniškas pamokslas – Petro kalba Sekminių dieną.

3.3. Pirmoji Petro kalba

Kalbos Apaštalų darbuose užima svarbią vietą: jų yra dvidešimt keturios ir jos sudaro trečdalį knygos! Tai ne pasakytų žodžių užrašymas ir net ne santrauka, tai literatūros žanras, naudotas senovės graikų, įgalinantis autorių pateikti įvykio interpretaciją sudėliojant kalbą taip, kaip labiau dera tam veikėjui ir situacijai. Pirmoji Petro kalba tikintiesiems patikslina naujųjų Sekminių, atsiųstų Dievo, reikšmę ir konkrečias to išdavas.

Kalbą sudaro dvi dalys. Pirmoje (2, 17–21) Petras aiškina įvykį kaip Joelio pranašystės, kurioje skelbiami paskutiniųjų dienų įvykiai, išsipildymą: „*Paskutinėmis dienomis, – sako Dievas, – aš kiekvienam kūnui išliesiu savosios Dvasios. Tuomet jūsų sūnūs ir jūsų dukterys pranašaus (...) ir kiekvienas, kuris šauksis Viešpaties vardo, bus išgelbėtas.*“ Pora pastabų: rėmimasis Raštais šį įvykį įrašo į Dievo sumanymą; dar daugiau, žodžiai, kuriais prasideda citata, bet kurių Joelio tekste nėra („paskutinėmis dienomis“), pabrėžia, kad Sekminių įvykis tikrai rodo paskutiniuosius laikus: Dvasios dovana pradėjo Mesijo laikus, kuriuos skelbė Joelis, dabar mes esame paskutiniame Dievo sumanymo etape.

Tada staiga, neparuošęs klausytojų ir tarsi pradėdamas naują temą, Petras ištaria Jėzaus vardą. Iš tiesų šio Dievo įsiveržimo, pradedančio paskutinius laikus, šaltinis yra Jėzaus prisikėlimas, tad Petras kalba apie Jėzų, „*Dievo jums patvirtintą galingais darbais, stebuklais ir ženklais, kuriuos per jį nuveikė Dievas tarp jūsų, kaip patys žinote; taigi tą vyrą, Dievo valios sprendimu bei numatymu išduotą, jūs nedorėlių rankomis nužudėte, prikaldami prie kryžiaus. Dievas jį prikėlė, išvaduodamas iš mirties kankynės, nes buvo neįmanoma, kad jis liktų mirties grobis*“ (Apd 2, 22–24), kaip skelbė Raštai (Apd 2, 25–28 = Ps 16, 8–11).

Galų gale Sekminės nėra vien tik Dvasios išliejimas, kurį Raštai skelbė įvyksiant laikų pabaigoje, jos patvirtina, kad šis išliejimas yra Jėzaus prisikėlimo ženklas ir vaisius: „*Dievas jį prikėlė*“, – išpažįsta Petras. Jis priduria: „*mes visi esame šito liudytojai. Dievo dešinės išaukštintas, jis gavo iš Tėvo Šventosios Dvasios pažadą ir ją dabar išliejo. (...) Tad tegu tvirtai įsitikina visi Izraelio namai: Dievas padarė Viešpačiu ir Mesiju tą Jėzų, kurį jūs nukryžiovote.*“ (Apd 2, 33)

Pažymėsime, kad Lukas atsižvelgia į pirmųjų krikščionių mentalitetą. Galiausiai jie susies Kristaus mirtį ir prisikėlimą, vienintelį išganymo slėpinį, kur Kristaus mirtis bus suvokiama kaip išganymo šaltinis, ir tai jau įžvelgiame Pauliaus teologijos centre. Bet tokia perspektyva dar nebūdinga pirmiesiems krikščionybės metams: kryžiaus papiktinimui įveikti prireikė laiko! Štai kodėl pirmoje savo kalboje Petras labai teisingai Kristaus mirtį vertina kaip atmetimą, kilusį dėl žmonių netikėjimo. Išganymą sąlygoja vien tik prisikėlimas: tai Prisikėlusysis paskleidžia Dvasią, tikėjimo ir pirmosios Bažnyčios šaltinį.

3.4. Bendruomenės suvienijimas

„*Tokie Petro žodžiai verte vėrė jų širdis ir jie Petrui su apaštalais kalbėjo: „Ką mums daryti, broliai?“ Petras jiems atsakė: „Atsiverskite, ir kiekvienas tepasikrikštija vardan Jėzaus Kristaus, kad būtų atleistos jums nuodėmės, tada gausite Šventosios Dvasios dovana. Juk jums skirtas pažadas, taip pat jūsų vaikams ir visiems toli esantiems, kuriuos tik pasišauks Viešpats, mūsų Dievas.*“ Dar daugeliu kitų žodžių jis primygtinai ragino juos ir sakė: „*Gelbėkitės iš šitos iškrypusios padermės!*“ Kurie priėmė jo žodį, buvo pakrikštyti, ir tą dieną prisidėjo prie jų apie tris tūkstančius.“ (Apd 2, 37–41)

Šiame tekste pirmą kartą Apaštalų darbuose paminimas krikštas vardan Jėzaus Kristaus. Pirmo skyriaus penktoje eilutėje Jėzus skelbė apaštalams, kad „*po kelių dienų būsite pakrikštyti Šventąja Dvasia*“, tai išsiliejimas ugnies liežuviais (2, 2–4). Antro skyriaus 38 eilutėje susiduriame su nauja seka: atsivertimas – krikštas vandenių Jėzaus Kristaus vardu – Dvasios gavimas. Petriui ir jo klausantiems tai atrodo savaiame suprantama, nes nepateikiamas joks paaiškinimas. Bet ir visuose Luko raštuose šiuo klausimu nekalbama, nes jo Evangelijoje kalbama tik apie krikštą (Lk 3, 12; 7, 29). Ši elipsė paaiškintina tuo, kad jis žino, jog jo skaitytojai, priklausantys trečiajai krikščionių kartai, puikiai supranta, kad jų krikšto vanduo neteka iš Jordano: šaltinis – Kristaus prisikėlimas, dėl kurio per Sekmines pasirodė ir Šventosios Dvasios dovana.

Taip pat pažymėkime, kad Apaštalų darbuose Bažnyčios praktika dar nėra galutinai nusistovėjusi: Dvasios dovana gali eiti pirma Krikšto, kaip buvo Kornelijaus atveju (10, 44–48, prie to dar sugrįšime), ir gali nutikti taip, kad rankų uždėjimas turi užbaigti Krikšto apeigas, idant būtų baigtas priėmimas į bendruomenę (8, 14–17; 19, 1–7). Kad ir kokia būtų šių ritualų eiga, nuo šiol tai yra išganyto, susijusio su priėmimu į bendruomenę, klausimas: „*Gelbėkitės iš šios iškrypusios padermės!*“ (2, 40), o tai reiškia: „*Nebūkite su tais, kurie atmetė Jėzų, junkitės prie Jo mokinių!*“

„*Kurie priėmė jo žodį, buvo pakrikštyti, ir tą dieną prisidėjo prie jų apie tris tūkstančius.*“ (Apd 2, 41) Žydų, kurie Jėzuje pripažino Kristų ir išpažįsta Jį kaip prisikėlusį Viešpatį, bendruomenė augo dėka Dvasios užlieto Petro žodžių ir dėl sutikimo, kurį jo klausytojai davė atsiversdami ir prašydami Krikšto. Visoje Apaštalų darbų knygoje Lukui rūpės pabrėžti tą augimą, Dvasios ir misijos vaisių (žr. 2, 47; 4, 4; 5, 14; 6, 1, 7; 9, 31; 11, 21, 24; 16, 5). Tikrai Dievo žodžiui skirta augti ir auginti, daugintis, įsitvirtinti (žr. 12, 24; 13, 48–49; 19, 20), taip pat ir už sienų, už žydų diasporos, iki pat pagonių, pačioje jų Imperijos širdyje.

3.5. Klausimai pasidalijimui

1. Dievo žodį priimti sava kalba. Gerai suprantame, kad tokio priėmimo iššūkis nėra vien tik lingvistinis. Čia kalbame apie tai, kaip mes išsisakome, kad būtume suprasti, taip pat kokia mūsų laikysena klausant kitų. Ar padedame vieni kitiems tinkamai bendrauti, kad geriau vieni kitus išklausytume, suprastume? Tai susiję su tikėjimu, tai susiję ir su tuo, kas esame ir kas yra kitas, ką jis sako.
2. Pasakojimas iš Apaštalų darbų aiškiai parodo kontrastą: tai, kas vyksta namie, ir kas vyksta viešojoje vietoje, kur matome įvairias tautas, pakviestas gyventi vienu tikėjimu ir bendrauti tarpusavyje. Ar mes randame priemonių gyventi ir švęsti savo tikėjimą skirtingose vietose ir erdvėse, kad tikėjime „ragautume“ skirtingus Bažnyčios slėpinio aspektus? Konkrečiau – pagalvokime apie skirtingas patirtis Bažnyčioje, patiriamas piligriminėje kelionėje, dalyvaujant susitikime vyskupijoje, parapijos šventėje bažnyčioje, grupelėje.

3.6. Pareiga prisėsti

Ar gyvename su jausmu, kad esame Dievo „siunčiami“ žmonėms, kuriuos sutinkame, kad tam tikros situacijos gali būti proga veikti Evangelijos vardu? Ar apie tai pasikalbame? Ar padedame vienas kitam tai suprasti?

3.7. Malda

Viešpatie Jėzau, žinai, kad patiriame tiek daug išmėginimų, jog mums net sunku suprasti, ir aplink save, Bažnyčios istorijoje ir šventųjų gyvenimuose susiduriame su daugybe įvykių, kurių prasmės dorai nesuprantame.

Viešpatie, neprašome Tavęs supratimo, norėtume mokėti daugiau mylėti, norėtume ištraukti iš to, ką pajėgiame suprasti, gebėjimą mylėti, nes esame tikri, jog niekas negali mūsų atskirti nuo Tavo meilės, niekas negali mūsų atskirti nuo Tavo Dvasios, išlietos mūsų širdyse, galybės. Tegu Tavo Dvasios galia būna mumyse skaitant Šv. Raštą.

Suteik mums, o Marija, Viešpaties Motina, būti bent jau pajėgiems mylėti, jei nepajėgiame suprasti. Tik to ir prašome iš Dievo, mūsų Tėvo, meilės ir šviesos, įveikiančios visokią tamsą, šaltinio, užtariant Kristui, pasaulio šviesai, Dvasioje, ugnyje, kuri žėri mūsų naktyje, per Kristų, mūsų Viešpatį.

Kardinolas Carlo Maria Martini

4. TREČIAS SUSITIKIMAS „PAGAL EVANGELIJĄ GYVENANTI BAŽNYČIA“

Šventoji Dvasia gimdo Bažnyčią, idant ši skelbtų Gerąją mirusio ir prisikėlusio Jėzaus Kristaus Naujieną. Šis skelbimas vyksta pamokslaujant, bet labiausiai drauge tam tikru būdu gyvenant tuo, ką Jėzus skelbė visu savo gyvenimu. Norėdami pristatyti šią labai turtingą ir visada aktualią temą, pirmiausia patyrinėsime *bažnytinio gyvenimo sudėtinės dalis*, kaip jos apibūdinamos keliose Apaštalų darbų ištraukose, po to aptarsime pavojų, kurį bendram gėriui kelia piktnaudžiavimas asmeniniais interesais: būtent taip pirmoji bendruomenė *susidūrė su nuodėme*. Rūpestis liudyti Evangeliją taip pat pareikalauja struktūros pokyčio: dėl narių įvairovės Jeruzalės bažnyčia teko *atnaujinti sandarą* (su tokiu reiškiniu šiandien susiduriame visiškai kitokiame kontekste, kai pertvarkomos parapijos). Bet šio skyriaus gale pridera grįžti prie pamatinio dalyko: Bažnyčia nėra pati sau; ji yra Dvasios vaisius ir patarnauja Dievo sumanymui, kuris įgyvendintas per Jėzaus likimą: Jo buvimo priežastis yra liudyti savo Evangeliją dvelkiant Dvasiai. Būtent tokiu būdu Bažnyčia gali būti „Išganymo nešėja“.

4.1. Bendruomeninis gyvenimas

Apaštalų darbuose daugybę kartų įterpta trumpų pastebėjimų, apibūdinančių bendruomenių padėtį ir gyvenimą. Šios „santraukos“ yra įvairaus ilgumo ir dažnai pasitarnauja kaip perėjimas prie kitos temos. Taip yra po Petro kalbos Sekminių dieną, Apd 2, 42–47:

„Jie išvermingai laikėsi apaštalų mokslo ir bendravimo, duonos laužymo ir maldų. Nuostaba ėmė kiekvieną, nes apaštalai darė daug stebuklingų ženklų. Visi tikintieji laikėsi drauge ir turėjo visa bendra. Nuosavybę bei turtą jie parduodavo ir, ką gavę, padalydavo visiems, kiek kam reikėdavo. Jie kasdien sutartinai rinkdavosi šventykloje, o savo namuose tai vienur, tai kitur laužydavo duoną, su džiugia ir tauria širdimi drauge vaišindavosi, garbindami Dievą, ir buvo visų žmonių mylimi. O Viešpats kasdien didino jų būrį tais, kurie ėjo į išganymą.“

Bendrijos paveiksle du kartus pakartojamos pagrindinės bendruomeninio gyvenimo sąlygos, Šventosios dvasios vaisiai. Aptarsime šiuos svarbiausius pirmųjų mūsų tikėjimo brolių ir sesių gyvenimo aspektus, pagal kuriuos mes ir šiandien esame kviečiami gyventi visiškai kitokiomis aplinkybėmis.

„Išvermingai laikėsi apaštalų mokslo“

Viskas prasideda nuo Dievo žodžio skelbimo, kuriam paragina dovanota Šventoji Dvasia, ir šis Dievo žodis yra Evangelija, pagal kurią Jėzus gyveno nuo savo Krikšto iki mirties bei prisikėlimo; tai patvirtina kriterijai, kurių laikytasi norint atkurti Vienuolikos grupę. Šis mokymas greičiausiai yra perduodamas susirinkusiai bendruomenei, bet negalime atmesti fakto, kad apaštalai išvermingai lankydavo Šventyklą, ir būtent joje jie viešai skelbia Gerąją Išganymo, įvykusio per Jėzų Kristų, naujieną. Lukas nekalba apie Šventyklą kaip apie erdvę, kur aukojamos aukos, bet kaip apie Dievo žodžio ir maldos vietą. Viešą pamokslavimą to meto žmonės priimdavo palankiai, tai patvirtina nuorodos, kad jį lydėdavo stebuklingi ženklai. Taip pat suprantame, kad minios susižavėjimas sukelia vis priešiškesnes tautos vadovų reakcijas, Petras net įkalinamas (Apd 4). Ryšys tarp apaštalų mokymo ir jį patvirtinančių ženklų pabrėžia misionierišką bendruomenių gyvenimo matmenį: Dievo žodžio skelbimą ir jį lydinčius išgydymus. Iš tiesų šis apaštalų skelbiamas Dievo žodis yra palaikomas Dvasios, atsiųstos Prisikėlusiojo, kurio paslėptą buvimą išvelgiame Jo pažadinamoje gyvybėje. Šiuo klausimu

pabrėškime, kad skelbimo ir jo poveikio – gimstančio klausytojų tikėjimo ir gyvenimo žodžio įsikūnijimo per pagydymus – sąsaja skaitytojui vėl primena Evangelijoje aprašytus Jėzaus darbus.

Koks buvo šis apaštalų mokymas? Apaštalų darbuose jo santrauką pateikia kelios Petro kalbos. Ši tema ir Petro kalba bus aptariama kitame skyriuje, skirtame pirmajam krikščioniškam pamokslui (Apd 2, 14–40; 3, 11–26); 4, 8–12; 5, 29–32; 10, 34–43) ir pirmajam misionieriškam Pauliaus skelbimui (13, 16–41).

„Jie ištvermingai laikėsi maldų“

Pasakojant apie mokinius Luko evangelija baigiama tokiais žodžiais: „*Jie nuolat lankė šventyklą ir šlovino Dievą.*“ Tokia pabaiga padeda evangelistui pereiti prie antro raštų tomo, kur pasakojimą apie mokinius galima tęsti šitaip: „*Jie visi ištvermingai ir vieningai atsidėjo maldai*“ (Apd 1, 12); „*Jie ištvermingai laikėsi apaštalų mokslo ir bendravimo*“ (Apd 2, 42); „*Jie kasdien sutartinai rinkdavosi šventykloje*“ (2, 46); „*Visi jie vieningai rinkdavosi Saliamono stoginėje*“ (5, 12). Šios ištraukos pabrėžia didelę bendrystę, vienijusią pirmosios Jeruzalės bendruomenės narius, ir padeda suprasti jų įsitikinimą, jog priklausymas Kristui per Krikštą niekaip neatitolina nuo kitų išrinktosios tautos narių. Jie drauge laikėsi šventykloje, ten klausėsi apaštalų ir meldėsi pagal žydų liturgijos valandas. Nepriklausantys šiai grupei juos gerbė ir „niekas kitas neišdrįsdavo prie jų prisidėti“, bet nesijausdavo užgauti, nes „žmonės labai juos gerbė“ (5, 13).

„Jie ištvermingai laikėsi duonos laužymo“

Prisimename, kad pasakojime apie prisikėlusio Jėzaus susitikimą su Emauso mokiniais Lukas glaudžiai susieja Raštų apmąstymą, vykusį kelyje, ir duonos laužymą namuose. Šis įvykis apibūdino bažnytinę praktiką, kuri buvo pažįstama Lukui jo rašymo metu.

Būtent namuose jie „laužydavo duoną“. Taip galėtų būti kalbama apie valgymą kartu; o krikščionims pirmiausia tai apibūdina Eucharistiją. Trumpuose aprašymuose nieko nesakoma apie „duonos laužymo“ dažnumą. Ryšys su Prisikėlimo diena, pabrėžtas Luko evangelijos 24 skyriuje, ir Pauliaus praktika Troade leidžia manyti, kad nuo pat pradžių duonos laužymas vykdavo kartą per savaitę: „*Pirmą savaitės dieną, mums susirinkus laužyti duonos...*“ (Apd 20, 7).

„Buvo visų žmonių mylimi“

Bendruomenės gyvenimas padaro ją misionierišką: jie gyveno „*garbindami Dievą, ir buvo visų žmonių mylimi. O Viešpats kasdien didino jų būrį tais, kurie ėjo į išganymą*“ (2, 47). Juos apėmusi Dvasia sklinda ir daro gera: sergantys pagydomi, „išganymas plečiasi“. Šie stebuklingi ženklai nekyla iš pačių apaštalų, bet iš to, ką jie gavo Sekminių dieną, apie tai liudija Petro žodžiai luošam vyrui, prašančiam išmaldos prie šventyklos vartų: „*Sidabro nei aukso aš neturiu, bet ką turiu, tą duosiu. Jėzaus Kristaus Nazariečio vardu kelkis ir vaikščiok!*“ (3, 1–9) Petro turtas yra Jėzaus vardo galia. Taip yra su visais tikinčiaisiais: kadangi juose gyvena Šventoji Dvasia, per juos gali pasirodyti Kristaus galia. Luošio pagydymas iš tiesų parodo, kad atėjo išganymo metas, kai pasirodys „Viešpaties didingumas“, kurį skelbė pranašas Izaijas: „*Tada atmerktos bus akliems akys, atvertos kurtiesiems ausys. Tada raišasis šokinės tarytum elnias*“ (Iz 35, 5–6). Būtent tai ir išvysta minia, nes luošys „*pašoko, atsistojo ir ėmė vaikščioti. Drauge su apaštalais įėjo į šventyklą. Ten vaikščiodamas ir pasišokinėdamas garbino Dievą*“ (Apd 3, 7–8).

Tad broliška bendruomenė nėra susitelkusi tik į save, nes joje ir per ją veikia Šventoji Dvasia. Išganymas, kuriuo ji gyvena, yra skirtas perduoti: bendruomenė pati iš savęs yra misionieriška. Dar reikia, kad bendruomenė atsispirtų nuodėmei.

4.2. Pasipriešinimas nuodėmei

„Visi įtikėjusieji buvo vienos širdies ir vienos sielos. Ką turėjo, nė vienas nevadino savo nuosavybe, nes jiems visa buvo bendra.

Apaštalai su didžia galybe liudijo apie Viešpaties Jėzaus prisikėlimą, ir juos lydėjo malonės gausa.

Tarp jų nebuvo vargšų. Kurie turėjo žemės sklypus ar namus, juos parduodavo, gautus pinigus sudėdavo prie apaštalų kojų, ir kiekvienam buvo dalijama, kiek kam reikėjo.“

(Apd 4, 32–35)

Tais laikais tokių nuostatų jau laikėsi esiejų ir pitagoriečių grupės – apie tai rašo Flavijus Juozapas. Vis dėlto Apaštalų darbų autoriui dalijimosi idealas nėra vien kultūros, kurioje jau nuo Aristotelio laikų draugystė užima svarbią vietą, vaisius: pirmiausia taip išreiškiamas „Jėzaus prisikėlimo liudijimas“. Kitaip tariant, vien Šventoji Dvasia, atsiųsta Prisikėlusiojo, padeda pirmosios bendruomenės nariams peržengti savininkiškumo instinktą, kuris yra šitiekos pasidalijimų šaltinis, kaip matome ir šiandien. Be to, Lukas stengiasi priminti, kad bendruomenės nariai yra ir nusidėjėliai. Tam jis pasakoja istoriją apie Ananijo ir jo žmonos Sapfyros nuslėptas gėrybes, tikrai meistriškai pateikdamas pagrindines pamokas dėl bendrystės išsaugojimo *Bažnyčioje* (šis žodis pirmą kartą Apaštalų darbuose pasirodo būtent čia).

Vienas vyras, vardu Ananijas, su savo žmona Sapfyra pardavė žemės sklypą. Žmonai pritariant, jis pasiliko dalį gautų pinigų, o kitą dalį sudėjo prie apaštalų kojų. Petras paklausė: „Ananijau, kodėl šėtonas užvaldė tavo širdį? Kodėl gi tu pamelavai Šventajai Dvasiai, pasilaikydamas dalį gautų pinigų? Argi negalėjai sklypo sau laikyti ir argi pardavęs negalėjai laisvai tvarkytis? Tad kam gi taip sugalvojai savo širdyje? Juk tu pamelavai ne žmonėms, bet Dievui!“ Išgirdęs tuos žodžius, Ananijas sukniubo ir mirė. Didi baimė pagavo visus tai girdėjusius. Keli jaunuoliai pakilo, suvyniojo marškomis kūną, išnešė ir palaidojo.

Po kokių trijų valandų atėjo Ananijo žmona, kuri nežinojo, kas buvo atsitikę. Petras ją paklausė: „Pasakyk man, ar už tiek pardavėte sklypą?“ „Taip, už tiek“, – atsakė ji. Tada Petras prabilo: „Kam gi jūs susimokėte mėginti Viešpaties Dvasią? Štai ties durimis skamba žingsniai tų, kurie palaidojo tavo vyrą. Jie ir tave išneš.“ Bematant ji susmuko jam po kojų ir mirė. Atėję jaunuoliai rado ją negyvą, nunešė ir palaidojo šalia vyro. Didelė baimė apėmė visą Bažnyčią ir visus, kurie apie tai išgirdo.“

(Apd 5, 1–11)

Šis pasakojimas įterptas tarp dviejų trumpų apžvalgų, kur šlovinamos pirmosios bendruomenės gerosios savybės ir pasisekimai (4, 32–37 ir 5, 12–16). Čia žmonėms parodomas ne gailėstingas, o teisiantis Dievas. Petras įgyja nepaprasto griežtumo (burtininko Simono atžvilgiu jis bus daug atlaidesnis, žr. Apd 8, 20–27). Be jokios sąžinės graužaties autorius mums rašo apie mirtį, pirmą kartą nuo pat Jėzaus prisikėlimo paskelbimo ištikusią du krikščionis, ir ši mirtis ne dėl persekiojimų, kaip buvo Steponui, o dėl dieviško teismo!

Ieškodamas duomenų apie krikščioniško judėjimo pradžia, Lukas greičiausiai bus radęs istoriją su šiais dviem veikėjais, kurių žiauri ir artima baigtis sukrėtė sielas. Bet be pačios istorijos ar stengimosi suprasti, kas ten iš tiesų įvyko, pasirinkęs netikėtą ir sukrečiantį dėstymą, Lukas norėjo krikščionių bendruomenėms pasiųsti svarbią žinią. Jis yra gailėstingumo evangelijos autorius ir pernelyg subtilus rašytojas, kad neapgalvotai ir būtent čia įterptų žiaurų

pasakojimą, užgožiantį krikščionybės pradžią užliejusią santaiką ir entuziazmą Kokia svarbi priežastis įkvėpė tokį sprendimą? Kokią žinią jis siunčia? Atidžiai paskaitykime tekstą.

Ananijas pardavė savo nuosavybės dalį, o to daryti jis neprivalėjo, kaip pabrėžė šventasis Petras, po kurio kojomis jis padėjo dalį gautų pinigų, teigdamas, kad čia visi. Jo kaltė dviguba. Viena vertus, jis melavo, nes dalį pinigų pasiliko sau, taip pat ir atskilo nuo bendruomenės, nes nebebuvo vieningas su ja. Atsidėti dalį sau reiškia atsiskirti, jau nebesiejant savęs su tais, kurie buvo vienos širdies ir vienos sielos. Todėl suprantame, kodėl Petras pasakė: „*tu pamelavai Šventajai Dvasiai*“, nes viena ir vieninga bendruomenė yra Sekminių vaisius. Jeigu taip, tada už Ananijo ir Sapfyros, kurie veikė kartu sutarę, slepiasi Šėtonas, didžiausias Dievo priešas. Ananijas ir Sapfyras negali suvienyti savo širdžių su širdimis tų, kurie sudaro vieningą bendruomenę, nes jų širdis jau užimta: ją užpildo ne Šventoji Dvasia (4, 31), bet Šėtonas (5, 3). Nuo šiol Dievo sumanymas yra pakirstas ir misija radikaliai suabejojama.

Bibliniame apreiškime sutinkame Dievo išrinktųjų abejojimą Jo veikimu. Tokiu atveju priimamas sprendimas, kaip rašoma Pakartoto Įstatymo knygoje: „*Bet anas [...] bus nubaustas mirtimi, nes [...] skelbė, norėdamas išvesti tave iš kelio, kuriuo eiti tau įsakė VIEŠPATS, tavo Dievas. Taip tu pašalinsi pikta iš jų.*“ (Įst 13, 6) Štai kodėl Luko pasakojime Ananijas, o po to ir Sapfyras, miršta. Jie yra Šėtono, kenkiančio bendruomenei, įvaizdžiai. Tokiame kontekste tokios mirtys parodo, kad Dievas saugo bendruomenę.

Šėtonas sugundė tą porą ir pakreipė veikti jo labai; sutuoktiniai sutaria veikti išvien su juo, o ne paklusdami Dievui, patikėjusiam jiems savo darbą. Taip paaiškėja, kokią prasmę Lukas teikia šiam pasakojimui: jis kartoja pasakojimą apie prigimtinę nuodėmę iš Pradžios knygos 3 skyriaus: Ananijo ir Sapfyros melas į Bažnyčią įveda nuodėmę, kaip gyvatės melas įvedė nuodėmę į Adomo ir Ievos širdį (Pr 3, 1–6). Lukas rašo apgalvotai. Jis priklauso trečiajai krikščionių kartai ir gerai žino, kad krikščionių bendruomenės gyvenimą ardo jos narių klaidos, dėl to kyla būtinybė kartais kai kuriuos narius atskirti; apie tai liudija Pauliaus reakcija į kraujomaišos nusikaltimą Korinto bendruomenėje: „*Susirinkę draugėn Viešpaties Jėzaus vardu su mano dvasia ir mūsų Viešpaties Jėzaus galybe, atiduokite tokį šėtonui, kad sužlugdytų kūną, o dvasia būtų išgelbėta Viešpaties teismo dienai.*“ (1 Kor 5, 4–5)

Aiškiai nurodydamas į Pradžios knygos pasakojimą, Lukas per įvykį su Ananiju ir Sapfyras nori padėti suprasti, kad toks elgesys kyla dėl žmogiško bruožo klysti, nuo kurio nėra apsaugoti ir jo skaitytojai. Bet taip pat jis trokšta jiems priminti, kad jų gautos Dvasios galybė gali jiems padėti įvykdyti Tėvo valią, ir ši valia yra visų bendrystė be jokių išimčių, konkrečiai parodoma kiekvieno nario rūpesčiu visais, nes „*tarp jų nebuvo vargšų*“ (4, 35). Dievas rūpinasi vargšais ir patiki juos bendruomenei, kurią su meile saugo. Paskutiniai autoriaus žodžiai: „*Didelė baimė apėmė visą Bažnyčią ir visus, kurie apie tai išgirdo*“ (5, 11) parodo, kad pamoka buvo išmokta.

4.3. Pokyčiams atvira sandara

Gimstančios Bažnyčios struktūros keitimas motyvuojamas geresniu gėrio paskirstymu bendruomenėje: pasirodo, graikiškai kalbančiųjų našlės yra aplenkiamos kasdieniame aprūpinime. Toks motyvas labai būdingas trečiosios Evangelijos autoriui, labai jautriam nelygybei, kurią pinigai sukelia netgi bendruomenėje (prisiminkime palyginimą apie turtuolių puotautoją, prie kurio vartų miršta vargšas Lozorius, ir apie Jėzaus susižavėjimą našlės pinigėliu). Bet šis, rodos, materialus klausimas iš tiesų atskleidžia didesnes įtampas tarp žydų, tapusių krikščionimis, ir kilusių iš graikų kultūros. Šiems sunkumams spręsti steigama nauja tarnyba.

„Tomis dienomis, mokinių skaičiui didėjant, tarp graikiškai kalbančiųjų kilo nepasitenkinimas vietiniais žydais, esą kasdieniame aprūpinime būdavo aplenkiamos jų našlės. Tuomet Dvylika sušaukė mokinių susirinkimą ir pareiškė: „Nedera mums apleisti Dievo žodį ir tarnauti prie stalų. Todėl, broliai, nusiziūrėkite iš savųjų septynis vyrus, turinčius gerą vardą, pilnus Dvasios ir išminties. Mes juos paskirsime tam darbui, o patys toliau atsidėsime maldai ir žodžio tarnybai.“

Šis pasiūlymas patiko visam susirinkimui. Jie išsirinko Steponą, vyrą kupiną tikėjimo ir Šventosios Dvasios, Pilypą, Prochorą, Nikanorą, Timoną, Parmeną ir Mikalojų, prozelitą iš Antiochijos. Juos pristatė apaštalamis, o šie melsdamiesi uždėjo ant jų rankas.“

(Apd 6, 1–6)

Išėjimo knygos 16 skyriuje izraelitai „murmėjo“ prieš Mozę ir Aaroną, nes dykumoje kentė alkį, o iš šio įvykio aprašymo perimto veiksmazodžio *murmėti* reikšmė biblinėje tradicijoje labai stipri, ji nurodo maištą prieš Dievą ar Jo siūstuosius. Čia abejojama bendruomenės, gimusios po Sekminių ir pavestos apaštalų vadovavimui, veikimu. Judaizmas tikrai nebuvo vieningas, su keliomis tikėjimo srovėmis (esiejai, Jono mokiniai ir t. t.), taip pat reikėjo skaitytis su skirtingomis kultūromis. Cituotoje ištraukoje minimi vietiniai hebrajai, kalbėję aramėjiškai, ir diasporos žydai, kalbėję graikiškai. Čia kalbama ne apie piligrimus, bet apie gyventojus, kurie Jeruzalėje turėjo savo šventyklą. Iš tiesų žinome, kad graikiškai kalbančių žmonių poros troško baigti gyvenimą Šventajame mieste, kur turėjo apsireikšti Viešpats, ateinantis teisti gyvųjų ir mirusiųjų. Bet, vyrui mirus, našlės, likusios toli nuo gimtosios šalies, ypač stokodavo. Priderėjo, kad krikščionių bendruomenė nepaliktų skursti tų atsivertusių graikų kultūros moterų. Vėliau per savo misijų keliones Paulius graikų žemėje toliau rūpinsis rinkliava, skirta Jeruzalės graikiškai mažumai išlaikyti (žr. 2 Kor 8).

Iki šiol Apaštalų darbų tekste šis kultūrinis skirtumas, pastebimas pačioje krikščionių bendruomenėje, nebuvo minimas: visi atrodė gerai įsilieję į brolišką ir vieningą bendrystę, kelis kartus trumpai aukštintą. Šis pasakojimas tik patvirtina ankstesnį Luko mokymą: bendruomenė yra tikrai vedama Dvasios, bet sudaryta iš nusidėjėlių! Problema didelė. Žinoma, kalbama apie aplenkimą, patiriamą graikiškai kalbančių našlių, o tai prieštarauja anksčiau aukštintam dalijimosi idealui, bet galiausiai ryškėja sudėtingas dviejų kultūrų susidūrimas: kaip drauge gyventi? Be to, krikščionims patarnavimas prie stalų, apie kurį čia kalbama, yra labai susijęs su drauge švenčiama Eucharistija. Ar reikėtų išskirti dvi grupes, tai yra leisti du Eucharistijos – vienybės ir bendrystės sakramento *par excellence* – šventimo tipus? Dvylika imasi šią krizę spręsti: reikės geriau organizuoti bažnytinę bendruomenę nepažeidžiant jos vienybės, kuri gaunama ir švenčiama Eucharistijoje, bei yra jos buvimo, savivokos ir ryšio su Kristumi suvokimo, Evangelinės žinios, kurią reikia liudyti, pamatas.

Tad Dvylika sušaukia mokinių susirinkimą ir įsteigia naują tarnystę, skirtą pagelbėti ir patarnauti prie stalų. Bet norėdami išsaugoti pačios bendruomenės gyvybę ir prasmę, jie sau pasilieka atsakomybę už Žodžio tarnybą ir maldą, nes Eucharistija – bendruomenių maldos gyvenimo centras. Pagal sinagogų, kurioms vadovavo septyni išminčiai, pavyzdį, Dvylika paskiria septynis graikiškai kalbančius vyrus – graikiškais vardais! – ir norėdami išlaikyti vienybę uždėda ant jų rankas. O Dvylika atsidėjo *maldai*, tai yra apeigoms, ir *žodžio tarnybai*. Iš tiesų tie septyni nesirūpino vien tik „stalais“, jie taip pat ir evangelizavo, kaip darė jų vyriausiasis Steponas ir Pilypas, iškeliaavęs į Samariją skelbti „gerąją Dievo karalystės naujieną ir Jėzaus vardą“ (Apd 8, 4–5 ir 12). Apaštalai nepaleido jo iš akių: atsiuntė jam Petrą ir Joną, kurie jo darbą patvirtino melsdamiesi ir uždėdami rankas ant naujai pakrikštytų samariečių, kad šie gautų Šventąją Dvasią (8, 14–17).

Lukas nerašo apie diakonystę, skirtą hebrajams, nes jo dėmesį patraukia graikiškai kalbantys, iš kurių kilęs ir jis. Beje, ši naujai įsteigta pareigybė žymi Bažnyčios struktūravimo etapą, bet baigsis ir jis. Steponas mirė kankinio mirtimi (Apd 7, 56–60), apaštalą Jokūbą nužudė Erodas (Apd 12, 2): nekalbama, kad jie buvo pakeisti kitais. O vis augant atsivertusių pagonių skaičiui, struktūros, paveldėtos iš Izraelio, pradeda rodytis tokiam atvejui nepritaikytos. Pauliaus odisėjoje, kuriai Lukas paskirs antrą savo knygos dalį, visas dėmesys bus skirtas misionieriškam polėkiui. Be to, tokie pasikeitimai neturėtų kelti nerimo, nes Apaštalų darbų pasakojimas ką tik pamokė, kad Bažnyčia turi galią – ir pareigą – kurti, prisitaikyti prie naujų misijos ir Evangelijos liudijimo – savo buvimo priežasties – poreikių.

4.4. Bendruomenė, išganymo tarpininkė

Jėzaus misijoje Jo žodžius patvirtina ženklai; jie įkūnija Žodžio realumą gyvenime ir netgi kūnuose asmenų, kuriuos Jis pagydo iš jų ligų, iš jų nuodėmių. Jėzaus skelbiamas išganymas regimas Jo veiksmuose. Taip pat yra ir su Bažnyčia, Jėzaus prisikėlimo vaisiumi, gimusia iš Dvasios, Jo apaštalams atsiųstą Sekminių dieną. Mokiniai skelbia Gerąją Išganymo Naujieną, bet taip pat yra skatinami padaryti ją „regimą“. Tai jie įgyvendina per ženklus ir galingus darbus, egzorcizmus ir stebuklus. Apaštalų darbuose tokių vietų nėra daug, bet jos nusmaigsto pasakojimą, idant skaitytojas aiškiai suprastų, jog čia kalbama apie esminį evangelinės žinios aspektą: skelbiami atėję paskutiniai laikai, pranašauti pranašų, ir jų ženklai išvelgiami ne danguje, bet regimi kūno ir kraujo gyvenime.

„Per apaštalų rankas darėsi žmonėse daug ženklų ir stebuklų.

Visi jie vieningai rinkdavosi Saliamono stoginėje. Niekas kitas neišdrįsdavo prie jų prisidėti. Žmonės juos labai gerbė. Ir nuolat augo būrys vyrų ir moterų, įtikėjusių Viešpatį. Žmonės net į gatves nešdavo lignonius ir ten guldydavo ant neštuvų bei lovų, kad, Petruui praeinant pro šalį, bent jo šešėlis kristų ant gulinčiųjų. Taip pat iš aplinkinių miestelių daug žmonių keliaudavo į Jeruzalę, gabendami sergančius ir netyrųjų dvasių varginamus, ir visi jie būdavo pagydomi.“

(Apd 5, 12–16)

Krikščionių grupės vieningumas yra regimas ir gerbiamas, nepriklausantys grupei nedrįsta prie jų prisidėti, bet jie kelia pagarbą. Iš tiesų vyksta Dvasios įkvėpto Išganymo darbas, kuris tampa matomas per „ženklus ir stebuklus (pranc. *prodiges*¹)“, kuriuos jie darė žmonėse. „Ženklai ir stebuklai“ Apaštalų darbuose pirmą kartą paminėti pirmame Petro, kuris Sekminių dieną cituoja pranašą Joelį (Apd 2, 17–19), pamoksle: „*Paskutinėmis dienomis, – sako Dievas, – aš kiekvienam kūnui išliesiu savosios Dvasios. Tuomet jūsų sūnūs ir jūsų dukterys pranašaus [...]. Aš darysiu stebuklų aukštai danguje ir apačioje, žemėje, parodysiu ženklų.*“ Iš tiesų tos paskutinės dienos atėjo drauge su Jėzumi, kaip truputį toliau kalbėdamas paskelbia Petras: „*Izraelio vyrai! Klausykite, ką pasakysiu: Jėzų Nazarietį, Dievo jums patvirtintą galingais darbais, stebuklais ir ženklais, kuriuos per jį nuveikė Dievas tarp jūsų, kaip patys žinote; taigi tą vyrą, Dievo valios sprendimu bei numatymu išduotą, jūs nedorėlių rankomis nužudėte, prikaldami prie kryžiaus. Dievas jį prikėlė, išvaduodamas iš mirties kankynės, nes buvo neįmanoma, kad jis liktų mirties grobis.*“ (Apd 2, 22–24). Paskutiniais laikais turėjęs įvykti dieviškas pasirodymas įgavo kūną Jėzaus gyvenime, mirtyje ir prisikėlime.

¹ Prancūzų k. žodžiai *prodiges* ir vėliau vartojamas *miracles* lietuviškame Biblijos vertime verčiami tuo pačiu žodžiu *stebuklai*.

Tad dabar, dėl Dvasios dovanos, tų pačių ženklų ir stebuklų, parodančių Dievo išganymą, bendruomenė prašo iš Dievo melddamasi, kol Petras kalėjime: „*O dabar, Viešpatie, atkreipk akis į jų grasinimus ir suteik saviesiems tarnams drąsos atvirai skelbti tavo žodį. Ištiesk savo ranką, kad tavo šventojo tarno Jėzaus vardu būtų pagydoma ir daromi ženklai bei stebuklai.*“ (Apd 4, 29–30) Iš tiesų Petras išlaisvinamas ir netrukus su kitais apaštalais, be Dievo žodžio skelbimo, padarys „*žmonėse daug ženklų ir stebuklų*“ (5, 12). Taip pat bus ir su Steponu (6, 8), po to su Pauliumi ir Barnabu (14, 3), kurie apie tai liudys susirinkime Jeruzalėje (15, 12).

Be ženklų ir stebuklų, liudijančių apie išganymo, – skelbto paskutiniaisiais laikais, įvykdyto dėl Jėzaus prisikėlimo ir Dvasios dovanos, – žodžio tiesą, pridera paminėti ir *stebuklus* (pranc. *miracles*). Luošiu, prašiusiam išmaldos prie Šventyklos vartų, Petras duoda tai, ką turi, ir jį pagydo (3, 1–9). Samarijoje Pilypas, paskelbęs Dievo žodį, parodo jo vaisius išlaisvindamas daugybę apsėstųjų iš netyrųjų dvasių (8, 6–7). Lidoje Petras pastato ant kojų paralyžiuotą vyrą, kaip Jėzus padarė per šabą (Apd 9, 32–34, žr. Lk 5, 18–26), ir netrukus Jopėje jis grąžina gyvybę moteriai, vardu Tabita (9, 36–42). Pauliaus misijų darbuose sutinkame panašių stebuklų: luošio iš Listros pagydymas (14, 8), egzorcizmai Efeze (19, 13), jaunuolio prikėlimas Troade per Eucharistijos šventimą, „pirmą savaitės dieną“ (20, 7), daugybė pagydymų Maltoje (28, 8–9) per paskutinę kelionę į Romą.

Toks yra gyvenimas, į kurį įžengėme per Krikštą. Tai kvietimas dalytis su broliais ir sesėmis, kurie tą gyvenimą sudaro, su visais tais, kurie mus supa ir kuriuos per mūsų darbus ir veiksmus gali pasiekti Geroji Naujiena, už kurią Jėzus paguldė savo gyvybę. Štai kodėl krikščionio gyvenimo sudėtinė dalis yra misija: Dievas neišskiria nė vieno, Išgelbėtojas Jėzus mirė už visus. Tad krikščioniškas gyvenimas, kaip matėme, yra persmelktas judesio, per malda vedančio link Dievo ir artimo, kurį Dievas myli ir nori būti jo pažintas.

Tad dabar įsidėmėsime būtent šį smarkų Dievo žodžio ir Meilės judesį, padedami Luko ir jo pristatytų liudininkų. Steponas paliudys Dievo rūpestį keliauti „į kitas šalis“, Petras eis pas pagonis, kuriuos pirmasis pakrikštys. Taip Sekminių Dvasia tęsia savo kelią, ir šį kelią mes vėliau keliausime su Pauliumi, „tautų apaštalu“.

4.5. Klausimai pasidalijimui

1 – Prisiminkite įvairias bažnytinės bendruomenės dalis: ar suvokiate ypatingą kvietimą geriau dalyvauti Bažnyčios gyvenime? Ar tai kaip nors sujudina jūsų išitraukimo į Bažnyčios darbą patirtį? Kaip yra su jūsų misionierišku skelbimu?

2 – Kokios „nuodėmės“, kokie egoistiniai polinkiai šiandien trukdo bažnytinės bendruomenės gyvenimui ten, kur gyvenate? Ką pasiūlytumėte, idant jų išvengtumėte?

3 – Kur savo gyvenime ir aplink save pastebite veikiantį Išganymą, apie kurį šiandien turi liudyti Bažnyčia?

4.6. Pareiga prisėsti

Apaštalų darbai pabrėžia dalijimosi svarbą, kad bendruomenėje nebūtų atstumtųjų. Kaip mes dalijamės su pačiais vargingiausiais? Ar apie tai kalbamės poroje? Ar mūsų požiūriai sutampa? Ar galime geriau atsiliepti į kvietimą dalytis, kurio sulaukiame iš Dvasios per šias Apaštalų darbų studijas?

4.7. Malda

Meldžiame Tave, Viešpatie, už Tavo Bažnyčią ir už kiekvieną iš mūsų, kurie tą Bažnyčią sudarome.

Padėk mums mylėti ją tokią, kokia ji yra: ir didingą, ir silpną.

Padėk mums išvelgti jos vienybę tūkstančiuose Tautosios tautos veidų.

Padėk mums įveikti pasidalijimus, skubotai nevertinti ir atmesti iškraipymus.

Padėk mums už išorės atrasti begalinį paslėptų šventumų, gyvųjų Bažnyčios akmenų, šaltinį.

Išmokyk mus nestatyti jos kaip nemąstančiam statybininkui, bet leisti jai želti ir augti po nenuspėjamo Dievo saule.

Tegu Tavo Bažnyčia atgauna šviežumą ir jėgą, kurios jai reikia šiandieniam Evangelijos skelbimui.

Kad stiprindama vienybės ryšius tarp vyskupų, kunigų ir pasauliečių, ji taip pat sustiprintų Viltį.

Tegu visų akims ji atrodo kaip atviri vartai ir gyvenimo šaltinis.

Tegu ji vis labiau tampa neturtėlių ir šventųjų Bažnyčia.

To prašome per Mariją, Bažnyčios Motiną. Amen.

Jean Sauvenay

5. KETVIRTAS SUSITIKIMAS „BAŽNYČIA PASAULIUI“

Apaštalų skelbimas ir jų geri darbai sukelia minios susižavėjimą ir augina bendruomenes. Bet žydų religiniai vadovai nerimauja dėl tokio mokymo, skelbiančio, kad Jėzus savo asmeniu atnešė mirusiųjų prisikėlimą. Kol kas mokiniai veikia, rodos, tik Jeruzalėje, bet religinės valdžios reakcija paskatina Dievo žodžio plitimą svetur. Peržvelkime kelią, kuriuo Išganymo skelbimas pasiekė pagonis.

Sutelksime dėmesį į keturis svarbius įvykius: Stepono liudijimo prasmė ir pirmieji misijos „svetur“ vaisiai (Apd 7–8), Dvasios atėjimas pas pagonis po Petro ir Kornelijaus susitikimo (Apd 10–11), ryžtingas atvirumo pagonims gynimas Bažnyčioje (Apd 15), misijos darbe veikianti Dvasia.

5.1. Stepono liudijimas

Apaštalų skelbimas ir žmonių palankumas jiems negalėjo nekelti nerimo Jeruzalės tikinčiųjų vyresniesiems, tiesiog negalėjusiems pakęsti, kad jie „*moko žmones ir skelbia mirusiųjų prisikėlimą Jėzaus pavyzdžiu*“ (Apd 4, 2). Tad nenuostabu, kad vyresnieji pasikviečia apaštalus, juos išbara ir mėgina užgniaužti kuriam laikui įkalinę, po to vėl juos klausinėja ir galiausiai paleidžia, kad nekiršintų minios. Toks scenarijus kartojasi kelis kartus, kol įsikiša Gamalielis, visos tautos gerbiamas Įstatymo mokytojas, kuris atsistojęs taryboje prabilo: „*dabar jums sakau: palikite šituos žmones ramybėje, paleiskite juos. Jei šis sumanymas ar ši veikla iš žmonių, jie žlugs savaime, o jeigu jie iš Dievo, tai jūs nepajėgsite jų sunaikinti. Saugokitės, kad netaptumėte Dievo priešininkais*“ (Apd 5, 38–39). Jo patarimo buvo paklausyta.

Bet vis dėlto ramybė ilgai netruko, nes Stepono, kuris „*darė žmonėse didžiųjų ženklų ir stebuklų*“ (6, 8), aktyvumas sukėlė Jeruzalėje gyvenančių diasporos žydų reakciją: jie papirko kelis melagingus liudininkus, apkaltinčius jį piktžodžius prieš Įstatymą ir šventyklą, be to, jie sukurstė minią, kuri iki šiol anaip tol nebuvo priešiška krikščionimis.

5.1.1. Stepono kalba

Pulti Įstatymą ir Šventyklą reiškia pakirsti pačius judaizmo pamatus. Suprantama, kodėl taryba ir pats aukščiausias kunigas paprašė Stepono pasiaiškinti, ir taip išgirstame ilgą, pačią ilgiausią Apaštalų darbų kalbą (7, 1–53).

Steponas peržvelgia visą savo tautos istoriją – nuo Abraomo pašaukimo iki Jeruzalės Šventyklos, pastatytos Saliamono, bet pateikia kitokią jos interpretaciją. *Abraomas* persikėlė į šalį, tapusią „Pažadėtąja žeme“, bet Dievas „*nedavė jam nuosavybėn nė pėdos žemės*“ (7, 5). *Juozapas*, Jokūbo sūnus, buvo parduotas savo brolių, bet galiausiai tapo Egipto valdytoju, ten parsikvietė visą savo šeimą ir išgelbėjo ją nuo bado: čia dar kartą pažymėkime, kad per Juozapą įvykęs išgelbėjimas įvyksta už Pažadėtosios žemės ribų (7, 9–12; žr. Pr 37–42 ir 46). *Mozė*, kuris pristatomas kaip gelbėtojas, turi bėgti nuo savo tautos, nes saviškiai jo atsižadėjo, ir jis prisiglaudė Madiane, kur degančiame krūme jam apsireiškė Dievas ir pagražino jį į Egiptą savo tautos vaduoti: taip prasidėjo Išėjimas iš Egipto (7, 20–38). Bet dykumoje *hebrajai* atsisakė paklusti ir pasigamino veršį – stabą, kuriam aukojo atnašą (7, 39–43). Apreiškimo padangtė, Dievo buvimo su saviškiais ženklas, iš dykumos atkeliavo į Pažadėtąją žemę, kurią iš kitų tautų atkovojo Jozuė; o Dovydas Dievo prašė leisti pastatyti Jam buveinę, galiausiai tą buveinę,

Šventyklą, pastatė jo sūnus Saliamonas (7, 44–47). Bet Steponas priduria, kad „*Aukščiausiasis negyvena rankų darbo būstuose*“.

Atkreipkime dėmesį, kokia stipri ši kalba. Joje kvestionuojama Pažadėtoji žemė: joje Abraomui niekas nepriklausė ir teko ją palikti, kad susirastų maisto Egipte. Žinoma, buvo Išėjimas iš Egipto, bet jį įgyvendinęs žmogus buvo atmestas savųjų ir Dievas jį buvo išsiuntęs kitur (į Madianą). Dykumoje buvo dovanotas Įstatymas, bet tauta jį pasitiko nepaklusnumu, tapo stabmelde. Čia netgi svarstomas Šventyklos vaidmuo: iš tiesų – Steponas cituoja Iz 66, 1–2 – žmonės negali nurodyti, kur būti Dievui, netgi Šventykloje. Ir jo kalba baigiasi tokiomis eilutėmis: „*Jūs, kietasprandžiai, pagonių širdimis ir ausimis! Jūs, kaip ir jūsų protėviai, visuomet priešinatės Šventajai Dvasiai. Argi buvo pranašas, kurio nebūtų persekioję jūsų tėvai? Deja, jie žudydavo pranašaujančius Teisiojo atėjimą. Ir jūs dabar esate jo išdavėjai ir žudikai! Jūs, kurie gavote Įstatymą, paskelbtą per angelus, bet jo nesilaikėte.*“ (Apd 7, 51–53)

Ar įmanoma pasakyti prastesnę kalba teisme, abejojant tuo, kas žydu tautai brangiausia, įskaitant Šventyklą, viską įvardijant kaip žmonių rankomis pagamintą stabą? Matome, kad rašydamas šią kalbą Lukas elgiasi labai sąžiningai, nes žinome, kokia svarbi jam buvo Šventykla. Jį įkvėpė Jono Krikštytojo pozicija, tačiau jos jis neperteikia. Tokia kalba tegali sukelti smarkią klausytojų reakciją: „*jie baisiai įniršo ir ėmė ant jo griežti dantimis*“.

5.1.2. Stepono kankinystės prasmė ir vaisiai

„*Steponas, kupinas Šventosios Dvasios, žvelgė į dangų ir išvydo Dievo šlovę ir Jėzų, stovintį Dievo dešinėje. Jis tarė: „Štai regiu atsivėrusį dangų ir Žmogaus Sūnų, stovintį Dievo dešinėje.“ Tada, baisiai rėkdami, jie užsikimšo ausis ir visi kaip vienas puolė jį, išsitempė už miesto ir užmušė akmenimis. Liudytojai pasidėjo savo drabužius prie kojų vieno jauno vyro, vardu Saulius. Taip jie mušė akmenimis Steponą, o jis šaukė: „Viešpatie Jėzau, priimk mano dvasią!“ Pagaliau suklupęs galingu balsu sušuko: „Viešpatie, neįskaityk jiems šios nuodėmės!“ Ir, tai ištaręs, užmigo.*“

(Apd 7, 55–60)

Visai tai vyksta regint Sauliui, jaunam vyrui, kuris nedalyvauja užmušant akmenimis, bet saugo budelių drabužius. Jis dar nežino, kad Jėzus, kurį šią akimirką persekioja, jį susiras. Taip pat jis nesupranta, kad šią akimirką Steponas „apsirengia mirštančiu Kristumi“. Iš tiesų, visai kaip Kristus savo kančioje, Steponas kalba apie Žmogaus Sūnų, kaip Jis yra išvedamas už miesto ir mirdamas maldauja atleidimo savo budeliams. Jėzus savo dvasią atidavė Tėvui, o Steponas ją atiduoda „*Viešpačiui Jėzui*“, šiais paskutiniaisiais savo žodžiais jis išpažįsta Kristaus, jo vadinamo Viešpačiu, prisikėlimą ir dieviškumą (plg. Apd 7, 58–60 ir Lk 22, 69; 23, 33–34). Vėliau, kai Viešpats susiras Saulių, jis, jau tapęs Pauliumi, prašys krikščionių apsirengti Kristumi (Gal 3, 27; Rom 13, 14). Taip, pats to nežinodamas, jis įamžins pirmojo kankinio, kurio mirčiai pritarė, atminimą.

Išganymas nėra susietas nei su tauta, nei su žeme, nei su to, kas „padaryta žmonių rankomis“. Tokį požiūrį tarybos nariai ir visi uolūs žydai atmetė. O Steponas mirė jį karštai gindamas, jau skelbdamas Išganyimo atėjimą pas pagonis. Paradoksalu, bet jį paskatina pirmo nukankinimo vykdytojai, taip suteikę prasmę šiai mirčiai.

Iš tiesų „*aną dieną prasidėjo didelis Jeruzalės Bažnyčios persekiojimas. Visi, išskyrus apaštalus, išsisklaidė Judėjos ir Samarijos apylinkėse*“ (8, 1). Šis išsisklaidymas paskatino Išganyimo žodžio, įkūnyto Jėzaus ir nuo šiol skelbto mokinių, plitimą. Tad nenuostabu, kad

netrukus sutinkame Kristų skelbiantį Pilypą (8, 5). Petras ir Jonas atvyksta pas jį ir Šventoji Dvasia nužengia pas samariečius (8, 17). Baigiantis šiai misijai, Lukas gali iš naujo apibendrinti padėtį, kaip prieš tai dėl Dievo žodžio skelbimo Jeruzalėje: „*Tuo tarpu Bažnyčia visoje Judėjoje, Galilėjoje ir Samarijoje džiaugėsi ramybe. Ji tvarkėsi ir veikė su Viešpaties baimė ir vis augo, Šventosios Dvasios globojama.*“ (9, 31)

Greitai Dievo žodis vėl iškeliauja pas pagonis Dvasios ir nenuilstančio Petro, kuris keliavo „po visą šalį“ (9, 32), veikimo dėka.

5.2. Pirmasis pagonių krikštas

Norėdamas palaikyti bendruomenes ir papasakoti joms apie Dievo dovanas, Petras iškeliauja į Lidą, paskui į Jopę (dabartinė Jafa), kur apsistoja pas odininką Simoną, kaip patikslina Lukas. Ši detalė minima neatsitiktinai, nes verčiantis odininko amatu reikėjo dirbti su negyvų gyvūnų kailiais, o žydai tai laikė nešvarių veiksniu. Taip jau numatomas pirmojo iš apaštalų žingsnis, nes būtent iš ten per maldą Dievas nuves jį pas pagonį Kornelijų. Tai labai svarbus Dievo sumanymo vykdymo momentas, netgi posūkis.

Galime išskirti tris svarbiausius šio pasakojimo įvykius: dvigubas Dievo veikimas paruošiant Petro ir Kornelijaus susitikimą, Petro apsilankymas pas Kornelijų su Šventosios Dvasios nužengimu (10, 24–48), Petro grįžimas į Jeruzalę, kur jis visus savo veiksmus ir poelgius išdėsto kitiems apaštalams bei broliams Judėjoje (11, 1–18).

5.2.1. Dievo numatytas susitikimas (10, 1–23)

Kornelijus – romėnų šimtininkas, gyvenęs Imperijos mieste Cezarėjoje. Jis drauge su visais namiškiais pasižymėjo „*maldingumu*“, tai reiškia, deramai garbino Dievą, ir „*Dievo baimė*“, tai yra priklausė pagonių, patrauktų judaizmo, srovei ir galėjo dalyvauti kai kuriose judaizmo apeigose. Taip pat jis „*dosniai šelpdavo žmones ir ištvėringai meldavosi Dievui*“ (jis jau laikosi Jėzaus nurodymų, žr. Lk 18, 1). Per regėjimą jį pasiekia Dievo, kuris kreipiasi į Kornelijų vardu, kvietimas, nes Kornelijaus maldos pakilo iki Jo, ir jis paraginamas į savo namus pasikviesti Petrą. Tad į Jopę iškeliauja du tarnai ir „*maldingas kareivis*“.

Tuo metu Dievas, jei galima taip pasakyti, veikia ir kitame grandinės gale. Jis pasirodo Petrai, kuris užlipęs ant stogo meldžiasi. Šis išalko, ir jam buvo paruoštas valgis, bet iš tiesų jam maisto patieks pats Dievas: iš dangaus priešais jį nusileidžia marška su visais nešvariais gyvūnais, kuriuos valgyti draudžia Įstatymas. Pasigirsta balsas: „*Kelkis, Petrai, pjauk ir valgyk!*“ Suprantame Petro pasišlykštėjimą: „*Jokiu būdu, Viešpatie! Aš niekuomet nesu valgęs sutepto ar nešvaraus maisto.*“ Įvertinkime Petro atsisakymo pagrindą: jis sako „*niekuomet*“, tai reiškia ir tada, kai buvo su Jėzumi. Tad Dievas prašo jo atimesti draudimus, kurių pats Jėzus nebuvo panaikinęs. Lukui ir nebūtų pavykę geriau pabrėžti, kad dabar bus žengtas lemiamas žingsnis. Iš tiesų balsas iš dangaus tris kartus pakartoja: „*Ką Dievas apvalė, tu nevadink suteptu!*“ Tada pasirodo Kornelijaus pasiuntiniai, pati Dvasia Petrą ištraukia iš apmąstymų ir praneša apie apsilankymą: „*be jokios baimės keliauk su jais, nes aš juos atsiunčiaiu*“. Tad Dievas viską sutvarko nuo pradžios iki galo, ir reikėtų pabrėžti ne tiek Kornelijaus, kiek Petro atsivertimą: jam tenka išjudėti ir nukeliauti į pagonio namus, kur šį „*pamokys*“ – „*pamokys, kaip išsigelbėti*“ – patikslins Petras, Jeruzalėje pasakodamas apie šiuos įvykius (Apd 11, 14).

5.2.2. Dvasios nužengimas į Kornelijaus namus

Petras svetingai priima Kornelijaus pasiuntinius, po to su jais keliauja į Cezarėją. Jis suprato Dievo žinią. Ižengęs pas šimtininką, kur buvo susirinkę daugybė žmonių, jis jiems taria: „*Jūs žinote, kad žydui nevalia bendrauti ar svečiuotis pas svetimtautį. Bet Dievas man apreiškė, jog negalima jokio žmogaus laikyti prastu ar nešvariu.*“ (10, 28) Tada Kornelijus papasakoja, kas jam nutiko, ir prašo Petro visiems susirinkusiems pasakyti, ką Dievas jam pavadė (10, 33).

Tada seka Petro kalba (10, 33–43), kur kartojamas didysis krikščionių tikėjimo skelbimas, pasigirdęs Jeruzalėje per Sekmines. Čia, tarpininkaujant Kornelijui, jo namiškiams ir draugams, kalbama graikų bei romėnų pasauliui: jie klausosi Petro žodžių, kerigmos, Gerosios Jėzaus gyvenimo ir prisikėlimo Naujienos. Kalbama apie Jėzų „*kuris yra Dievo paskirtasis gyvųjų ir mirusiųjų teisėjas*“, apie kurį „*visi pranašai liudija, kad kiekvienas, kas jį tiki, gauna jo vardu nuodėmių atleidimą*“ (10, 38–43).

Baigdamas savo kalbas Jeruzalėje, Petras ragindavo klausytojus atgailauti ir atsiversti (2, 40; 3, 19). Čia nieko panašaus, jis tam paprasčiausiai neturėjo laiko. Tarsi ypač skubėdama pas pagonis, „*Šventoji Dvasia nužengė ant visų, kurie klausėsi žodžio. Su Petru atvykę žydų kilmės tikintieji labai stebėjosi, kad ir pagonims buvo išlieta Šventosios Dvasios dovana. Mat jie girdėjo juos kalbant kalbomis ir šlovinant Dievą. Tuomet Petras tarė: „Argi kas galėtų šitiems neduoti krikštui vandens, jeigu jie, kaip ir mes, gavo Šventąją Dvasią?!“ Ir jis liepė juos pakrikštyti Jėzaus Kristaus vardu. O šie prašė jį pasilikti dar kelias dienas.*“ (Apd 10, 44–48)

5.2.3. Petro pasiaiškinimas Jeruzalėje

Bet čia dar ne pabaiga. Grįžusio į Jeruzalę Petro reikalaujama pasiaiškinti: „*Tu nuėjai pas neapipjaustytus vyrus ir su jais valgei!*“ (11, 3) Tada Petras papasakoja, kas nutiko ir kaip Dvasiai nužengus į Kornelijaus namus jis juos pakrikštijo: „*Jeigu tad Dievas suteikė jiems tokią pačią dovaną, kaip ir mums, įtikėjusiems Viešpatį Jėzų Kristų, tai kas gi aš toks, kad mėginčiau trukdyti Dievui?!“ Tai išgirdę, jie nusiramino ir ėmė šlovinti Dievą, sakydami: „Vadinasi, Dievas ir pagonims davė atsivertimo malonę, kad jie gyventų.*“ (11, 17–18)

5.3. Bažnyčios pasirinkimas „Pirmajame susirinkime“

Jeruzalės Bažnyčia pritarė Dvasios veikimui, Ji nurodė Petrui, ką daryti, ir taip misija atveriamą pagonims, kuriamos bendruomenės, tuo pačiu tikėjimu į Kristų vienijusios žydus ir iš pagonių kilusius tikinčiuosius. Bet atėjo metas, kai į krikščionybę perėjusiems buvusiems fariziejams ėmė nepatikti „laisvas“ kai kurių bendruomenių požiūris į žydų Įstatymą. Taip iš Jeruzalės atkeliavę žmonės įtikinėjo Antiochijos tikinčiuosius: „*Jei nesiduosite apipjaustomi pagal Mozės paprotį, negalėsite būti išgelbėti.*“ (15, 1) „*Kilo nesutarimų ir didelių ginčų tarp jų ir Pauliaus bei Barnabo. Buvo nutarta, kad Paulius, Barnabas ir kai kurie iš anų nuvyks dėl šio ginčo į Jeruzalę pas apaštalus ir vyresnius.*“ (15, 2)

5.3.1. Jeruzalės susirinkimas

Dėl to buvo sušauktas Jeruzalės susirinkimas, dar vadinamas „Pirmuoju ekumeniniu susirinkimu“. Paulius apie šį nesutarimą pasakoja *Laiške galatams* (2 sk.), ir istorikai pabrėžia, kad viskas greičiausiai buvo sudėtingiau negu Luko pasakojime. Tiesa, Apaštalų darbų autoriui ši istorija jau sena, bet to nepasakytume apie „pagonių apaštalą“, kuris asmeniškai ir aistringai

ten dalyvavo. Nesiveldami į šį ginčą, perskaitykime Apaštalų darbuose pateiktą aprašymą, kuriame deramai išdėstomi iššūkiai ir pateikiami priimti sprendimai.

Atvykusius į Jeruzalę Paulių, Barnabą ir dar kelis mokinius priima Bažnyčia, apaštalai ir vyresnieji, ir jie papasakoja viską, ką Dievas per juos nuveikė. Bet įsiterpia keli iš tikėjimą priėmusių fariziejų: reikia pagonis apipjaustyti ir reikalauti, kad šie laikytųsi Mozės Įstatymo. Tad apaštalai ir vyresnieji susirenka apvarstyti šio klausimo. Po ilgo ginčo Petras pakyla ir sako:

„Mieli broliai, jūs žinote, jog Dievas jau nuo seniai išsirinko mane iš jūsų, kad pagonys iš mano lūpų išgirstų Evangeliją ir įtikėtų. Ir Dievas, kuris skaito žmonių širdyse, paliudijo jų naudai, duodamas jiems Šventąją Dvasią kaip ir mums. Jis nepadarė skirtumo tarp mūsų ir jų, tikėjimu numazgodamas jų širdis. Tad kam gi gundote Dievą ir kraunate ant mokinių sprando jungą, kurio nei mūsų protėviai, nei mes patys negalėjome panešti? Verčiau tikėkime Viešpaties Jėzaus malone būsią išgelbėti kaip ir jie.“

Visas susirinkimas nutilo. Dalyviai ėmė klausytis Barnabo ir Pauliaus pasakojimo, kokių didžiųjų ženklų ir stebuklų per juos Dievas padarė pagonijoje.“

(Apd 15, 7–12)

5.3.2. Apaštalų raštas

Tada tęsia Jokūbas ir įrodo, kad Petro žodžiai atitinka pranašų mokymą. Jis cituoja Amoso (9, 11–12) pranašystę, kurioje skelbiamas tautų atsivertimas. Tada apaštalai ir vyresnieji, pritarus visai Bažnyčiai, nusprendžia surašyti raštą, kurį įteikė Pauliui, Silui ir kitiems, kad nugabentų į Antiochiją. Štai tas raštas:

„Apaštalai ir vyresnieji broliai siunčia sveikinimą Antiochijoje, Sirijoje bei Kilikijoje gyvenantiems broliams, kilusiems iš pagonių. Sužinoję, jog kai kurie iš mūsų nuvykę asmenys, mūsų neigalioji, savo kalbomis pasėjo jūsų sielose nerimą bei sąmyšį, mes, bendrai susirinkę, nusprendėme pasiųsti pas jus išrinktus vyrus kartu su mūsų mylimaisiais Barnabu ir Pauliumi, kurie už mūsų Viešpatį Jėzų Kristų yra gulde savo galvas. Taigi siunčiame su jais Judą ir Silą, kurie jums tą patį praneš gyvu žodžiu. Šventajai Dvasiai ir mums pasirodė teisinga neužkrauti jums daugiau naštų, išskyrus tai, kas būtina: susilaikyti nuo aukų stabams, kraujo, pasmaugtų gyvulių mėsos ir ištvirtavimo. Jūs gerai elgsitės, saugodamiesi šitų dalykų. Likite sveiki!“

(Apd 15, 23–29)

5.3.3. Tikrieji iššūkiai

Šio vieno iš svarbiausių įvykių perteikimas padeda išskirti svarbius – pirmųjų mūsų tikėjimo brolių ir mūsų – bažnytinio gyvenimo aspektus. Pabrėžėme, kad stengiamasi išklausti vieniems kitus. Jokūbas ir Petras laikosi skirtingų požiūrių, bet Jokūbas nebemini sutikimo, duoto Petru po jo sugrįžimo iš Cezarėjos. Taip pat įdomu pabrėžti, kad Petro pasiteisinimuose, grindžiant tikėjimo atvirumą pagonims, vartojami tie patys argumentai, kaip ir Pauliaus laiškuose: Dvasia nutyrina pagonių širdis per tikėjimą, esame išgelbėti per Viešpaties, į kurį tikime, malonę. Taip pat pastebėsime, kad savo kalboje Jokūbas remiasi ne Įstatymu, bet pranašais. Bet kokių atveju, apie pagonių vertimą apsipjaustyti negali būti nė kalbos.

O kodėl dabar pagonims duodami keturi suvaržymai? Iššūkis nėra teologinis, tai susiję su gyvenimu drauge ir bendruomene. Jei norima, kad ir pagonių, ir žydų kilmės krikščionys bendrautų ir galėtų drauge gyventi kaip broliai, dera, kad kilę iš pagonių gerbtų žydų pažiūras

ir dėl to susilaikytų nuo tam tikrų valgių, neleidžiamų pagal Įstatymą, kuris draudė ir jiems susėsti prie to paties stalo (patariama susilaikyti nuo kraujo, tai reiškia, ir nuo mėsos su krauju valgymo). Nurodymą susilaikyti nuo stabams aukojamos mėsos valgymo šv. Paulius pakartojo savo laiškuose, norėdamas išvengti bet kokių neaiškumo ar papiktinimo (1 Kor 8–10). Ištvirkavimo paminėjimas susijęs su sąjungomis, kurias žydų įstatymas laikė neteisėtomis (Kun 18, 6–23). Trumpai tariant, viskas turi būti daroma atsakant į kvietimą Dvasios, kuri duota visiems ir kuri ragina brolius bei seseris sugyventi taikiai.

5.4. Dvasia – Bažnyčios misijos šaltinis

Ką tik mūsų perskaityti pasakojimai parodo, kaip Šventoji Dvasia kreipia Bažnyčios veiksmus. Ji kuria Bažnyčią, kuriai čia atstovauja pirmieji apaštalai ir žmonės iš įvairių bendruomenių, taip pat Ji darbuojasi žmonių širdyse, kurie Jai nesipriešina darydami gera ir dirbdami dėl teisingumo.

Pasakojime apie pirmųjų pagonių krikštą Petras, apimtas Dvasios, keliauja susitikti su Kornelijumi, kuris irgi laukia Dvasios. Petras savo širdyje neša Dievo žodį, kuriuo Dvasia primena tai, ką patyrė Jėzus, ir veda jį nuo Jėzaus (kuris valgė pagal Įstatymo nurodymus) gyvenimo pagal *raidę* prie Jį įkvėpusios *Dvasios* (Jėzus buvo atviras visiems, netgi pagonims). Kornelijus irgi turi Petrai žinią: priimdamas Dvasią, jis padeda jam suprasti, kad Dievo žodis bei išganymas skirti taip pat ir pagonims. Toks misijos žingsnis įvyko dėl jų abiejų atvirumo ir Dvasios dėka.

Dievo žodis yra gyvas ne tada, kai kartojama tai, kas pasakyta amžiams, bet tada, kai yra nešamas ten, kur jo laukiama, netgi už įprastai suvokiamų ribų. Jei Petras būtų apsiribojęs vien tiek Jėzaus praktika, pažodžiui laikydamasis su valgymu susijusių nurodymų, Bažnyčia būtų likusi uždara žydų grupė. O Dvasia pasirodė kaip Kūrėja, netgi Jėzaus elgsenos atžvilgiu. Ji siūlo tai, kas netikėta, niekada nematyta, bet pagal Evangeliją, persmelktoje Jėzaus gyvenimo. (Apie tai skaitome Jn 16, 12–15: Dvasia ne tik ima iš to, kas Kristaus, kad perduotų mums, bet Ji veda mus ir į tiesos pilnatvę.) Tą suprato Petras ir Jokūbas, apmąstydami tai, ką patyrė Jėzus ir ko mokė pranašai.

Taip pat pabrėžtina, kad Petras nenusprendė pats vienas. Sprendimą jis priėmė įkvėptas Dvasios, bet jis atstovauja ne vien sau ir kalba ne vien nuo savęs, dėl to jis pasiaiškina Jeruzalėje. Taip pat matome, kaip svarbu vieniems kitus išklausti. Bažnyčioje ne visi viską vienodai suvokia, taip pat visų praeitis yra skirtinga, visi užsiima skirtingais dalykais, bet kiekvienas narys yra susijęs su visa Bažnyčia, ypač jei dalyvauja apaštalu susirinkime. Dėl to kyla būtinybė iširti ir pasiaiškinti su Bažnyčia bei jos atsakingaisiais, taip pat, kaip patvirtinama Apreiškime Jonui (2, 7), būtina išklausti tai, ką Dvasia sako Bažnyčioms. Tad klausymasis ir abipusė pagarba Bažnyčioje padeda drauge žengti į priekį ir netgi gyventi drauge, dėl to susitarimai yra būtini, kad nekiltų konfliktų ir tvyrotų pagarba vieni kitiems.

Visi krikščionys yra pakviesti gyventi iš Kristaus ir nešti Jį į savo aplinką. Bet pakartosime: pagrindinis tokio gyvenimo veikėjas drauge yra ir jo šaltinis – Šventoji Dvasia. Ji sukuria kūną, kuriame gyvena Žodis, kuris pasiekia kitus žmones, pradeda bendruomenę, užliejamą naujųjų Sekminių, ir taip iki pat žemės pakraščiu. Tokią programą Apaštalu darbų pradžioje skelbia Jėzus. Po pirmųjų Sekminių, skirtų visoms tautoms, gyvenančioms pasaulyje, kurių atstovai ten dalyvavo ir girdėjo kalbant jų kalbomis (2, 5–11), seka kiti Dvasios atėjimai, skirti Jeruzalei (4, 31), Samarijai (8, 17), pagonims (10, 44), Jono mokiniams Efeze (19, 6)...

Taip pat matome, kaip Dvasia „nukrenta“ ant liudytojų. Ji nukrenta Aukštutiniame kambaryje ant Dvylikos, paskui ant Pilypo, keliaujančio į Samariją, tada ant Pauliaus. Taip pat Ji paskiria Paulių ir Barnabą (13, 2), dalyvauja sprendžiant sudėtingą pagonių priėmimo klausimą (15). Taip pat Ji nukreipia Paulių (16, 6–7), kad šis keliautų į Makedoniją, ir, kaip žinome, Ji dar kartą pasirodys Efeze.

Trumpai tariant, Šventoji Dvasia lydėjo Jėzų per Jo pradėjimą, Krikštą, dykumoje ir per visą Jo tarnystę iki pat mirties. Tą patį Ji daro Bažnyčiai nuo pat jos gimimo per Sekmines. Dabar suprantame Luko brėžiamą paralelę ir ką reiškia šios dvi eilutės: „*Vaikelis augo ir stiprėjo; jis darėsi pilnas išminties, ir Dievo malonė buvo su juo*“ (Lk 2, 40), – kalbama apie Jėzų – „*Tuo tarpu Bažnyčia visoje Judėjoje, Galilėjoje ir Samarijoje džiaugėsi ramybe. Ji tvarkėsi ir veikė su Viešpaties baimė ir vis augo, Šventosios Dvasios globojama.*“ (Apd 9, 31)

5.5. Klausimai pasidalijimui

1 – Šiame skyriuje aptartos svarbios temos: Dievui priimtinos visos žemės (Steponas), jis neatmeta žmonių (Kornelijus), Stepono mirties vaisingumas primena Kristaus mirties vaisingumą, Dvasia yra pagrindinė Bažnyčios gyvenimo ir misijos skatintoja, gyventi Bažnyčioje reiškia klausytis vieniems kitų, gerbti vieniems kitus, kurti bendrystę neatmetant to, kad bus ir nutolusių... Tų temų yra ir daugiau. Ar šie dalykai skatina jus pakeisti požiūrį į bažnytinį gyvenimą ir dalyvavimo jame būdą?

2 – Vienu metu buvo daug kalbama apie „laiko ženklus“, tai yra įvykius ar situacijas, kai Dievas duodavo ženklą. Ar jums jau teko su kuo nors susitikti ar atsidurti situacijoje, kai iš tiesų pajutote, kad Dievas žengė pirmą jūsų ir tarsi laukė jūsų, idant žengtumėte Jo link?

5.6. Pareiga prisėsti

Ar padedate vienas kitam perskaityti ženklus ar kvietimus, kuriuos Dievas gali siųsti jums per įvairias situacijas ar įvykius, patirtus asmeniškai arba poroje? Ar per prabėgusį mėnesį buvo akimirkų, kai jūsų tikėjimas buvo ypatingu būdu sutvirtintas?

5.7. Malda

Šventoji Dvasia, mūsų patarėja,
užbaik mumyse Jėzaus pradėtą darbą.
Sustiprink ir palaikyk mūsų maldą už visą pasaulį.
Padaryk, kad kiekvienas mūsų
sparčiau pasiektų gilų vidinį gyvenimą.
kvėpk mūsų pastangas
pasiekti visus žmones ir visas tautas,
visus atpirktuosius Kristaus krauju, visus, kuriems skirtas Jo paveldas.
Užgniauzk mumyse natūraliai kylantį savipakankamumą
ir pakelk mus iki nuolankumo, tikros Dievo baimės,
didelės drąsos lygmens...

Tegu joks žemiškas prisirišimas
nesutrukdo mums laikytis savojo pašaukimo.
Tegu joks naudos troškimas dėl mūsų silpnumo
neužgesina teisingumo reikalavimų.

Tegu išskaičiavimas iki mūsų egoizmo ribų nesumenkina
begalinių veikliosios meilės erdvių.
Tegu viskas mumyse būna didinga: tiesos ieškojimas ir jos laikymasis,
uolumas pasiaukoti iki kryžiaus, iki mirties.

Tegu Tavoji Meilės Dvasia pasklinda ant Bažnyčios, ant institucijų,
Ant kiekvieno iš mūsų ir visoms tautoms.

Jonas XXIII

6. PENKTAS SUSITIKIMAS „PAULIUS, VIEŠPATIES LIUDYTOJAS“

Pirmuose Apaštalų darbų skyriuose kalbama ne apie Paulių, o apie Saulių – toks jo tikrasis hebrajiškas vardas. Iš tiesų neretai būdavo, kad Rytų kraštų gyventojai bei žydai vadindavosi kitu vardu graikų ir romėnų pasaulyje (kaip antai, Jonas, vadinamas Morkumi – Apd 12, 12 ir t. t.). Lukas Saulių romėnišku vardu pavadina tik šiam iškeliavus į misiją graikų ir romėnų pasaulyje, kai pasakoja apie jo, lydimo Barnabo, misiją Kipre (Apd 13, 8).

Antroje Apaštalų darbų dalyje, į kurią dabar sutelksime dėmesį, Pauliaus asmeniui tenka pagrindinis vaidmuo. Pradėsime nuo kelyje į Damaską įvykusio Sauliaus „pakėlimo“ – šv. Lukas pateikia tris jo versijas, taip patikslindamas paveikslą, norimą suteikti „pagonių apaštalui“. Vėliau mūsų dėmesį patrauks Pauliaus veikla ir jo skelbimas per tris svarbiausias misijų keliones (7 skyrius), paskui lydėsime Paulių per jo kančios kelionę: pirmą kalėjus Jeruzalėje, jis keliaus į Romą (8 skyrius). Ten, Imperijos širdyje, Sekminių Dvasia pasieks „žemės pakraščius“, apie kuriuos kalbėjo Jėzus savo „testamente“, kuriuo pradedama Apaštalų darbų knyga (1, 8).

6.1. Sauliaus „pakėlimas“

Akmenimis užmušę Steponą vyrai savo drabužius buvo pasidėję prie Sauliaus, kuris tai žmogžudystei pritarė. Netrukus prasidėjo smarkus Jeruzalės Bažnyčios persekiojimas, kuriame Saulius uoliai dalyvavo (8, 1–3). Ir į Damaską jis iškeliauja „*tebealsuodamas grasinimais ir žudynėmis prieš Viešpaties mokinius*“, nešinas raštais, idant galėtų suiminėti ir pargabenti į Jeruzalę „to kelio“ sekėjus, kurie netrukus Antiochijoje pirmą kartą pavadinami krikščionimis (9, 1–2; 11, 26).

„Kai atjojo netoli Damasko, staiga jį apšvietė iš dangaus šviesa. Nukritęs žemėn, jis išgirdo balsą: „Sauliau, Sauliau, kam mane persekioji?“ Jis klausė: „Kas tu esi, Viešpatie?“ Šis atsakė: „Aš esu Jėzus, kurį tu persekioji. Kelkis, eik į miestą; tenai tau bus pasakyta, ką turi daryti.“ Jo kelionės draugai stovėjo be žado: jie girdėjo balsą, tačiau nieko nematė. Saulius atsikėlė nuo žemės, bet, atmerkęs akis, nieko nebematė. Paėmę už rankų, jie nuvedė jį į Damaską. Jis tris dienas išbuvo neregintis, nieko nevalgė ir negėrė.“

(Apd 9, 3–10)

Saulius išgirsta jam kalbantį Jėzų, Jis Apaštalų darbuose prabyla pirmą kartą po Žengimo į dangų. Saulius parbloškiamas ant žemės, apanka, nebegali pats paeiti. Bet tuo pat metu jis supranta, kad Jėzus tikrai yra gyvas ir su savo mokiniais sudaro vieną kūną, ir jis pats, iki šiol persekiojęs, yra įpareigojamas: „*Kelkis, eik į miestą; tenai tau bus pasakyta, ką turi daryti.*“ Taip patikslinamas Pauliaus misijos tikslas ir nurodoma jos svarba pirmojo amžiaus krikščionybei. „Kelkis“ – šis veiksmazodis priklauso prisikėlimo žodynui, jį taip pat galėtume versti „prisikelk“; jis pasitelkiamas visuose trijuose pasakojimuose apie nušvitimą kelyje į Damaską (9, 6; 22, 10; 26, 16). Atvykęs į miestą, Saulius apsistojo Judo namuose Tiesiojoje gatvėje ir ten tris dienas prabuvo nevalgydamas ir negerdamas; jis meldėsi (9, 11–12). Ten jį suranda Dievo atsiųstas Ananijas ir, uždėjęs ant jo rankas, grąžina regėjimą ir pripildo jį Šventosios Dvasios, po to pakrikštija, nes „*jis yra mano rinktinis įrankis, kuris neš mano vardą tautoms, karaliams ir Izraelio vaikams*“ (Apd 9, 15). Visa tai įvyksta „Judo namuose“; kitame skyriuje Kornelijus su saviškiais irgi savo namuose gaus Dvasią ir Krikštą. Dievas Jį aplankančius saviškius pasitinka jau ne tik Šventykloje, bet jų paprasto gyvenimo sūkuryje, pas juos, jų namuose.

Pašauktas Jėzaus, Paulius iškart tampa skelbėju judėjimo, kuriam prieš tai šitaip kenkė; jis skelbia savo išpažįstamą tikėjimą: „*Pabuvęs kelias dienas su Damasko mokiniais, Saulius beregint ėmė skelbti sinagogose, kad Jėzus yra Dievo Sūnus.*“ (9, 19–20) Apaštalų darbuose čia pirmą kartą Jėzui priskiriamas toks titulas. (Lukas nedvejodamas į savo tekstą įtraukia Pauliaus teologijos elementus, gerai žinomus jo skaitytojams; žr. Apd 13, 33.) Pasakojimas tęsiasi šitaip:

„*Visi, kurie tatau girdėjo, stebėjosi ir klausinėjo: „Argi čia ne tas pats, kuris Jeruzalėje persekiojo visus šio vardo išpažinėjus?! Argi jis nėra atvykęs jų suiminėti ir gabenti pas aukštuosius kunigus?!“*

O Saulius kaskart drąsiau kalbėjo ir kėlė sąmyšį tarp Damaske gyvenančių žydų, įrodinėdamas, kad Jėzus yra Mesijas. Po kurio laiko žydai susimokė jį nužudyti. Vis dėlto Saulius sužinojo apie jų sąmokslą. Dieną naktį jie tykojo prie vartų, norėdami jį užmušti, bet jo mokiniai nakčia nuleido jį per sieną ant virvių pintinėje.“

(Apd 9, 21–25)

Taip užbaigiamas Sauliaus pakėlimas. Nuo šiol jis priklauso Kristaus kūnui, Bažnyčiai: nuo persekiojo jis tapo persekiojamu, ir tie, kuriuos jis persekiojo, imasi jį ginti ir apsaugo nuo mirties.

6.2. Pauliaus misija pagal Apaštalų darbus

Apaštalų darbų knygoje įvykis, nutikęs kelyje į Damaską, pasakojamas tris kartus su tam tikromis variacijomis. Iš šių trijų pasakojimų pirmą pateikia autorius, kiti du įdedami į Pauliaus lūpas (22, 3–21; 26, 9–18) – ne dėl to, kad būtų remiamasi keliais šaltiniais, bet pasitelkus senovinį pasakojimo būdą: kelios skirtingos įvykio prieigos ne visada pateikiamos iškart, o išdėstomos viena po kitos.

6.2.1. 22 skyriaus pasakojimas

Paulius, ką tik išvarytas iš šventyklos, kreipiasi į žmones ir pirmiausia kalba apie savo žydiškas šaknis. Priminęs savo kilmę, pabrėžia, kad „*pagal griežtą protėvių Įstatymą išėjęs mokslą prie Gamalielio koju. Aš buvau uolus Dievo kovotojas kaip ir jūs visi šiandieną*“ (22, 3). Ananijo jam atskleistą misiją jis atlieka „mūsų protėvių Dievo“ vardu (22, 14). Be to, Paulius savo kalboje pamini vėliau Šventykloje patirtą regėjimą, per kurį pats Viešpats patvirtino jo ypatingą pašaukimą: „*Išvydau Jėzų, ir jis pasakė: 'Skubiai pasitrauk iš Jeruzalės, nes jie nepriims tavojo liudijimo apie mane.' [...] 'Eik, nes išsiųsiu tave toli, pas pagonis'.*“ (22, 17–18; 20–21)

Tad tikrai nėra taip, kad Paulius nekenčia savo tautos, ir būtent savo protėvių Dievo jis yra pasiunčiamas pas tuos, kurie toli – pas pagonis. Tad jo misija yra giliai įsišaknijusi judaizme, todėl nė viename iš šių pasakojimų nekalbama apie „atsivertimą“. Paulius neatsiverčia perėjimo iš judaizmo į gimstančią krikščionybę prasme. Tai Dievo sumanymo polėkis, iki šiol įgyvendintas išrinktosios tautos istorijoje ir dabar nukreipiantis Paulių pas pagonis. Štai kodėl per savo misiją keliones Paulius, atvykęs į naują miestą, pirmiausia eina į sinagogą ir tik tada, dažniausiai ten atstumtas, jis kreipiasi į pagonis, kad jiems paskelbtų Gerąją Išganymo, įgyvendinto prisikėlusio Kristaus, Naujieną.

Lukas Apaštalų darbuose, kaip ir savo Evangelijoje, skaitytojams pabrėžia Dievo sumanymo logiką (žr. Lk 4, 16–30). Jėzaus gyvenimą ir Išganymą, Jo įgyvendintą per Velykas, skelbė Įstatymas, Pranašai ir Išminties knygos (Lk 24, 44–46). Dabar Jis su Dvasios galia

sugrįžta pas mokinius užbaigti Dievo sumanymo, kad „*pradedant nuo Jeruzalės, jo vardu visoms tautoms bus skelbiama [...]. Jūs esate šių dalykų liudytojai*“, – Taip Prisikėlusysis Velykų vakarą kalba apaštalams (Lk 24, 47–48).

6.2.2. 26 skyriaus pasakojimas

Paulius, laikomas nelaisvėje Cezarėjoje ir reikalaujant Judėjos valdytojui Festui, sako apsigynimo kalbą karaliui Agripai; pasak Apd 9, 15, Viešpats Ananijui pasakęs, kad Paulius neš Jo vardą karaliams: ir tai išsipildo! Pamojęs ranka, tarsi antikos oratorius, jis prisistato kaip ištikimas žydas: „*kaip fariziejus gyvenau, laikydamasis griežčiausios mūsų tikėjimo krypties*“. Jis tęsia: „*Dabar aš čia stoviu ir esu teisiamas už tai, kad viliuosi pažadu, kurį Dievas yra davęs mūsų protėviams. Jo išsipildant tikisi sulaukti mūsų dvylikos giminių tauta, stropiai tarnaudama Dievui dieną ir naktį. Dėl šios vilties, karaliau, ir įskundė mane žydai. Kodėl jums atrodo neįtikėtina, kad Dievas prikelia numirusius?*“ (26, 5–9) Šis klausimas parengia vėliau pasigirsiančiam Jėzaus prisikėlimo skelbimui.

Tad Paulius primena savo kovą su Jėzaus Nazariečio vardu ir savo aršumą „šventųjų“ atžvilgiu, kuriuos jis persekiojęs net kitų kraštų miestuose, juos suimdavęs ir grasinęs verčiant piktžodžiauti. Tada jis pasakoja, kas jam nutiko keliaujant į Damaską:

„*Kelyje, vidurdienį, karaliau, aš staiga išvydau, kaip mane ir mano kelionės draugus iš dangaus apsiautė šviesa, skaistesnė už saulę. Mes visi parpuolėme žemėn, o aš išgirdau balsą, kuris man sakė hebrajiškai: 'Sauliau, Sauliau, kam mane persekioji? Sunku tau spyriotis prieš akstiną!' Aš paklausiau: 'Kas tu esi, Viešpatie?' O Viešpats atsakė: 'Aš esu Jėzus, kurį tu persekioji. Bet kelkis ir laikykis ant kojų! Aš tau apsiereiškiau, kad paskirčiau tave tarnu bei liudytoju tų dalykų, kuriuos matei ir kuriuos tau dar apreikšiu. Aš tave gelbėsiu nuo tautiečių ir pagonių, pas kuriuos tave siunčiu, kad atvertum jų akis ir jie iš tamsybių gręžtųsi į šviesą, nuo šėtono galybės – į Dievą ir, tikėdami mane, gautų nuodėmių atleidimą bei dalį su pašventintaisiais'.*“ (Apd 26, 13–18)

Paulių ir jo palydovus apgaubia šviesa, ir visi parpuola žemėn. Čia neminimas apakimas nei bažnytinis Ananijo tarpininkavimas: Jėzus, atvertęs Jį persekiojusį Paulių, viską paaiškina pats, ir Jo žodžiai maitinami Raštų.

Vartojami bibliniai posakiai yra pasiskolinti iš didžiųjų pranašų: „*Stokis ant kojų*“, – įsako balsas Ezekieliui, kurį šventytkloje ištinka Viešpaties šlovė. Tada jam atskleidžiama jo misija: „*Marusis, aš siunčiu tave pas Izraelio vaikus, – pas maištaujančią tautą, – jie sukilo prieš mane.*“ (Ez 1, 28 – 2, 3) – Po to einančios pastraipos primena Jeremijo pašaukimą („*aš esu su tavimi ir tave apsaugosiu*“, skaitome Jer 1, 5–8) ir pranašą, apie kurį kalbama Izaijo knygoje (Iz 42, 7–16): abu jie siunčiami pas tautas. Tuo pačiu Lukas primena misiją Jėzaus, kuris jo Evangelijoje šį Izaijo tekstą apie kenčiantį Tarną priskiria sau (Lk 4, 16–21). Geriau ir nebūtų įmanoma pabrėžti gilaus ir vientiso Dievo sumanymo, skirto savo tautai, kartais maištaujančiai ir sukylančiai, ir pagonims, kurie Jo nepažįsta.

6.3. Pauliaus ir Luko požiūriai

Paskutinis kalbos sakinytis gerai apibendrina Pauliaus misijos prasmę: „*Bet, Dievui padedant, iki šios dienos aš tebeliudiju mažam ir dideliame, neskelbdamas nieko viršaus, o tik tai, ką yra skelbę įvyksiant pranašai ir Mozė, būtent – jog Mesijas kentės, jog pirmutinis*

prisikels iš numirusių ir paskelbs šviesą tautai ir pagonims.“ (26, 22–23) Įžvelkime šio teksto prasmę: Jėzui prisikėlus yra įvykdomas Dievo sumanymas, nes taip Kristus gali skelbti šviesą savo tautai ir pagonims. Kaip tai vyksta? Per Pauliaus, kuriame Kristus gyvena, kalba ir jį nušviečia, misiją. Šį įsitikinimą šv. Paulius išsakė savo laiškuose. Pagalvokime apie tai, ką jis rašė galatams: „*Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus.*“ (Gal 2, 20)

Tarp Luko raštų ir Pauliaus laiškuose pasakojamos jo praeities yra ir daugiau bendrumų. Kaip ir Apaštalų darbuose, Paulius tvirtai išreiškia savo žydišką ir kovingą tapatybę (Fil 3, 4–6); jis tikrai be saiko persekiojo Bažnyčią (Gal 1, 13); jam pasirodė Viešpats (Gal 1, 12); dar daugiau, jis drįsta savo regėtą Viešpaties pasirodymą prilyginti velykiniams apsireiškimams (1 Kor 15, 8); Dievo šviesa sušvito jo širdyje, kad jis pažintų Dievo šlovę, spindinčią Kristaus veide (2 Kor 4, 6; 1 Kor 9, 1); ir t. t.

Bet yra ir skirtumų. Pvz., pasakojant galatams apie apreiškimą kelyje į Damaską ir po to sekusius įvykius. Čia labai ryškiai išvelgiame, kodėl Dievas jį pasirinkęs apaštalo misijai pas pagonis (žydai čia neminimi): „*Kai tas, kuris mane pasirinko dar esantį iščiose ir pašaukė savo malone, panorėjo apreikšti manyje savo Sūnų, kad paskelbčiau Evangeliją pagonims, neskubėjau tartis su kūnu ir krauju ir nenuvykau į Jeruzalę pas anksčiau už mane pašauktus apaštalus, bet iškeliavau į Arabiją ir tada vėl grįžau į Damaską.*“ (Gal 1, 15–17) Paulius nemini bažnytinio Ananijo tarpininkavimo: „*Aš sakau jums, broliai, kad mano paskelbtoji Evangelija nėra iš žmonių. Aš neperėmiau jos iš žmogaus ir nebuvo jos išmokytas, bet gavau Jėzaus Kristaus apreiškimu.*“ (Gal 1, 11)

Baigdami tyrinėti Damasko pasakojimą dar galime užsiminti, kad Lukas niekada nesiima Kryžiaus teologijos, esančios Pauliaus mąstymo ir netgi mistikos centre; galime paminėti ir kitų atvejų. Tikrai nereikia abejoti Luko pasakojimu: tvirtinti, kad jis menkai pažinojo Pauliaus mąstyseną, nėra prasmės, kitaip nebūtų Pauliaus pavertęs antros Apaštalų darbų knygos dalies didvyriu. Kad suprastume skirtumus, aptinkamus Pauliaus ir Luko raštuose, dera sugrįžti prie Apaštalų darbų autoriaus požiūrio ir asmeninės padėties. Jis yra iš trečios krikščionių kartos, Bažnyčia, kuriai jis priklauso, yra sudaryta iš pagonių kilmės krikščionių. Svarbu, kad tuo metu, po Jeruzalės šventyklos sugriovimo (70 m.), kai atsiskyrimas nuo judaizmo rodėsi užbaigtas, *žūt būt išlaikyti išganymo istorijos, kuri prasidėjo Izraelyje, tęstinumą.* Taip aiškina bibliškai.

Paskaitykime Yves Saoût (Cette activité libératrice, p. 272):

„Paulius ir Lukas nerašė tam, kad atsakytų į tuos pačius klausimus. Paulius nori įteisinti savo misiją, apsiginti nuo priešininkų žydų kilmės krikščionių. Dėl to jis gina apaštalo titulą, pasirodymą Damaske priskiria prie velykinių apsireiškimų, pabrėžia, kad savo misiją iškart priėmęs iš paties Jėzaus, kurį jis „matė“. Luko laikais Pauliaus misijos teisėtumas yra patvirtintas: dauguma Bažnyčių, kurioms rašė Lukas, yra gimusios dėl Pauliaus veiklos. Tad reikia parodyti, kad Paulius buvo susijęs su Dvylika apaštalų, kad jis iki galo liko žydas, ištikimas Mozės Įstatymui, nors Paulius asmeniškai savo laiškuose pripažįsta, kad „*tiems, kurie neturi įstatymo*“, tapo „*kaip neturintis įstatymo*“, kad laimėtų juos Kristui. Bet Lukas tikrai nenorėjo sumenkinti Pauliaus, netgi aukština jį labiau už kitus apaštalus. Jis paskyrė jam gerą pusę savo knygos, vaizduoja jį apdovanotą gausybe gražiausių regėjimų, pristato kaip žmogų-orkestrą; žydą fariziejų, persiėmusį graikų kultūra, Romos imperijos pilietį, laisvai besijaučiantį ir su mažutėliais, ir su didžiausiais. Galiausiai Paulius yra idealus misionierius...“

Kitame skyriuje pristatysime misionieriaus Pauliaus keliones. Bet norint užbaigti dabartinį, pridera aptarti iki šiol aktualų ginčą dėl Pauliaus ir Luko pozicijų.

6.4. Judaizmas ir krikščionybė

Pristatydamas Pauliaus misiją, Lukas norėjo pabrėžti, kad jis buvo siųstas ir pas žydus, ir pas pagonis. Jei Kristaus išganymo skelbimas skirtas visoms tautoms „iki pat žemės pakraščiu“, dera įvertinti Pauliaus drąsą, kuri peržengia žydų pasipriešinimą ir steigia bendruomenes, kurių pagoniškos kilmės nariams nepriklauso laikytis Mozės Įstatymo nei apsipjaustyti. Jau anksčiau matėme, kaip Jeruzalės susirinkimas užbaigiamas priimant tokį požiūrį ir duodant tikslus nurodymus, kad pagonių kilmės krikščionys laikytųsi tam tikro elgesio, idant nepiktintų žydų kilmės krikščionių, kuriuos formavo Mozės Įstatymo reikalautos praktikos.

Bet tuo pačiu metu buvo būtina pabrėžti, kad laisvė, kurią turėjo pagonių kilmės krikščionys žydų nuostatų atžvilgiu, niekaip neatskyrė išrinktosios tautos krikščionybės, iš kurios ji ir kilo. Čia kalbama apie paties Dievo sumanymą, paskelbtą per Abraomui duotus pažadus, skirtus visai tautai, ir mokymą, gautą iš pranašų. Būtent šis sumanymas įgyvendinamas tautoms suteikiant priegią prie išganymo, dovanojamo per Jėzaus prisikėlimą. Tad reikėtų pamėginti suprasti aršias religinių žydų vadovų reakcijas, nes jie manė, kad atverti Dievo išganymą pagonims reiškia pakirsti žydišką tapatybę, glaudžiai susijusią su apreiškimo istorija.

Lukas tai labai gerai suprato, ir tai pamatysime aptardami Pauliaus misiją Pisidijos Antiochijoje (Apd 13). Kai Paulius parodo žydams, kaip Jėzaus prisikėlimas įgyvendina Dievo sumanymą, jie, taip pat ir prozelitai, priima jo žinią ir imasi sekti paskui šį pamokslininką. Bet kai jų vyresnieji susivokia, kad nuo šiol Dievas pagonis priims neperėjusius per judaizmą, jie nusprendžia tokį tikėjimą skelbiančius išvyti. Jie nebesusigauja, kaip šis Kelias susijęs su jų tikėjimu, ir regi jį ne kaip įgyvendinantį jų tikėjimą, bet kaip jam prieštaraujantį. Argi šitoks pagonių priėmimas nepaneigia tarpininkavimo funkciją atliekančios Sandoros? Problema yra opi, ir būtent tokio požiūrio atmetimas veda į krikščionių skelbimo nepriėmimą. O šie, ryžtingai patraukę pas pagonis, mato, kaip auga jų šaukiamųjų būrys, ir pradeda judėjimą, kuris irgi bus atmestas, tai yra visiškai atskirtas nuo judaizmo. Tuo metu, kai Lukas rašė, tas atsiskyrimas jau buvo įvykęs. Suprantame, kad derėjo pabrėžti, jog toks atsiskyrimas nėra krikščionių darbas. Jis aiškiai siekia pabrėžti Dievo sumanymo vieningumą ir padėti krikščionių judėjimo nariams suprasti, kad šie neturėtų pamiršti savo žydiškų šaknų, įsišaknijimo Sandoros istorijoje, kuri prasidėjo nuo Abraomo ir apima visą Izraelio istoriją.

Nesunkiai suprasime, kad tokia problematika ir šiandien gali padėti mums surasti savo poziciją judaizmo atžvilgiu. Michel Remaud, apie tai daug mąstęs teologas, šitai pabaigia pirmąjį šiai temai skirtą savo darbą:

„Tautų Bažnyčiai žydų tauta laikais po Kristaus ir toliau atrodo kaip jos priešprieša, kuria remdamasi ji save apibrėžia, bet negali su ja tapatintis. Tai dviprasmiška kitybė, kaip jau sakėme, nes čia neatskiriama susilieja tautos tapatybės patvirtinimas ir atsiskyrimas pripažinti Jėzų kaip mesiją. Ar šių abiejų dalykų sąsaja būtina? Krikščioniška mintis iki šiol tam skyrė per mažai dėmesio, tik lengvai užkliudydama. Tiesiog pabrėšime, kad Paulius, susidūręs su tuo, jog Izraelis kaip tauta nepriėmė Evangelijos, nesitenkino aiškinimu apie „neištikimybę“; pasitelkęs savo žodyną, jis kalba apie „dalies Izraelio tautos užkietėjimą“ tik tam, kad susižavėjęs parpultų prieš Dievo sumanymą, pranokstantį jo suvokimą...

Šitaip – ir tai nėra mažesnis paradoksas – Izraelis pačiame atmetimo veiksme pasirodo kaip *kitas*, kaip tauta, išskirta tam, kad per ją palaiminimas pasiektų visas žemės šeimas. Išrinkimas ir išskyrimas – tai krikščioniui lieka amžinas veltui duodamos dovanos ženklas, kuri padaro jį tuo, kas jis yra: tai, kas jam ateina per kitą, ateina iš Kito. (*Chrétien devant Israël serviteur de Dieu*, coll. Théologies, éd. du Cerf, 1983, p. 155–156)

6.5. Klausimai pasidalijimui

1 – Kas jums buvo nauja ką tik perskaitytame skyrelyje? Kas kelia daugiausia klausimų jūsų tikėjimui?

2 – Įvertinome Luko pastangas pabrėžti Dievo sumanymo vieningumą. Taip vertinant Izraelio istoriją Pirmasis (Senasis) Testamentas tampa Dievo klausymosi ir mūsų tikėjimo atgaivinimo šaltiniu. Kokia vietą jūsų tikėjimo gyvenime užima ST knygų skaitymas?

6.6. Pareiga prisėsti

Šiame skyriuje buvo atskleista „namų“ svarba pirmiesiems krikščionims. Ar jums atrodo, kad Dievas nori apsigyventi jūsų namuose; kad čia Jis gali būti garbinamas, kaip anksčiau Jį garbindavo aukos Šventykloje? Ar jūsų „namai“ yra taip pat namai, kur kiti žmonės per jus gali susitikti, patirti tikrą Dievo buvimą?

6.7. Malda

Mūsų vieninteli, mūsų vienatinis Dieve,
prieš Tave sudedame savo rūpesčius,
klausimus ir kitų žmonių sielvartus.
Prisimink tuos, kuriems sunku.
Prisimink mūsų šeimos narius,
arti ar toli esančius.

Paguosk ir nuramink visus kūno ar sielos ligonius,
visus stokojančius ir ypač tuos,
kurie neturi draugo ir žmogiškos priebėgos.
Ateik į pagalbą pabėgėliams, tremtiniams ir visiems,
kurie pasaulyje neteisingai kenčia.

Pamokyk tuos, kurie turi mokyti,
ir vesk tuos, kurie pašaukti vadovauti.
Pažadink visose Bažnyčiose,
Romos katalikų bažnyčioje
ir laisvosiose bendruomenėse
džiaugsmingų ir drąsių Tavo Evangelijos liudytojų.

Palydėk ir nušviesk misionierius
ir jaunas Bažnyčias, kurioms jiems tenka patarnauti.
Padėk visiems, kurie Tavimi viliasi,
veikti, kai tam ateina metas,
ir atlygink nuoširdžias pastangas tų,
kurie Tavęs nepažįsta, ar dar nepažįsta, ar gerai nepažįsta.

Tu išklausai tiesiaširdžius:
pataisyk mūsų širdis, kad galėtum mus išklaudyti.
Džiaugiamės galėdami statyti ant Tavęs
ir į Tave sudėti savo pasitikėjimą. Amen.

Karl Barth, teologas, reformatorių pastorius (1886–1968)

7. ŠEŠTAS SUSITIKIMAS „DIEVO ŽODIS SKLINDA IŠ MIESTO Į MIESTĄ“

Atėjo metas paskui Paulių leisti į visas tris jo misijų keliones, nuvesiančias jį į Mažąją Aziją, Makedoniją, Graikiją. Pradžios taškas – Antiochijos Bažnyčia, kurią įkūrė graikiškai kalbantieji, pasitraukę iš Šventojo miesto po Stepono nužudymo, prasidėjus persekiojimams (8, 2 ir 11, 19). Antiochija – miestas su didele žydų bendruomene, palaikiusia glaudų ryšį su Jeruzale. Buvo iš ten kilusių krikščionių, kaip antai, diakonas Mikalojus; kiti buvo kirėniečiai ir kipriečiai. Pasak senovės istoriko Euzebijaus Cezariečio, pats Lukas buvo kilęs iš šio miesto. Eilutėse, aprašančiose Antiochijos bendruomenės įkūrimą, Apaštalų darbų autorius atkreipia dėmesį į faktą, kad vieni krikščionys pamokslaudavo žydams, o kiti „Gerąją Viešpaties Jėzaus Naujieną“ skelbė graikams, ir daug jų priėmė tikėjimą. Tai sužinojusi Jeruzalės bendruomenė nusiuntė į pagalbą Barnabą, kilusį iš Kipro, išminties ir dosnumo kupiną vyrą (Apd 11, 22–24). Tada jis dar nukeliauja į Tarsą ieškoti Sauliaus. Būtent Antiochijoje Viešpaties Jėzaus mokiniai imami vadinti krikščionimis. Tai reiškia, kad jų grupė yra svarbi ir aiškiai matoma šalia žydų bei pagonių graikų, dėl to būtina suteikti jai pavadinimą (Apd 11, 19–25).

Būtent Antiochijoje laikant pamaldas Viešpaties garbei Šventoji Dvasia pasakė: „*Paskirkite man Barnabą ir Saulių darbui, kuriam aš juos pašaukiau.*“ Tada tie pasninkavo ir meldėsi, ir, uždėję ant jų rankas, išleido.“ (13, 2–3) Paminėdamas Dvasią Lukas ne tik atkreipia dėmesį į siunčiamųjų parinkimą, bet pabrėžia ir būsimų įvykių gelmę bei svarbą. Geroji Naujiena yra skirta visoms tautoms. Trečiojoje Evangelijoje matome, kaip ji įsikūnija Jėzaus gyvenime, darbuose ir kelionėse. Kai po kalbos Nazareto sinagogoje norima Jį nutildyti nužudant, Jėzus praėjo tarp savo priešininkų „ir pasišalino“ (Lk 4, 28–30). Lygiai taip pat Jis „ryžtingai nukreipia savo veidą į Jeruzalę“ (Lk 9, 51–52), neaplenkdamas samariečių. Apaštalai – šiuo atveju Paulius – sekdami paskui savo Mokytoją ir vedami Dvasios, siekia kuo plačiau skleisti Dievo žodį, kuriam skirta pasiekti žemės pakraščius. Esame raginami Pauliaus misijas prisiminti žvelgdami būtent tokiu žvilgsniu, ir šios misijos užsibaigs kelione į Jeruzalę, tada į Romą, pagoniškos Imperijos sostinę, taip pasiekiant „žemės pakraščius“.

Tad leisimės į tris Pauliaus misijų keliones, per kurias Dievo žodis bus nešamas iš miesto į miestą. Toliau einantys skyreliai bus skirti kuriai nors vienai iš kelionių. Nesileisdami į smulkmenas (bet prašysime, kad atidžiai perskaitytumėte nurodytas Apaštalų darbų vietas), remdamiesi keliais reikšmingais įvykiais ir Pauliaus pamokslais, apibūdinsime Dievo žodžio galią, sulauktą pasipriešinimą ir kilusius nesusipratimus, taip pat mūsų pirmųjų tikėjimo brolių ir seserų krikščioniško gyvenimo dinamiką.

7.1. Siunčiami Šventosios Dvasios

Kipre (Apd 13, 4 – 12), iš kurio kilęs Barnabas, prasideda pirma misijų kelionė. Lukas iš karto pamini, kad išsiųstieji „*ėmė skelbti Dievo žodį žydų sinagogose*“, bet nepatikslinka skelbimo turinio, jį pasilaiko įvardiniam Pauliaus pamokslui Pisidijos Antiochijoje. Kol kas jis supažindina mus su dviem veikėjais-tipažais, nurodančiais vėliau sutiksamas auditorijas: besipriešinantis žydas ir dorybingas pagonis, priimantis skelbimą. Pirmasis tipažas stigmatizuojamas suteikiant jam burtininko bruožų: tai Elimas, norintis sutrukdyti įtikėti pagoniui prokonsului, išmintingam vyrui, kuris trokšta išgirsti Dievo žodį ir atstovauja visiems geros valios pagonims, laukiantiems priimti Gerąją Naujieną. Paulius taip kreipiasi į burtininką: „*Ak tu, velnio vaike! Tu, visokių klastų bei suktybių pilnas teisingumo priešė! Ar dar nesiliausi kraipęs tiesių Viešpaties kelių? Dabar štai tave ištiks Viešpaties ranka: tu tapsi aklas ir kurį laiką neregėsi saulės.*“ Ir iš tikrųjų jį ištinka Dievo prakeiksmas, apie kurį kalbama

Pakartoto Įstatymo knygoje (28, 29): jis nebetato, graibosi aplinkui ieškodamas, kas jam ištiestų ranką.

Toks elgesys iš Pauliaus pusės gali pasirodyti kraštutinis, ypač jei palyginsime jį su diakonu Pilypu, kuris evangelizuodamas Samariją irgi susidūrė su burtininku Simonu, labai saugojosi, kad jo neprakeiktų, ir paskatino jį atsiversti (8, 9–13). Tiesą pasakius, Luko papasakotame įvykyje Paulius prisimena savo susitikimą su prisikėlusiu Jėzumi, kuris kelyje į Damaską apgaubė jį šviesa ir numetė nuo arklio tardamas: „*Kodėl mane persekioji?*“ Paulius atsikėlė kurį laiką nieko nematydamas, kaip vėliau nutiko Elimui. Taip pat pastebėjome, kad šis nutikimas Kipre baigiasi prokonsulo atsivertimu: jis pasirenka tikėjimą ne dėl Pauliaus padaryto stebuklo, bet „*neatsistebėdamas Viešpaties mokslu*“. Tas konsulas buvo vardu Sergijus Paulius. Nuo to meto Sauliaus vardas pakeičiamas į Pauliaus (13, 9), tarsi Jėzaus skelbėju tapęs buvęs Jo persekiotojas norėtų savo vardą susieti su pirmuoju pagonimi, atsivertusiu dėl jo skelbiamo Dievo žodžio.

Pisidijos Antiochijoje (Apd 13, 13–52) Paulius pirmą kartą kalba viešai. Tai įvyksta sinagogoje per šabą. Steponas, skelbdamas tikėjimą, apibūdino jį kaip Abraomui ir Mozei duotų pažadų įgyvendinimą, o Paulius, priminęs išėjimą iš Egipto, kalba apie Dovydą ir jo palikuonis, iš kurių išėjo gelbėtojas Jėzus ir kurio veiklai paruošė Jonas. Kaip anksčiau darė Petras, jis paskelbia Gerąją Naujieną, kad protėviams duotą pažadą „*Dievas įvykdė mums, jų vaikams, prikeldamas Jėzų, [ir t. t.]*“ (skaitykite 13, 16–41).

Būkime dėmesingi keliems dalykams.

- Paulius kreipiasi į žydus ir dievobaimingus žmones, pagonis, kurie būdavo įleidžiami į sinagogą.
- Jo kalbos sandara primena Petro kalbą per Sekmines, norint aiškiai pabrėžti, kad jie abu skelbia tą patį tikėjimą. Bet Lukas pasirūpina į Pauliaus lūpas įdėti pasakymus, paimtus iš jo mokymo, atskleidžiamo laiškuose: „*Taigi žinokite, broliai, kad jums skelbiamas nuodėmių atleidimas per Jėzų. Ir kiekvienas jį tikintis nuteisinamas jo dėka nuo viso to, nuo ko nepajėgė jūsų išteisinti Mozės Įstatymas.*“ (Apd 13, 37–39; žr. Rom 3, 21–31)
- Šis skelbimas priimamas palankiai, kaip ir Petro atveju, Pauliaus prašoma per kitą šabą vėl ateiti ir pakalbėti ta pačia tema. Bet Paulius laikosi santūriai: po tokio palankaus priėmimo jis neragina atsiversti ir krikštytis, kaip darė Petras, nes tarsi nujaučia apie patirsimą atmetimą.
- Tikrai per kitą šabą „*visas miestas susirinko pasiklaudyti Viešpaties žodžio*“, žydai ir pagonys, ir dėl to pirmuosius apima pavydas.

Tada Paulius su Barnabu pareiškia – tai esminė visos evangelizacijos akimirka, Dievo sumanymo, patikėto Izraelio tautai, užbaigimas: „*Pirmiausia jums turėjo būti skelbiamas Dievo žodis; kadangi jūs jį atmetate ir patys laikote save nevertais amžinojo gyvenimo, tai mes kreipiamės į pagonis. Taip mums liepė Viešpats: Paskyriau tave, kad būtum šviesa pagonims, kad gelbėtum juos iki pat žemės pakraščiu.*“ (13, 46–47) Tada mieste kilo sujudimas; persekiojami Paulius su Barnabu (dabar pirma minimas Paulius, ir tik tada Barnabas!) buvo išvyti ir prieš juos nusikratė dulkes nuo kojų. „*Mokiniai buvo pilni džiaugsmo ir Šventosios Dvasios.*“ (13, 52)

Ikonijus, Derbė, Listras – paskutiniai etapai prieš sugrįžimą (Apd 14). Ikonijuje nutinka „*panašiai*“: Dievo žodis pirmiausia skelbiamas sinagogoje, po to kitur. Kai kurie, žydai ir

graikai, atsiverčia, dėl to prasideda pasidalijimai, imamasi baudžiamųjų priemonių ir netgi smurto, tad misionieriams tenka bėgti į gretimus miestus, kaip antai Listras ir Derbė.

Listre Paulius sutinka luošį ir išvysta jį turint tikėjimą, kokio reikia pagyti. Kaip jau buvo padaręs Petras, lydimas Jono prie Jeruzalės šventyklos vartų (Apd 3, 1–8), Paulius, su kuriuo buvo Barnabas, įsako jam „*atsistok tiesiai ant savo kojų*“ – tai nuoroda ne vien į Dvasios galią, bet ir į prikeltą tikėjimą. O minia sureaguoja pagal savo tikėjimą. Mes esame Likaonijoje, čia žmonės tikėjo legendomis apie Dzeusą, kuriam Listre buvo skirta šventykla, ir jo pasiuntiniu Hermiu. Išvydusi stebuklą minia pamano, kad prieš juos žmonių pavidalais stovi dievai, tad Dzeuso šventyklos kunigai nori jiems paaukoti atnašą, idant juos pagerbtų ir nuramintų. Tada Paulius ir Barnabas, priminę, jog tėra žmonės „*kaip ir jūs*“, paragina gyventojus atsiversti „*į gyvąjį Dievą, kuris sukūrė dangų, žemę, jūrą ir visa, kas juose yra*“ (Apd 14, 8–18). Čia vėl rūpesčių sukelia žydai, atvykę iš Ikonijaus ir netgi iš Antiochijos, jie pakursto smurtą: Paulius buvo apmėtytas akmenimis, išvilktas už miesto, palaikytas mirusiu ir ten paliktas, bet kai prie jo susirinko mokiniai, jis „*atsikėlė ir parėjo į miestą*“.

Po to seka grįžimas į Antiochiją (14, 19–25). Kitą dieną Paulius su Barnabu iškeliauja į Derbę, ten skelbia Evangeliją ir sulaukia nemažai mokinių. Iš čia jie atgal patraukė tuo pačiu keliu, „*stiprino mokinių dvasią bei ragino juos išlaikyti tikėjimą*“. Matome, kad jie rūpinasi struktūruoti gimstančias Bažnyčias ir paskiria vyresnius (14, 23). Paulius daro išvadą, kad norint įžengti į Dievo karalystę tenka patirti daug vargų, tegalime pridurti, kad tie, kurie išvyko „*pavesti Dievo malonei*“, neliko apšviesti: tai, ką jie pasiekė, per juos padarė Dievas, „*atvėręs pagonims tikėjimo vartus*“ (14, 26–27).

Pasibaigus pirmajai misijai kelionei Lukas pasakoja apie ginčus, kilusius Antiochijoje ir Jeruzalėje, kuriuos kurstė į krikščionybę atsivertę fariziejai, norėję, kad iš pagonių atėję krikščionys laikytųsi Mozės Įstatymo. Ši tema ir lemtingas sprendimas, priimtas Bažnyčios per „pirmąjį susirinkimą“, buvo aptarta penktame skyriuje „Bažnyčia pasauliui“ (Apd 15, 1–29).

7.2. Kelionė į Graikiją

Antra kelionė iš pradžių planuojama kaip ganytojiškas aplankymas, pasak Pauliaus: „*aplankykime brolius visuose miestuose, kur esame skelbę Viešpaties žodį, ir pažiūrėkime, kaip jiems sekasi*“ (15, 36). Labai greitai ankstesnės kelionės komanda pasidalija perpus, nes kyla nesutarimas dėl Jono Morkaus paėmimo kartu. Barnabas su juo patraukia į Kiprą, o Paulius, kurį nuo šiol ragina sekti Lukas, lydimas Silo pasirenka Mažąją Aziją. Jis vėl aplanko Derbę ir Listrą, kur nusprendžia kartu pasiimti tą, kuris taps vienu ištikimiausių jo palydovų – Timotiejų. Jo motina buvo įtikėjusi žydė, o tėvas graikas, tad šis mokinys yra gimstančios Bažnyčios, suvienijančios atsivertusius į Kristų Izraelio vaikus ir pagonis, simbolis; iš pagarbos žydams Paulius jį net apipjaustydina, dėl to jam lengviau pateikti „Jeruzalės apaštalų bei vyresniųjų priimtus nutarimus“ (16, 4, žr. 15, 23–29).

Labai greitai misija pakrypsta netikėta ir lemtinga linkme. Su kokiais sunkumais Paulius susidūrė perkeliavęs Frygiją ir galatų kraštą? To mes nežinome, bet du kartus jis priverstas atsisakyti planuoto kelio. Kodėl? Paulius žino, kad dirba Dievui ir tikroji jo misijos vadovė yra Šventoji Dvasia: Jos įsikišimas minimas du kartus, naktį per regėjimą pasirodžius makedoniečiui atskleidžiamos to priežastys: „*Ateik į Makedoniją ir padėk mums*“ (16, 6–10). Šis kvietimas primena moterį pagonę, maldavusią Jėzaus pagydyti jos dukterį: „*Viešpatie, padėk man*“; subaręs ją Jėzus, „*siųstas tik pas pražuvusias Izraelio namų avis*“, galiausiai nusileidžia dėl tos moters, pasirengusios tarsi šunytis rinkti nuo stalo nukritusius trupinius,

drašaus tikėjimo (Mt 15, 21–28). Po Jėzaus prisikėlimo Dievo sumanymas pasiekė savo įgyvendinimo fazę. Štai kodėl nuo tada išganymo atėjimas ryžtingai skelbiamas pagonims. Jėzus peržengė ribą ir atsitraukė. Dabar Dievo žodis, raginamas Šventosios Dvasios, suranda tuos, kurie dėl savo kilmės nepriklauso išrinktajai tautai: jis perplaukia jūras, kad keliautų pas pagonis. Tarsi norėdamas pabrėžti šį lemtingą išganymo istorijos posūkį, Lukas, pats būdamas pagonių kilmės, pasitelkia štai tokį pasakojimo būdą: parodo, kad yra su tuo įvykiu susijęs, pasitelkdamas daugiskaitos pirmąjį asmenį *mes*: (Apd 16, 10–17; 20, 5–15; 21, 1–18; 27, 1 – 28, 16): „*Po šio regėjimo mes nedelsdami nutarėme keliauti į Makedoniją, įsitikinę, jog Dievas mus pašaukė skelbti jiems Evangelijos.*“ (16, 10)

Tada misija tęsiasi Filipuose – tai labai romėniškas miestas, nuo 42 m. pr. Kr. tapęs Romos imperijos kolonija, jame gyveno iš Italijos kilę kariai veteranai. Pasakojimas apie viešnagę Filipuose gerai parodo Luko pastangą pabrėžti, kaip šios misijos naujumas atliepia Dievo sumanymą, išdėstytą Evangelijoje ir ankstesniuose Apaštalų darbų skyriuose. Kaip paprastai, Paulius pirmiausia aplanko žydų bendruomenę, bet šįkart ne sinagogoje, o ant upės kranto, kur buvo renkamasi melstis, o vanduo naudojamas ritualiniams apsiplovimams. Ten viena moteris, vardu Lidija, būdama dievobaiminga (šį posakį sutinkame ir 13, 43; 17, 4), leidžiasi Viešpaties atverčiama ir įsikimba Pauliaus žodžių. Pasikrikštijusi su savo namiškiais, ji taip maldauja: „*Jei mane laikote Viešpaties tikinčiaja, ateikite ir pasilikite mano namuose.*“ (16, 15) Kornelijus, pirmas atsivertęs pagonis, pakvietė Petrą į savo namus. Šiame naujame Dievo sumanymo etape, kurį pradėjo Šventosios Dvasios raginamas Paulius, pirmoji atsivertusi irgi pakviečia Paulių ir jo bendradarbius į savo namus; būtent čia nuo šiol ir rinksis Bažnyčią sudarantys krikščionys.

Vėl, tik kitu būdu, iškyla ankstesnė tema: Dievo žodis nesutinka su pinigais, gaunamais iš vertimosi magija (ši tema svarbi ir Jėzui, ir Lukui: „*Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai.*“ Lk 16, 13). Taip buvo su Simonu iš Samarijos, Elimu iš Kipro. O čia kalbama apie moterį, kurią apsėdusi spėjimo dvasia, kaip Delfų šventykloje – juk esame Graikijoje! – ir ji spėdama uždirbdavo nemažai pinigų savo šeiminkui. Kelias dienas ta moteris sekė paskui Paulių ir jo palydovus šaukdama: „*Šitie vyrai yra aukščiausiojo Dievo tarnai ir skelbia jums išganymo kelią.*“ Pauliui ji įkyri, nes jos žodžiai jo skelbimą supina su aplinkui tvyrančiu sinkretizmu – aukščiausiuoju Dievu buvo vadinamas ir Dzeusas. Jėzaus Kristaus vardu Paulius išvaduoja moterį nuo ją apsėdusios dvasios, bet dėl to užsiunta tie, kurie iš to pelnydavosi: Paulius ir Silas nutempiami į miesto aikštę pas vyresnius. Minia, kurios įsitikinimams kyla pavojus, sukyla prieš juos, jie nuplakami ir įmetami į kalėjimą. Čia su Pauliumi ir Silu pasikartoja tai, kas nutiko apaštalams (Apd 5, 19): žemei drebant atsiveria durys (16, 26). Persigandęs kalėjimo viršininkas nori nusižudyti, nes už kalinius jis atsako savo gyvybe, bet Paulius jį nuramina: niekas nepabėgo. Tada netikėtas posūkis: viršininkas kalinių klausia, ką jam daryti, kad būtų išgelbėtas. „*Tikėk Viešpatį Jėzų, tai būsi išgelbėtas, tu ir tavo namai*“, – atsako jam Paulius. Išklausęs Dievo žodžio, kalėjimo viršininkas parsivedė Paulių ir Silą į savo namus, nuplovė jų žaizdas ir priėmė krikštą. Galiausiai išlaisvinti Paulius ir Silas aplankė Lidiją su broliais, padaršino juos ir iškeliavo iš miesto.

Jie nukeliauja į Tesaloniką, tada į Berėją (Apd 17, 1–15). Skaitydami šį tekstą pamatysime, kaip Lukui svarbu Pauliaus mokymą pagrįsti Raštais ir kaip klausytojai tai tikrino (17, 10). *Kai kurie žydai ir daugybė* Dievo garbintojų (dievobaimingų žmonių ir prozelitų) bei graikų (pagonių) leidžiasi įtikinami. Lukas prie jų priduria ir „nemaža kilmingų graikų moterų“, taip įvesdamas naują kultūrinį dėmenį. Bet susiduriama ir su stipriu kai kurių žydų pasipriešinimu, kurie keliauja iš miesto į miestą drumsdami ramybę, dėl to Silas su Timotiejumi išsiunčia Paulių prie jūros, iš kur jis nukeliauja iki Atėnų.

Atėnai – jau pats pavadinimas nurodo dvasinį helenistinio pasaulio centrą ir filosofus. Vis dėlto Paulius, išvydęs miestą, pilną stabų ir dėl to labai nutolusį nuo helenistinio dvasingumo, iškart pajunta apmaudą. Lukas pasirūpina pabrėžti, kad Paulius pirma nueina į sinagogą (kaip įpratęs!) pas žydus, prozelitus ir Dievo garbintojus. Jis kalba gatvėje, kaip ir daugybė kitų žmonių. Jo klausosi, paskui su juo ginčijasi filosofai stoikai ir epikūrininkai, atstovaujantys dviem pagrindinėms to meto filosofijos mokykloms. Kai kurie mano, kad Paulius tiesiog paprastas plepys, kiti jo klausosi atidžiau, nes įsidėmi kelis vardus – Jėzus ir *Anastasis* (prisikėlimas), ir palaiko juos svetimomis dievybėmis. Tad jie nutempia Paulių į Aeropagą – norėdami sužinoti daugiau ar tiesiog „leisti laiką“, kaip rašo šv. Lukas, jo mintis pateikdami išminčiams, kuriems labai nepatiko svetimoms miesto dievybėms. Tad Paulius pradeda kalbėti ir pasiūlo visiškai naują prieigą prie Dievo, kurį jis nori skelbti, tai graži pamoka apie drąsą ir pagarbą kultūrai, kuri irgi kviečiama priimti Dievo žodį.

Pauliaus kalba, surašyta Luko, yra tikrai įtikima, ypač jei atsižvelgiame į tai, ką Paulius *Laiške romiečiams* rašo apie pagonių ieškojimus: jie gali pažinti Dievą apmąstydami Jo kuriamąjį darbą, deja, juos dažnai suklaidina jų svarstymai ir kai kurių polinkis vaizduoti Dievą gyvūnų pavidalais (žr. Rom 1, 18–23). Bet taip tikrai nėra Atėnų išminčių atveju, kurių dėmesį Paulius nori patraukti šlovindamas jų religinę nuovoką ir kalbėdamas apie jų Dievo ieškojimą, apie kurį byloja įrašas ant altoriaus akmens: „nežinomam Dievui“. Tada jis savo argumentus dėstyti pradeda nuo Dievo kūrėjo, kuris, „*būdamas dangaus ir žemės valdovas, gyvena ne rankų darbo šventyklose*“. Jis yra visų gyvybės šaltinis, ir Jam nieko netrūksta. Jis yra Kūrėjas ir vienintelis principas – tai pamatinė stoikų filosofijos idėja – „*jis nustatė apibrėžtus laikus ir apsigyvenimo ribas*“ – prisiminkime dienos ir nakties, žemės ir vandenių atskyrimą, kaip pasakojama Pradžios knygoje (Pr 1, 9. 14; žr. taip pat Išm 7, 18–21). Žinoma, žmogus nepažįsta Dievo, bet yra Jo kviečiamas ieškoti ir atrasti, kad ir apčiuopomis (Apd 17, 27). Tad Lukas į Pauliaus lūpas įdeda seniai gyvenusio (VI a. pr. Kr.) išminčiaus Epimenido mintis, kad dieviškume „*gyvename, judame ir esame*“, po to priduria, cituodamas Agabą (III a. pr. Kr.), kad „*mes esame iš jo giminės*“, ir tai sutampa su bibrine tema, kad žmogus sukurtas pagal Dievo „*paveikslą ir panašumą*“ (Pr 1, 26).

Matome, kad Pauliui teko tikrai sunki užduotis stoti į dialogą su graikų išmintimi, idant po ieškojimo apgraišomis ji surastų tikrąjį Dievą, kuris duoda „*gyvybę ir alsavimą*“, kuris suteikia Išganymą. Šis metas iš tiesų atėjo: „*Ir štai Dievas nebežiūri anų neišmanymo laikų, bet dabar skelbia žmonėms, jog visiems visur reikia atsiversti. Jis nustatė dieną, kada teisingai teis visą pasaulį per vieną žmogų, kurį tam paskyrė ir visiems už jį laidavo, prikeldamas iš numirusių.*“ (Apd 17, 30–31) Čia išskyla kliūtis. Graikui prisikėlimo idėja yra nesuvokiama, absurdiška, nes, pasak graikų filosofijos, mirtis išlaisvina sielą iš ją varžančio kūno: „*Išgirdę kalbant apie prisikėlimą iš numirusių, vieni ėmė tyčiotis, o kiti sakė: „Apie tai paklausysime kitą kartą.*“ (17, 32)

Kalba pertraukiama. Paulius spėjo išdėstyti tik įžangą, prie klausytojų suvokimo derindamas Izraelio tikėjimą Dievo kūrimu. Bet dabar jis ketino pasakoti išskirtinę tautos, per kurią turėjo išsipildyti pažadai visai žemei, istoriją, taip būtų prieita iki Jėzaus, Jo gyvenimo, mirties ir prisikėlimo. Visą tai dar laukė. Ir greičiausiai buvo išdėstyta... bent jau kai kuriems žmonėms, nes „*kai kurie vyrai stojo į jo pusę ir priėmė tikėjimą*“. Tarp jų ir Dionizijas, Aeropago narys. Taip pat moteris, vardu Damaridė, ir jų draugai. Tad negalime sakyti, kad Atėnuose Paulių ištiko nesėkmė: jo pastangomis Išganymas pasiekė kelis asmenis: pavyzdys duotas, pirmieji vaisiai surinkti.

Po to Paulius iškeliavo iš Atėnų ir nuvyko į Korintą (18, 1). Viešnage ten prasideda maloniai: Paulius sutinka porą, Akvilą ir Priscilę, atsikėlusius iš Romos, ir apsigyveno prie jų, dirbo su jais, nes jie taip pat audė palapines. Jis drauge su jais lankė sinagogą. Paskui, atvykus Silui ir Timotiejui, jis atsideda vien žodžio tarnystei, o tai vėl užtraukia žydų prieštaravimus ir piktžodžiavimus. Tad Paulius nusipurto drabužius: „*Jūsų kraujas tekrinta ant jūsų galvų! Aš nekaltas ir nuo šiol eisiu pas pagonis.*“ Ir tikrai persikelia į Justo, „dievobaimingo vyro“, namus šalia sinagogos, kurios vyresnysis Krispas „*su visais savo namais įtikėjo Viešpatį*“, ir daugybė korintiečių priėmė tikėjimą ir pasikrikštijo. Nepaisant pasipriešinimo, Paulius apsuptas draugų – tik pažiūrėkite, kiek jų vardų minima! – ir jo skelbimo rezultatai tikrai įkvepiantys. Suprantama, kad šį gėrį jie priima kaip Dievo žinią: „*Nebijok! Kalbėk ir netylėk! Aš esu su tavimi, ir niekas nesikėsins tau kenkti, nes šiame mieste daugel žmonių – manieji.*“ (Apd 18, 9–10)

Dievas laikosi savo pažado! Žydai sukilo prieš Paulių ir nutempė jį į teismą, bet Galionas, Achajos prokonsulas, atsisako klausytis religinio ginčo ir pavaro žydus, o sinagogos vyresnysis Sostenas sumušamas teismo akyse! Tada, praėjus kiek laiko, Paulius paliko Korintą, pasirodė Efeze, pažadėjo sugrįžti, ir patraukė į Antiochiją.

7.3. Efezo regione

Pasakojimą apie **Pauliaus viešnage Korinte** Lukas pradeda naujosiomis Sekminėmis. Iš tiesų po Apolo, kilusio iš Aleksandrijos, skelbimo Korinte tam tikras mokinių skaičius jau buvo pamokyti Viešpaties Kelio, bet priėmę tikėjimą jie negavo Šventosios Dvasios, nes Apolas buvo krikštytas tik Jono krikštu (18, 24–25 ir 19, 1–3). Tai sužinojęs, Paulius pakrikštijo juos Viešpaties Jėzus vardan, tada „*jiems uždėjo rankas, ir ant jų nužengė Šventoji Dvasia.* Jie ėmė kalbėti kalbomis ir pranašauti. *Iš viso jų buvo bene dvylika vyrų.*“ (19, 6–7) (Dvylika minima tam, kad ne toks atidus skaitytojas nepraleistų sąsajos su Šventosios Dvasios nusileidimu ant Dvylikos Aukštutiniame kambaryje.)

Pauliaus viešnage ir negalėjo prasidėti geriau, bet tada matome pasikartojant įvairius ankstesnių misijų kelionių bruožus: lankymasis sinagogoje tam tikrą laiką, po to kai kurių žydų, kurie „*piktžodžiavo Keliui*“, skelbiamam Pauliaus, pasipriešinimas, Pauliaus ir mokinių persikėlimas skelbti Dievo žodžio į kitą salę, parūpintą retorikos dėstytojo. Tai truko dvejus metus, ir „*visi Azijos gyventojai, tiek žydai, tiek graikai, išgirdo Viešpaties žodį*“ (19, 10). Taip pat ir čia susiduriame su tam tikro tipo nesantaikos kėlėjais: tik šįkart tai ne žyniai, burtininkai ar spėjimo dvasios, bet žydų egzorcistai, mėginę pakartoti paprastesnius Pauliaus stebuklus. Bet kaip buvo Ananijui su Sapfya, mėginimas pasinaudoti gerais Pauliaus darbais atsisuko prieš juos, nes dvasios, kurias jie norėjo išvyti, puolė juos ir sužalojo, ir tai tik Jėzui į naudą, nes „*visus pagavo baimė, o Jėzaus vardas buvo išaukštintas*“ (19, 17).

Taip pat paminėsime garsųjį Efezo sidabrakalių sukeltą sąmyšį. Jie gamindavo sidabrines Artemidės – gerai žinomos vaisingumo deivės ir to miesto globėjos – šventyklos miniatiūras; ši šventykla buvo laikoma septintuoju pasaulio stebuklu. Judėjimas, pavadintas „Keliu“, kurį įkūrė toks Paulius, kelia grėsmę deivės garbinimui ir pelnui, kurį iš to gauna sidabrakaliai, dėl to kyla sąmyšis. Minia ima šaukti: „*Didi efeziečių Artemidė!*“ Lukas šiuo įvykiu pasinaudoja dar kartą pabrėždamas, kokią sumaištį gali sukelti piniginių interesų gynimas ir minios kurstymas: „*vieni rėkavo vienaip, kiti kitaip. Susirinkimas buvo toks pakrikas, jog daugumas net nežinojo, kuriam galui susirinkta*“ (19, 32).

Taip pat Lukui čia puiki proga pabrėžti veiksmingą romėnų valdžios veikimą, iš kurios Paulius toliau Apaštalų darbuose sulauks daug gero. Viskas stoja į savo vietas įsiterpus raštininkui, kuris nuramino minią ir patarė vadovaujantiems asmenims turint skundų kreiptis į tam reikalui skirtas institucijas.

Tokioje situacijoje Paulius iškeliauja iš Efezo ir patraukia į Makedoniją palaikyti bendruomenių, kurių gimimą stebėjo. Tad jis atsiduria Troadėje, kur prikelia jaunuolį, iškritusį pro langą per ilgą eucharistinį šventimą „*pirmą savaitės dieną*“ (Apd 20, 7–12), ir tai brėžia paralelę su Petru, kuris Jopėje prikėlė Tabitą (9, 7). Norėdamas sutaupyti laiko, nes ketino grįžti į Jeruzalę, Paulius nusprendžia nebeužsukti į Efezą ir keliauja į Miletą, kur pasikviečia Efezo vyresnius, kad su jais atsisveikintų. Čia dėstoma trečiosios kelionės kalba.

Ganytojiškas Pauliaus testamentas (20, 18–38) priklauso literatūriniam atsisveikinimo kalbų žanrui, kai veikėjas prieš mirtį sukviečia artimuosius, duoda patarimų, nurodo ateities galimybes – kartais kaip palaiminimus (bibliniai pavyzdžiai: Pr 49, Įst 33, Jn 13–17 ir pan.) Abatas Dupont'as pabrėžė, kad šio testamento dvasia perimta iš Pauliaus ganytojiškų laišku – kitaip tariant, rašydamas Lukas daug galvojo apie tuometinius atsakinguosius.

- Pirmiausia Paulius primena savo tarnystę Azijoje (20, 18–21) ir rūpestį patarnauti, nepaisant žydų pinklių; jis nekalbėjo slaptoje, kaip gnostikai, bet viešai ir namuose. Didžiausias jo rūpestis: kad žydai ir graikai atsiverstų į Dievą ir tikėtų mūsų Viešpatį Jėzų.
- Žvelgdamas į priekį (20, 22–27) jis numato didelius išmėginimus (ir jaučia, kad laukia „*pančiai ir vargai*“), bet jam svarbiausia yra užbaigti bėgimą, idant įvykdytų iš Viešpaties gautą misiją ir liudytų Dievo malonės Evangeliją. Jis niekada nesusvyravo skelbdamas visą Dievo sumanymą!
- Tada jis paragina atsakinguosius (20, 28–31), kuriuos paskyrė Šventoji Dvasia, kad ganytų Dievo Bažnyčią, kurią Jis įgijo savo krauju. Jis žino, kad pasirodys vilkų, taip pat kai kurie iš jų klastingomis kalbomis sės klaidą ir nesantaiką. Tad ganytojai tebūna budrūs ir tenebijo pabarti, kaip mokėjo Paulius.
- Jis užbaigia (20, 32–35) pavesdamas atsakinguosius „*Dievui ir jo malonės žodžiui, kuris turi galią jus išugdyti ir duoti paveldėjimą tarp visų pašvęstųjų*“: nes Dievo žodis nėra patikėtas atsakingiesiems, tai *jie jam yra patikėti*; nuo pat pradžių Viešpaties žodis lieka darbo šeimininkas! Duodamas paskutinius patarimus, Paulius primena, kaip jis stengėsi save išlaikyti ir vargšus paremti savo rankų darbu. Paskutiniai jo žodžiai – paskutinė dovana – primena Jėzaus žodžius, kurie Evangelijose neužrašyti: „*Palaimingiau duoti negu imti.*“

7.4. Klausimai pasidalijimui

1 – Ar šiame skyriuje susidūrėte su situacija ar Pauliaus reakcija, kuri jus ypač palietė asmeniškai?

2 – Paulius savo misijų kelionėse susidūrė su daugybe kliūčių: save laikančių Dievo išrinktaisiais ir netoleruojančių jokio nusižengimo jų įstatymams bei papročiams užsispyrimu, norinčių pasipelnyti iš asmenų, atliekančių ezoterines praktikas, saktu elgesiu... Ar savo tikėjimo gyvenime susiduriame su panašiais sunkumais?

3 – Su tuo susidūręs Paulius skelbia, kad Dievo dovana duodama veltui ir Jo meilės sumanymas skirtas kiekvienam žmogui ir kiekvienai tautai. Ar laikomės įsitikinimo, kad Šventoji Dvasia sudėtingose situacijose visada geba nutiesti mums kelius, kuriais eidami galime likti ištikimi Kristui ir savo Krikštui?

7.5 Pareiga prisėsti

Kelis kartus skaitėme apie žmones, vyrus ir moteris (taip pat ir kilmingas moteris), kurie Pauliui ir jo bendradarbiams buvo tikra atrama (prisiminkime priėmimą Korinte). Pasikalbėkime apie tai, ką vienas ir kitas mūsų poros narys – ar abu kartu – galime padaryti, kad padrašintume ar paremtume tuos, kurie mūsų bažnytinėje bendruomenėje atlieka kokią nors funkciją ir dažnai jaučiasi ganėtinai izoliuoti ar praradę drašą.

7.6. Malda norint gyventi pagal savo pašaukimą

Viešpatie, kaipgi meldamiesi už pašaukimus
neprisiminsime, kad Bažnyčioje
visi esame gavę pašaukimą:
visi esame pašaukti į šventumą,
visi pašaukti perduoti savo tikėjimą,
visi pašaukti būti misionieriais ten, kur gyvename.
Viešpatie, padaryk, kad vis labiau suvoktume šią tiesą
ir taptume jai vis atviresni:
visi esame atsakingi
už tikėjimą pasaulyje.

Žmonių keliai
skendi nerimastingume,
visada esame pasirengę atmesti kitą –
tai mūsų rasizmas –
tai pernelyg atsitolinę, tai pernelyg veiklūs.
Atverk mus broliškai meilei
mūsų visuomenėje,
mūsų Bažnyčioje,
padaryk dėmesingesnius bendram šios meilės matmeniui.
Mes visi kartu esame atsakingi už žmonių išlaisvinimą.

Eidami Tavęs pasitikti, Viešpatie,
esame persmelkti savo meto klausimų
ir abejonių.
Tikėti tampa sunku.
Esame pasauliečiai, vienuoliai, kunigai, vyskupai, viengungiai, susituokę,
jaunuoliai, senukai, turtingi, vargšai –
padėk mums tapti atsakingesniems už tikėjimą į Tave.
Padėk mums humanitarinių ir socialinių mokslų laikais
gilintis į Tavo meilę,
kuri yra mūsų meilės šaltinis ir atrama.

Saugok, kad neaimanuotume
sunkiame šiandieninės Bažnyčios kelyje,
įkyriai nekartotume, kaip trūksta pašaukimų,
kad krizė šen ir ten.
Padaryk, kad verčiau prisiimtume
savo dalį Bažnyčioje, kad ji gimtų,

augtu, kad vestume ją į priekį.
Atverk mūsų protus ir širdis
Tavosios Dvasios įkvėpimams,
kad rytdienos Bažnyčia
surastų Tau patinkančių būdų
ir drąsių statytojų.

Jei mes būsimė
vis atsakingesni Tavojoje Bažnyčioje,
ji bus tokia gyva,
kad atgims ir pašaukimai.

Félix Lacambre

8. SEPTINTAS SUSITIKIMAS „PAULIAUS KANČIA“

Paulius skuba, dėl to prašė Efezo vyresniųjų atvykti pas jį į Miletą: jis nekantravo keliauti į Jeruzalę, nes ten norėjo švęsti Sekmines. Pasitelkęs kelionės į Jeruzalę įvaizdį, Lukas paskutinę Pauliaus gyvenimo dalį derina pagal Jėzaus sekimą, kuris, pasitikdamas kančią, nukreipė savo veidą į Jeruzalę (Lk 9, 51; 19, 28). Pakeliui Paulius sutiks mokinių, kurie, nujausdami tokią baigtį ir raginami Dvasios jiems įkvėptos meilės, stengsis jį atkalbėti nuo tokio išmėginimo, bet jis savo keliu nori keliauti iki galo, įgyvendinti savo kaip liudininko misiją.

Prieš iškeliaudamas į Jeruzalę, Paulius susitinka su Agabu, niūrias pranašystes skelbiančiu pranašu, su kuriuo jau buvo susidūręs Antiochijoje, kur šis išpranašavo „*didelį badą, ištikslintą visą pasaulį*“, ir teko rinkti paramą, kuri buvo pasiūsta per Barnabą ir Paulių (11, 28–30). Čia Paulius išgirsta dar vieną pranašystę, skirtą jam asmeniškai: susirišęs rankas ir kojas su Pauliaus juosta, Agabas paskelbia: „*Šventoji Dvasia kalba: 'Vyrą, kuriam priklauso ši juosta, tokiu būdu Jeruzalėje supančios žydai ir atiduos į pagonių rankas'*.“ (21, 11) Maldaujantiems atsisakyti kelionės, Paulius atrėžia: „*Kodėl raudate ir draskote man širdį? Aš pasirengęs Jeruzalėje dėlei Viešpaties Jėzaus ne tik būti supančiotas, bet ir numirti!*“ Pauliaus kančia tikrai pažymėta Jėzaus kančios ženklų, bet Paulius mirs ne Jeruzalėje. Priskėlusio Nukryžiuotojo pranašui skirta Jo žinią nunešti ten, kur pats Jėzus, pasmerktas mirti savo tautos vyresniųjų, jų atmetas ir nepriimtas, nenukeliavo. Kaip ir Jėzus, sustiprintas Dvasios galybės Paulius Jeruzalėje liudija žydams ir romėnų valdžiai, tada, laikydamasis Jėzaus po prisikėlimo mokiniams duotų nurodymų, savo liudijimą nuneša iki Romos. Imperijos sostinė nėra „žemės pakraščiai“, kuriuos turi pasiekti Dievo žodis (Apd 1, 8), bet ten jam atveriami keliai.

Vyro, kuris yra „*rinktinis įrankis, kuris neš mano vardą tautoms, karaliams ir Izraelio vaikams*“ (Apd 9, 15), paskutinę kelionę sudaro keturi etapai: *Jeruzalė*, tarp Izraelio vaikų (21, 15 – 23, 35); *Cezarėja*, kur per dvejus kalėjimo metus jis tikrai susitinka su karaliumi ir po to perduodamas valdytojų, kilusių iš tautų, atsakomybei (24, 1 – 26, 32); iš ten Paulius šaukiasi ciesoriaus, ir šis ypatingas kalinys, kuriam nėra pareikšta jokio pagrįsto kaltinimo, įsodinamas į laivą ir leidžiasi į *pavojingą kelionę* iki Neapolio įlankos (27, 1 – 28, 16); tada jo laukia *Roma* (28, 16–31)...

8.1. Savosios tautos pranašas

Paulius skubėjo būti Jeruzalėje per Sekminių šventę. Kodėl? Tai sužinosime vėliau, kai jis aiškinsis valdytojui, klausinėjusiam jį apie atvykimo į Šventąjį Miestą motyvus: „*atkeliauvau savo tautai atiduoti pašalpų ir paaukoti atnašų*“ (24, 17).

Lukas nekalbėjo apie rinkliavas Makedonijos ir Achajos bažnyčiose, bet Paulius savo laiškuose tai pamini kelis kartus ir pabrėžia, kaip jam svarbu parodyti vieningumą su „šventaisiais“, kurie stokoja (1 Kor 16, 1–4; 2 Kor 8–9; Rom 15, 25–32). – O dėl aukojamų atnašų, galbūt jos susijusios su naziro įžadu, duotu Kenchrėje (18, 18; žr. Sk 6, 1–21), ir kurio baigiamosios apeigos dar nebuvo atliktos. Tad apsilankymas pas Jokūbą nėra vienintelė jo atvykimo priežastis, kaip galėjome pamanyti skaitydami Apaštalų darbų 21 skyrių. Iš tiesų, kaip buvo ir per kitas keliones, ataskaita pradedama nuo Antiochijos, iš kurios iškeliaujama į misiją. Tad Jokūbo aplankymas Jeruzalėje nėra toks lemiamas kaip atrodo.

Turime žinoti, koks klimatas tvyrojo Jeruzalėje 58 metais, kad suprastume, kodėl Pauliaus buvimo išjudinti įvykiai pasisuka būtent taip. Padėtis įtempta. Žydai vis mažiau

pakantūs romėnų okupacijai ir dar nepamiršę Makabiejų sukilimo, trokšta išsivaduoti nuo jungo. Žydų tautai tenka sutelkti jėgas ir būtinai ginti ištikimybę Mozės papročiams, nes tai užtikrina gyventojų vienybę, kuria rūpinasi elitas. Bet šalyje daugybė okupantų karių – vien koks būrys lydi Paulių į Cezarėją (200 legionierių, 70 raitelių ir 200 ietininkų (Apd 23, 23).

Jeruzalėje Paulius susitinka su broliais ir aplanko Jokūbą, krikščionių bendruomenės, kurią sudaro „į tikėjimą atsivertę“ žydai, vyresnįjį. (Galėtume juos pavadinti „mesijiniais“, nes pavadinimas „krikščionys“, suteiktas Antiochijoje, kur kalbama graikiškai, yra šio iš hebrajų kalbos atėjusio termino vertimas.) Paulius dalijasi kelionių naujienomis ir pokalbis iškart įgauna griežtumo: „*jiems prikaltėta apie tave, kad tu mokąs visus žydus, gyvenančius tarp pagonių, atsižadėti Mozės, sakydamas, jog jiems nereikią apipjaustyti vaikų nei laikyti papročių*“ (21, 21). Puolimas atviras. Minima tai, kas „prikaltėta“, ir nieko nesakoma apie tokių kalbų nepagrįstumą, tad Pauliui paliepiama įrodyti ištikimybę Mozės įstatymui – į Šventyklą pasiimti keturis vyrus, davusius naziro įžadą, ir apmokėti jų plaukų nusiskutimo išlaidas!

Iš esmės nelabai svarbu, ką Paulius nuveikė per savo misijas, svarbiausia, kad jo buvimas čia nesukeltų nesantaikos. Dėl to jis turi parodyti, kad „laikosi Įstatymo“. Jokūbui ir jo broliams Jeruzalės krikščionims žydams svarbiausia išlaikyti tautos vienybę, kovojant prieš romėnų okupantų stabmeldystę. Pauliaus, kuris yra Dievo pašauktas nešti Jo žodį tautoms, pastangos numenkinamos. Paulius turėjo pajusti, kad atmetamas jo asmeninis pašaukimas. Tam tikra prasme jis tampa savo brolių interesų – sudaryti vieną tautą, besilaikančią Mozės Įstatymo – kaliniu.

Tad Paulius nueina į šventyklą, ir ten, per Sekminių šventę, sutinka iš Efezo atvykusius žydus, kurie jį išvydę pakėlė riksmą: „*Šitas žmogus visur visus moko prieš tautą, Įstatymą ir šią šventyklą.*“ (21, 28) Tikras sujudimas. Jeruzalėje suirutė, kaip anksčiau buvo nutikę Efeze. Plačiai neaiškindamas, Lukas pabrėžia, kokios skirtingos pirmosios Sekminės, įvykusios 30 ar 31 metais, ir vykstančios 58 m. Pirmosios Sekminės buvo Babelio sumaištis priešingybė: visi girdėjo Dievo žodį savo kalba ir dėl to jautė bendrystę klausydami Dvasios įkvėpto Petro, kuris atvėrė ateitį atskleisdamas Dievo sumanymą, apreikštą Jėzaus prisikėlimo. Dabar viskas yra sutelkta apie Šventyklą bei Mozės praktiką, atmetant bet ką, kas galėtų tam prieštarauti. Vis dėlto regima ne vienybė, o pakrikimas: per tokį triukšmą romėnų tribūnas negali nieko sužinoti apie Paulių, nes vieni šaukia viena, o kiti kita (21, 33–34). Jis, kaip Demetrijus Efeze, atstato tvarką Paulių nuvedęs į kareivines, o juos sekantys žmonės rėkė: „*mirtis jam*“. Dabar prisimename ne pirmąsias Sekmines, o žmones, kurie Velykų išvakarėse „*garsiai šaukdami, vis nesiliovė reikalauti, kad jis [Jėzus] būtų prikaltas prie kryžiaus*“ (Lk 23, 23).

Paulius iš tribūno gauna leidimą kreiptis į žmones, tad papasakoja savo istoriją ir kaip į ją įsiterpė Dievas. Šią kalbą jau minėjome 5 skyriuje, nes joje pasakojama viena kelio į Damaską versijų ir pabrėžiama, kokį stiprų ryšį Pauliaus išvelgė tarp išisaknijimo judaizme ir siuntimo pas pagonis – toks siuntimas patarnauja sumanymui, Dievo patikėtam savajai tautai. Kai jis apie tai užsimena, pasigirsta riksmi: „*Nušluoti nuo žemės tokį! Nepalikti jo gyvo!*“ (22, 22) Jau besirengdamas Paulių nuplakti tribūnas iš paties Pauliaus sužino, kad jis yra Romos pilietis. Tada viskas pasikeičia. Tribūnas nori suprasti, sušaukia tarybą. Čia prasideda labai ilga teisinė procedūra, kurios pabaigos taip ir nesulauksime: Apaštalų darbų knyga baigsis anksčiau nei ji! Pirmas susitikimas buvo trumpas. Kalbėdamas Paulius, kuriam žinomas jo tautos susiskaldymas, kalba apie mirusiųjų prisikėlimą, kurį fariziejai pripažįsta, o sadukiejai atmeta; užverda vis karštesnis ginčas, tad tribūnui tenka parvesti Paulių į tvirtovę, kad jis būtų saugus.

Bet to neužtenka: rengiamas sąmokslas, kad kitą kartą pervežant Paulius būtų nužudytas. To romėnų valdžiai jau per daug, tad nusprendžiama šį kalinį pervežti naktį ir gerai saugomą.

Taip baigiamas liudijimas, kurį Paulius turėjo atlikti savo tautai ir religinei valdžiai. Dievas patenkintas ir tai jam praneša (23, 11). Bet jo užduotis dar nebaigta. Jis dar turi keliauti liudyti į Romą, Imperijos širdį. Kol kas jis keliauja liudyti tautoms ir jų valdžiai Cezarėjoje, kur prabūs dvejus metus.

8.2. Tautų pranašas

Skyriai, kuriuose aprašomi dveji Pauliaus nelaisvės Cezarėjoje metai, atskleidžia skaitytojui teismo procesą, vykdytą romėnų valdžios, reginčios daug mažesnę Pauliaus kaltę nei žydų tarybos nariai, kurie purtėsi jo tarsi maro ir norėjo pasmerkti mirčiai. Romėnų prokuratoriams Feliksui, po to Festui teko nelengva užduotis. Atsižvelgiant į neramumus Jeruzalėje, buvo svarbu atvirai nesipriešinti žydų valdytojams, nes tai tik pasunkintų padėtį; taip pat reikėjo gerbti romėnų teisę ir užtikrinti laisvę, Imperijos tariamai išlaikomą valdomose šalyse. Taip pat nepamirškime, kad Lukas rašė aštuntojo dešimtmečio viduryje ir kad tuo metu, po Jeruzalės užėmimo 70 m., nebereikia saugotis, kad nebūtų užgauti Šventojo miesto, kuriame jau nebėra Šventyklos, žydų jausmai. Lukas nori ne tik papasakoti Pauliaus istoriją, bet ir padėti krikščionims, pasklidusiems po Imperiją. Nesileisdami į 24–26 skyrių smulkmenas, pristatysime pagrindines vietas ir veikėjus, matydami Pauliaus drąsą pamaitinsime savo tikėjimą ir toliau išvelgsime jame veikiančią Dvasią.

Surengiamas teismas dalyvaujant Feliksui, Judėjos prokuratoriui (Apd 24). Reikia atsakyti į kaltinimą tarybos, kurios keli nariai su advokatu atkeliavo į Cezarėją, norėdami parsivežti ir nubausti Paulių, kuris „*tarsi maras kursto sumišimą viso pasaulio žydijoje*“ (24, 4). Feliksas istorikų akimis yra prastos reputacijos; jis pašalindavo tuos, kurie kritikavo jo valdymą (kaip antai, vyriausiasis kunigas Jonatanas 37 m.), o Tacitas apie jį rašė, kad jis karališka valdžia naudojosi turėdamas vergo dvasią; ši „karališka valdžia“ iš tiesų buvo jam tekusi dėl gerų ryšių, nes jo brolis buvo imperatoriaus favoritas.

Gindamasis Paulius pabrėžia, kad skelbia Kelią, tarnaudamas „*savo protėvių Dievui*“, ir kad tiki visa, „*kas parašyta Įstatyme ir Pranašuose*“. Jis galėtų būti kaltinamas tik dėl prisikėlimo iš numirusių skelbimo. Feliksas gerai žino, apie ką čia kalbama (24, 22), nes jo žmona Druzilė buvo žydė, Berenikės ir karaliaus Agripos sesuo, su kuriais susidursime vėliau, jie visi trys buvo karaliaus Erodo Agripos I vaikai (nepainiokime su Erodu Antipu, tetrarchu iš pasakojimo apie Kristaus Kančią). Jis atideda skundo svarstymą iki tribūno Lisijo atvykimo, kuris gynė Paulių Jeruzalėje. Bet Feliksas Paulių vis dėlto palieka kalėjime, „*norėdamas įsiteikti žydams*“.

Po kelių dienų jis paprašo Pauliaus papasakoti jam apie tikėjimą į Kristų Jėzų, bet išgirdęs apie „*teisingumą, susilaikymą ir būsimąjį teismą*“, išsigando: „*Kai bus metas, aš tave pasišauksiu.*“ Žinodami Felikso praeitį, suprantame jo reakciją. Jis taip pat vylėsi, kad Paulius duos jam pinigų, kuriuos buvo surinkęs Judėjai, todėl vis kviesdavosi jį pasikalbėti (25, 24–26). Bet galiausiai Feliksas yra pavaldus Romai ir po dvejų metų turi užleisti vietą Porcijui Festui, gerą vardą turinčiam tvarkingam vyrui, kuris perima Pauliaus bylą su vis dar nepateiktais kaltinimais.

Su prokuratoriumi Festu prasideda naujas procesas (Apd 25). Kai šis atvyksta į Jeruzalę, aukštieji kunigai ir kilmingi žydai kreipiasi į jį ir iš naujo kaltina Paulių, norėdami, kad jis būtų pervežtas į Jeruzalę. Tam, kad būtų įgyvendintas teisingumas? Ne... nori kelyje slapta jį

nužudyti! Festas nepasiduoda – teismas tęsiasi Cezarėje, ir gindamasis Paulius labai praplečia savo argumentų lauką: jau kalba nebe tik apie savo ištikimybę žydų Įstatymui ir Šventykrai, bet ir ciesoriui. Norėdamas įtikti žydams, Festas pasiūlo Pauliui sugrįžti į Jeruzalę, bet šis į tokias kalbas nesileidžia – kaip Romos pilietis *jis šaukiasi ciesoriaus*. Varžomas teisės, Festas nusileidžia: „Šaukeisi ciesoriaus – eisi pas ciesorių.“ Paulius troško keliauti liudyti į Romą (19, 21; 23, 11) ir ką tik ryžtingai ėmėsi reikiamų priemonių.

Atvykus karaliui Agripai (karalius Erodas Agripa II) ir jo seseriai Berenikei, Festas jiems pristato Pauliaus bylą, nes karalius yra gimimo žydas, bet išsimokslinęs Romoje ir pažįsta Neroną, tad galėtų deramai patarti. „*Skundėjai nesugebėjo įrodyti jokio nusikaltimo, kokio buvau tikėjęsis. Jie vien tik ginčijosi ir jam prikaišiojo dėl kai kurių savo tikėjimo klausimų ir dėl kažkokio mirusio Jėzaus, kurį Paulius tvirtino esant gyvą.*“ (Apd 25, 18–19) Tad surengiamas susitikimas salėje, kad svečiai patys išgirstų kalbantį Paulių. Akimirka svarbi: pirmą kartą aplinka nebe priešiška ir Paulius kalba atsakingą postą užimantiems asmenims. Žinoma, dalyvauja Agripa, Berenikė ir Festas, bet taip pat miesto tribūnai ir didžiūnai (25, 23). Taip Dievo žodis per Paulių pasiekia susirinkusius žydus ir graikus. Lukui geriau ir nebūtų pavykę užbaigti Pauliaus kelionių etapo Izraelio žemėje.

5 skyriuje jau susipažinome su Pauliaus kelio ir atsivertimo versija, kurioje ypač pabrėžiama jo misijos pranašiškas lygmuo, įterptas į Izaijo, Jeremijo ir Ezekielio seką. Jis šitaip užbaigia žinią, įkvėpusią ir palaikiusią visą jo skelbimą: „*Dievui padedant, iki šios dienos aš tebeliudiju mažam ir dideliam, neskelbdamas nieko viršaus, o tik tai, ką yra skelbę įvyksiant pranašai ir Mozė, būtent – jog Mesijas kentės, jog pirmutinis prisikels iš numirusių ir paskelbs šviesą tautai ir pagonims.*“ (26, 22–23)

Atsiliepiamai įvairūs, bet išreiškiami palankiai, visiškai kitaip nei Jeruzalėje, kur tvyrojo neapykanta. Festas nesupranta religinio Pauliaus mąstymo pamato: „*Pauliau, tu iš galvos kraustaisi! Iš didelio rašto išėjai iš krašto.*“ Bet Pauliaus nekaltumas jam akivaizdus: jei šis nebūtų šaukęsis ciesoriaus, būtų paleistas. O Agripa supranta, jis kone įtikintas: „*Ko gero, įtikinsi mane krikščionimi tapti...*“ Ir Paulius priduria: „*Duok, Dieve, kad ar per trumpą, ar per ilgą laiką ne tik tu, bet ir visi, šiandien girdėję mane kalbant, taptų tokie, kaip aš, tik be šitų pančių!*“ (26, 28–29)

Atėjo metas lipti į laivą ir plaukti į Romą.

8.3. Pavojingas plaukimas jūra

Paulius su dar keliais kaliniais perduodamas šimtininkui ir Italiją jie ketina pasiekti jūra. Kelionė, rodos, bus sudėtinga, netrukus tenka keisti laivą ir perlipti į didesnę, prigrūstą keleivių ir prekių. Plaukimas bus sunkus ir Lukas nuo pat pradžių po truputį apie tai užsimena: vėjai priešiški, plaukimas lėtas ir tik vargais negalais atsirandama ties Knido sala, bet prie jos priplaukti neįmanoma, tad plaukiama iki Kretos. Apie tai pasakodamas Lukas ne tik parodo savo jūrinį išmanymą, jis kurpia didelį palyginimą apie išganyką, nes, be abejo, kad ir kas nutiktų, Paulius pateks ten, kur Dievas jam paliepė būti, net jei padėtis rodosi katastrofiška. Iš tiesų sezonas jau vėlyvas, nes buvo pasibaigęs pasninko metas, laukiama Permaldavimo šventė (Jom kipuras), švenčiama maždaug sulig rudens lygiadieniu, ir nuo to meto laivyba tampa pavojinga, o nuo lapkričio vidurio iki kovo vidurio iš viso sustoja. Paulius juos įspėja, bet šimtininkas pasirenka klausyti kapitono ir vairininko, kurie visiškai nenori žiemoti Kretoje. Tad nutinka tai, kas turėjo nutikti: kyla viesulas, pagauna laivą, tenka stiprinti jo korpusą, per bortą išmesti dalį krovinio ir kai kuriuos laivo įrengimus. Kelias dienas nebuvo matyti nei

saulės, nei žvaigždžių: *mes galiausiai praradome bet kokią viltį išsigelbėti*. Paulius pamoko, kad juo netikėjo, jo neklausė, nepatikėjo jo žodžiais. Bet jis gražina viltį ragindamas nebijoti.

Nepaisant visko, jis pasitiki Dievo pažadu, kurį vis kartoja: jis nukeliausias į Romą ir stosis prieš ciesoriaus teismą, ir jo Dievas išsaugos jį lydinčių gyvybes: „*Tad, vyrai, drąsiau! Aš tikiu Dievu, kad taip ir įvyks, kaip man pasakytą. Mus išmes į kokią nors salą*“ (27, 26), ir ji tikrai išnyra kelyje. Tai nutinka *keturioliktą naktį* – primena nisano mėnesio 14 dienos Velykų naktį – ir netgi „*apie vidurnaktį*“ – tai valanda, kai žydai išeina iš Egipto. Tada kai kurie jūreiviai panoro pabėgti ir palikti pavojuje kitus keleivius. Bet įsikišę kareiviai jiems sutrukdo ir laukiama aušros, kad būtų pasiektas išganingas krantas.

Išaušus dienai – keleivių išgelbėjimo diena, primenanti kitą Išgelbėjimą – Paulius paragina visus valgyti: „*aš jus prašau valgyti. To reikia jūsų išsigelbėjimui*.“ Dabar suprantame, kad Lukas rašo įausdamas velykinio Išganymo užuominų – taip, kaip jį skelbė Jėzus ir kaip jį švėsdavo bendruomenės. Šaukdamasis Dievo apsaugos netgi tais pačiais žodžiais, kaip Jėzus („*Nė vienam iš jūsų nenukris nė plaukas nuo galvos!*“ – žr. Lk 12, 7; 21, 18), Paulius „*paėmė duonos, visų akivaizdoje padėkojo Dievui, sulaužė ir pradėjo valgyti*“ (Apd 27, 35). Žinoma, čia ne eucharistinis šventimas, bet Lukas „palyginimą“ dar pastiprina: tai, ką jie patiria, yra tikras Dievo veikimo perteikimas: Paulius išlaisvina panirusius į neviltį, dalija jiems duoną, kad išsigelbėtų. Netgi pabaiga, kai šokama į vandenį, norint pasiekti žemę (išgelbėjimą) (27, 44), gali būti suprantama kaip užuomina į Krikštą. Visi žemę pasiekia sveiki ir gyvi, ir paskutinę akimirką kalinius nuo mirties išgelbsti tik Pauliaus buvimas, nes dėl savo gyvybės besibaiminusius – jei kaliniai pabėgtų – kareivius sulaiko šimtininkas, norėjęs išgelbėti Paulių: taip išgelbstimi visi! Čia tikrai įžvelgiame Kristaus išgelbėtojo paveikslą – taip pat galėtume prisiminti ištraukas iš Evangelijų, kur Jėzus įveikia vandenį (Lk 8, 23–25) ir valtys pasiekia krantą (Jn 6, 21, po duonos padalijimo).

Išganingoji žemė pasirodė esanti Maltos sala. Jie „*labai draugiškai*“ priimami vietinių, kurių paprastai būdavo baiminamasi, nes nebuvo nei žydai, nei graikai, vadinasi, barbarai. Pauliui įgelia gyvatė, bet tai ne keršto deivės persekiojimas, kaip būtų pamanę vietiniai, jei jis būtų nuo įkandimo miręs; tad jis imamas laikyti dievaičiu (28, 3–6). Ne, Paulius nėra pasirodęs Dievas, kaip pamanoma Listroje, jis žmogus kaip ir visi, bet žmogus, Dievo siūstas skelbti apie Jo išgelbėjimą ir jį parodyti, o tai jis iškart padaro, pagydydamas Publijaus tėvą ir kitus ligonius. Paulius tiesiog įgyvendina du Jėzaus pamokymus, kuriuos Lukas sudėjo į tą patį savo Evangelijos skyrių (10, 8–9 ir 19): „*Jei nueisite į kurią nors miestą ir jus priims, valgykite, kas bus jums padėta. Gydykite to miesto ligonius ir sakykite visiems: 'Jums čia pat Dievo karalystė!'*“; ir iš misijos sugrįžusiems mokiniams: „*Štai aš suteikiau jums galią mindžioti gyvates bei skorpionus ir visokią priešų galybę, kad niekas jums nepakenktų*.“

Į Dievo dovanų dalybas atliepiama paslaugumu: „*išvykstant aprūpino viskuo, ko mums reikėjo*“ (Apd 28, 11), o išvykstama tik po trijų mėnesių... Tada eina trys dienos Sicilijoje, Neapolio krantas ir atvykimas į Romą drauge su broliais, kurie laukia prie Trijų tavernų, kad palydėtų paskutinius penkiasdešimt iki sostinės likusių kilometrų.

8.4. Paulius Romoje, tautų katile

Romoje Pauliui leidžiama apsigyventi vienam su saugančiu kareiviu, prie kurio jis prikaustytas grandine. Po atvykimo praėjus trims dienoms jis sušaukia žydų vadovus, kuriems išaiškina savo dabartinę padėtį, kurioje atsidūręs dėl Jeruzalės žydų pasipriešinimo ir privertimo šauktis ciesoriaus. Jis pakartoja tai, ką kalbėjo prieš Tarybą, vėliau Agripai: jis buvo

teisiamas ir dabar yra surakintas grandinėmis dėl to, kad kovojo už Izraelio viltį, tai yra, mirusiųjų prisikėlimą (28, 20; žr. 23, 6 ir 26, 6–8), ir tą jis daro laikydamasis Kelio, kurį priešinkai vadina atskala (24, 14). Vadovai patvirtina, kad apie tai nieko nežino ir kad apie Paulių nėra girdėję nieko bloga, bet nori sužinoti Pauliaus požiūrį į tą „atskalą“, apie kurią težino, kad jai visi prieštarauja.

Antras susitikimas su daugiau dalyvių vyksta nuo ryto iki vakaro, tada galima viską paaiškinti. Tai, ką jis turėjo galvoje kalbėdamas apie Izraelio viltį, dėstoma kalboje, kur jis liudija apie Dievo karalystę ir mėgina įtikinti klausytojus dėl Jėzaus „iš Mozės Įstatymo ir Pranašų“. (Čia jis savo broliams Romos žydams atlieka tą patį vaidmenį kaip Jėzus dviem savo mokiniams, sutiktiems pakeliui į Emausą.) Ir štai žydai dėl šio klausimo iš naujo pasidalija: vieni leidžiasi įtikinami, kiti nepatiki, jie išsiskirsto nepriėję tarpusavio sutarimo. Pauliui tokia padėtis jau pažįstama ir jam telieka pakartoti žodžius, pranašo Izaijo skirtus Izraelio tautai (Iz 6, 9–10):

*„Eik ir pasakyk šitai tautai:
'Ir vėl girdėsite, ir nesuprasite,
Ir vėl regėsite, ir niekad nepažinsit'
Atbukink širdį šios tautos, –
jų ausys tokios kurčios,
jų akys tokios aklos,
jog jie negali pamatyti akimis
nei išgirsti ausimis,
nei suprasti širdimi,
kad sugrįžtų ir būtų pagydyti.“*

Tai kieti žodžiai, kalbantys apie nuodėmę, apie užsispyrimą, bet nepamirškime paskutinių žodžių, atveriančių galimą viltį, išreiškiančių Dievo išgelbėtojo gailestingumą, Dievo, kuris be paliovos nori pagydyti, jei tik pasisukame į Jį. Ir Paulius priduria, nes jam atrodo, kad jis čia susidūrė su atmetimu: „*Todėl žinokite: šis Dievo išgelbėjimas yra pasiūstas pagonių tautoms, ir jos jį priims.*“

Užkietėjusių širdžių žodis nėra paskutinis, tai tik etapas, kurį teko patirti pačiam Pauliui, ir šis etapas įveikiamas, jei leidžiama vesti į pasveikimą. Tai liudija žydai ir graikai, kurie leidosi paliečiami Pisidijos Antiochijoje, Atėnuose ir daugybėje kitų miestų. Baigiant Apaštalų darbų knygą vėl pasigirsta žinia, kurią Lukas įdėjo į senolio Simeono lūpas ir skyrė Marijai per Jėzaus paaukojimą šventykloje: „*Štai šis skirtas daugelio Izraelyje nupuolimui ir atsikėlimui. Jis bus prieštaravimo ženklas, – ir tavo pačios sielą pervers kalavijas, – kad būtų atskleistos daugelio širdžių mintys.*“ (Lk 2, 34–35)

„*Paulius pasiliko gyventi savo išsinuomotame bute ištisus dvejus metus ir priiminėdavo visus savo lankytojus. Jis skelbė Dievo karalystę ir visiškai laisvai, netrukdomas, mokė apie Jėzų Kristų.*“ (28, 30–31) Taip Lukas pabaigia savo knygą. Ar ši pabaiga nukirsta, kaip būtų galima pagalvoti? Kodėl nieko nerašoma apie tą Pauliaus ciesoriaus šaukimąsi, dėl kurio jis atvyko į Romą? Bet pagrindinė tema ne ši. Ją Lukas įvardija taip: *Jėzus buvo siūstas skelbti Dievo Karalystę* (Lk 4, 43). Taip mes gražinami į Evangelijos ir Apaštalų darbų pradžią, prie Prisikėlusiojo pokalbio su mokiniais apie Dievo karalystę (Apd 1, 3). Ką Jis jiems sako? „*Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite jos galybės ir tapsite mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje, ir lig pat žemės pakraščiu.*“

Persmelktas Dvasios, sutikęs Prisikėlusįjį, Paulius liudija pačiame tautų katile. Ten jis visus priima, kalba apie Dievo karalystę. Pabaigę skaityti knygą, mes esame tarp jo klausytojų, ir čia jis mus palieka. Dabar mes turime tęsti savo kelią, sekdami Kristų, vedami Dvasios. Turime tęsti savo kelią ir savo gyvenimu rašyti Apaštalų darbų tęsinį.

8.5. Klausimai pasidalijimui

1 – Gyvenimo, šeimos, profesiniai, kovos dėl teisybės rūpesčiai ir atsakomybės kartais gali kelti jausmą, kad neturime daug vietos apmąstyti tai, kas „svarbiausia“, tarsi būtume Paulius, tampomas po teismo posėdžius ir turintis be paliovos kovoti. Ar mums padeda jo pavyzdys?

2 – Pasakojimas apie plaukimą jūra irgi kai ką mums primena. Mūsų naktyse, kraštutinėse situacijose, patiriant nesėkmes lieka tikrumas, kad nesame vieni: su mumis valtyje yra Jėzus, Jis trokšta matyti, kaip nukeliaujame ten, kur veda Jo Dvasia. Ar padedame vieni kitiems gyventi tokiu tikėjimu ir tokia viltimi?

8.6. Pareiga prisėsti

„Paulius [...] priiminėdavo visus savo lankytojus. Jis skelbė Dievo karalystę ir [...] mokė apie Jėzų Kristų.“ Ar per šias kelias savaites mums pavyko skirti laiko tiesiog paprasčiausiai drauge pasikalbėti apie Dievą, Kristų, apie Jo lūkestį mums? Ar kalbamės apie tai su savo sutiktaisiais – po vieną ar dviese?

8.7. Malda

O Dieve, mūsų Tėve, Tu esi Dievas, „apstus gailestingumo“.
Tu pamilai pirmas: Tu esi visokios tiesos ir meilės
alfa ir omega,
visokios taikos ir teisingumo šaltinis.

Parodyk mums žėrintį Tavo Karalystės apreiškimą,
kad mūsų kovos už žmogų
būtų persmelktos rūpesčiu dėl Tavo šlovės.
Tegu mūsų žodžiuose ir veiksniuose, sumanymuose, įsipareigojimuose
visada apsikabina taika ir teisingumas,
išsipildo ir pasitvirtina Tavo paskelbti palaiminimai.

Palaiminti alkstantys ir trokštantys teisumo: jie bus pasotinti.
Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo.
Palaiminti taikdariai: jie bus vadinami Dievo vaikais.

To prašome Tavęs, Gyvasis Dieve per amžių amžius. Amen.

Vysk. Joseph Rozier

